
II Регіональна науково-практична конференція
«Актуальні проблеми суспільно-політичного дискурсу в лінгвістиці»

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ПОЛТАВСЬКИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ І ПРАВА
Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»

Кафедра перекладу та іноземних мов

МАТЕРІАЛИ
II РЕГІОНАЛЬНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ

«Актуальні проблеми суспільно-політичного дискурсу в
лінгвістиці»

7 грудня 2017 року

м. Полтава

II Регіональна науково-практична конференція
«Актуальні проблеми суспільно-політичного дискурсу в лінгвістиці»

Друкується за ухвалою ради соціально-гуманітарного факультету
Полтавського інституту економіки і права вищого навчального закладу
«Відкритий міжнародний університет розвитку людини
«Україна»

(протокол)

Редакційна колегія:

Губарь Тетяна Володимирівна – декан соціально-гуманітарного факультету

Рябокін Наталія Олександрівна – к.ф.н., доцент, завідувач кафедри перекладу та іноземних мов

Мусієнко Олексій Романович – ст. викладач кафедри перекладу та іноземних мов

Матеріали II Регіональної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми суспільно-політичного дискурсу в лінгвістиці». – Полтава. – 2017. – 88 с.

Видання розраховане на науковців, аспірантів, викладачів, студентів

©Колектив авторів, 2017

Musiienko Oleksii

Senior lecturer, Department of Translation and Foreign Languages
Poltava Institute of Economics and Law

Chebatarova Anastasiia

Candidate of Philology, docent
Department of Translation and Foreign Languages
Poltava Institute of Economics and Law

THE INFLUENCE OF CONTEXT ON TRANSLATION OF MODALS

Communication takes place through a medium and in situations that are limited in time and place. Each specific situation determines what and how people communicate, and it is changed by people communicating. Situations are not universal but are embedded in a cultural habitat, which in turn conditions the situation. Language is thus to be regarded as part of culture. And communication is conditioned by the constraints of the situation-in-culture.

So is translation as a form of cross-cultural communication. The complexity of translation, one of the most complex things in human history, lies in the multitude of and the delicate relationship among its relevant factors. Translation is never innocent. There is always a context in which translation takes place, always a history from which a text emerges and into which a text is transposed.

Natural languages are notoriously ambiguous on various levels. Semantically, a single word can have more than one meaning, with the two readings belonging either to the same (i.e., bank) or different (i.e., back) grammatical categories or parts of speech [1]. Syntactic ambiguity arises when an entire sentence can imply more than one underlying structure, as in flying planes can be dangerous. Thus, the intended meaning of a single word can vary greatly depending on the linguistic context in which it appears. Psycholinguistic studies of monolingual language processing have demonstrated that, in most cases, both meanings of ambiguous words are accessed, and that the cognitive system overcomes this obstacle mostly by relying on the linguistic context [2]. It is somewhat surprising that the cross-linguistic implications of word sense ambiguity, as well as additional sources of translation ambiguity, have only recently come under experimental scrutiny within cognitive psycholinguistics.

Translation equivalents may have a one-to-many mapping for different reasons.

1. Synonymy: Words that are very close in meaning in a first language (L1) may have a single translation in a second language (L2). For example, English close and shut both translate to Spanish cerrar; Spanish serpiente and culebra both translate to English snake.

2. Polysemy: One word in the L1 may have several related meanings, each expressed by a different word in the L2. For example, Spanish sombra can be translated to English as either shade (of a building or a tree) or shadow (cast by a person).

3. Homography, homophony, and homonymy: Linguistic “accidents” can cause two unrelated words to be written in the same way. Such forms are called homographs. For example, English bark can be mapped to Spanish corteza (outer layer of a tree) or ladrido (sound made by a dog). Homographs may have the same pronunciation, in which case they are also homophones, but not necessarily. The English word bark has two homographs that are also homophones. In contrast, the English word row has two homographs that are not homophones. One homograph of row matches Spanish pelea (fight) and the other matches Spanish hilera (straight line). When homographs are also homophones, they are called homonyms. Homographs may belong to the same grammatical class (i.e., nouns, verbs) and share the same part of speech, as in the examples above, or belong to different parts of speech, as in bow-noun (arco, belonging to a musical instrument) and bow-verb (inclinarse).

4. Morphological ambiguity: In languages with limited morphology, like English, inflectional and derivational variants of some lexeme may have identical forms. When translated to a morphologically rich language, like Spanish, such variants may be mapped to different forms. For example, the English word walk can be translated into several Spanish nouns such as paseo, caminata, or vuelta. In addition, it can be translated into over 20 possible verb forms based on the stem camina- (caminas, caminaste, caminar, caminaba, caminaron, etc.), depending on the tense, aspect, person, and number of the verb.

5. Semantic discrepancy: There are cases where multiple translations are a result of the differences in the conceptual-lexical mappings of the two languages. The meaning of the English verb know, which covers both knowing facts and knowing people, is carried by two distinct verbs in Spanish, saber for the former and

conocer for the latter. Conversely, the Spanish noun *reloj* covers the concepts denoted by both clock and watch in English, each of which is a correct translation.

Humans are social, rather than solitary beings. They constantly interact with their environment. Their modes of being are about their emergent attunement with their constantly-changing context. Translation, if seen as such a mode of being in the world, cannot be considered per se, but should be contextualized as a social system. It exists in a situation that includes a network of elements involving others, the objective economic conditions, cultural and political institutions and ideologies, and so on. Since the translator cannot avoid being faithful to his/her own circumstances and perspective, she/he cannot be really faithful to the text he/she translates. Infidelity is built into translation because it inevitably describes domestic scenes that are loaded not only linguistically and culturally, but also socially and politically. The source text does not reach the target society unscathed, but refracted. Communication in translation is simultaneous decontextualization and recontextualization; hence is productive, rather than reproductive. Translation as a product communicates more and at the same time less than the source text intended to. Translation as a process communicates different modes of being, or at least leads to intended understanding or/and misunderstanding of different modes of being in the world. This constitutes the predicament and the dynamo of cross-cultural communication, and points to that of communication in general.

References

1. Lyons, J. (1995). *Linguistic semantics*. New York: Cambridge University Press
2. Gernsbacher, M. A., Robertson, R. R. W., & Werner, N. K. (2001). The costs and benefits of meaning. In D. S. Gorfein (Ed.), *On the consequences of meaning selection: Perspectives on resolving lexical ambiguity* (pp 119–137). Washington, DC: American Psychological Association.

Рябокінь Наталія Олександрівна,

к.філол.н., доцент, доцент кафедри перекладу та іноземних мов,
Полтавського інституту економіки і права

Шаравара Роман Іванович

магістр, спеціальності «Філологія (Переклад)»,
Полтавського інституту економіки і права

КВАЗІЛЕКСЕМИ ТА ОСОБЛИВСТІ ЇХ УТВОРЕННЯ В ЖАНРІ ФЕНТЕЗИ

Вступ. Твори, що належать до фантастичних жанрів (у тому числі фентезі), характеризуються низкою специфічних мовних особливостей, зумовлених тим, що описаний у них світ цілком або, принаймні, частково змодельовано автором. Унаслідок цього об'єкти та закономірності реального світу доповнені або заміщені в ньому вигаданими, проте, він підноситься автором як можливий: цей світ логічний і внутрішньо несуперечливий, а також особливим чином співвіднесений з реальністю (метафора, гіпербола або алегорія реального світу).

Описуючи створений авторською уявою світ, де реальні об'єкти і явища співіснують із вигаданими, письменник-фантаст практично не може обійтися існуючим словниковим фондом. Для позначення оказіональних лексичних одиниць, що використовуються в творах жанру фентезі, до цього часу не запропоновано єдиного загальноприйнятого терміну: вони позначаються як «квазілексеми» (С. Соскіна), «квазітерміни» (Е. Меднікова), «лжетерміни», «вигадані терміни», чим підкреслюється їх певна спорідненість із термінологічними одиницями наукового стилю.

Виклад основного матеріалу. Квазілексеми (від лат. *Quasi* – майже, начебто) в певних рисах схожі з художніми оказіоналізмами, але багато в чому відрізняються від них. Це лексичні одиниці семантичного рівня, їх основна функція – передача певного обсягу логіко-предметної інформації, хоча предметом позначення є неіснуючий денотат [5, с. 24].

Для ідентифікації квазілексем С. Соскіна використовує два критерії: 1) екстралінгвістичні (відсутність реалії, позначеної даним словом, в оточуючій нас дійсності); 2) лінгвістичний (відсутність даного слова або значення слова в словнику).

Семантика квазілексем фентезі вельми своєрідна. Визначальною для семантики мовних одиниць є обов'язкова наявність в їх мовному значенні денотата або / та сигніфікату, характер їх взаємин в межах одного і того ж означального слова, домінуюче положення денотата над сигніфікатом в одних типах імен, сигніфікату над денотатом – в інших [6, с. 197]. Переважна більшість предметних імен у будь-якій

мові складається зі словесних знаків, в семантиці яких денотат і сигніфікат знаходяться один до одного у відношенні змісту поняття до його об'єму. Такі слова є назвою цілого класу, сукупності предметів і володіють денотативно-сигніфікативним типом значення. В основі знакового значення слів даного типу лежить денотат, типізовані уявлення предмета, і сигніфікат, поняття, зміст якого складає суттєві ознаки предметів даного класу. Референтом у даному випадку виступає конкретний предмет, який є представником даного класу. До цього типу слів відносяться імена реальних предметів матеріального світу, які можна побачити та відчувати. У випадках спеціалізованої, термінологічної лексики денотат домінує над понятійним компонентом, внаслідок чого словесний знак служить спеціалізованою назвою. Знакове значення подібних імен носить суто денотативний характер. Третій семіологічний тип слів-назв складають слова з сигніфікативним значенням – назви абстрактних понять й ірреальні назви, неіснуючих об'єктів. Це слова, що не мають референта, типу *mermaid, goblin*.

Квазілексеми в межах фентезійного світу мають і референт, і денотат, і сигніфікат, суто теоретично (мова тут йде про випадки, коли референт залишається неясним, але завжди передбачається, що він відповідає якомусь денотатові). Однак при співвіднесенні значення квазілексем із реальною дійсністю виявляється, що в них немає ні референта, ні денотата, оскільки їм не відповідає жоден конкретний предмет оточуючого нас світу. Таким чином, у застосуванні до квазілексем можна говорити лише про сигніфікат як про комбінації різних ознак реальних об'єктів. У цьому відношенні вони абсолютно подібні позначенням міфологічних та інших уявних істот, таких як *devil, archangel*.

Матеріал дослідження засвідчує, що більшість квазілексем є мотивованими одиницями мови, які мають «прозору» внутрішню форму. У квазілексем денотат фантастичний, він не має закріпленого мовної традицією змісту і форми. З'являючись на сторінках фантастичних творів, вигадані денотати вперше отримують певне зовнішнє оформлення, в результаті чого вихідні елементи подібних утворень відчуваються дуже явно. Знаючи значення елементів, що входять до складу квазілексем, можна уявити собі зміст позначуваних ними понять, предметів і явищ, хоча вони, як зазначалося вище, і не існують в дійсності, наприклад: *a shark-man, a fire-crab, a fire-dwelling lizard, a Wit-Sharpener's Potion, Portable waterproof fires* [5].

Внутрішню форму слова, навіть коли вона абсолютно ясна і прозора, варто відрізнити від концептуального значення. Поширені випадки, коли структурно-семантичне значення квазілексем є зрозумілим, але її фактичне значення не охоплюється повністю взаємодією частин, а представляє собою семантичну надбавку. Сам факт її виникнення передбачений системою мови, хоча надбавка не зумовлена. А в фантастичному тексті ця надбавка може виявитися найнесподіванішою. У подібних випадках значення квазілексеми може бути сприйняте лише на підставі знання ситуації. У творі фентезі часто виступає персонаж – посередник між читачем і зображуваним гіпотетичним світом. У романах Дж. Роулінг таким персонажем є Гаррі Поттер: він новачок у світі чарівників. Йому, а через нього і читачеві пояснюють усе незрозуміле, нове. У пояснення природно включаються і квазілексеми, настільки ж незвичайні для персонажа-посередника, як і для читача, але звичні для тих, хто пояснює.

Аналіз квазілексем у парадигматичному аспекті дозволяє відзначити в їх структурі діалектичну єдність двох тенденцій – прагнення до новизни і прагнення до традиційності, що обумовлено комунікативною і прагматичною установкою фантастичного тексту: з одного боку, необхідно підтримати враження незвичайності, з іншого – не можна допускати затемнення змісту, читач повинен його сприймати хоча б у загальних рисах. Звідси простежуються дві протилежні тенденції у словотворі квазілексем. З одного боку, письменники-фантасти широко використовують існуючі словотворчі моделі, враховують правила сполучуваності, з другого – прагнуть використати всі потенційні можливості, надані їм структурою, і при цьому можуть навмисно допускати порушення словотворчих норм, оскільки жанр фентезі володіє високою толерантністю до всякого роду відхилень від мовного стандарту.

Існуючі словотворчі моделі в англійській мові, з погляду Г. Антрушіної, О. Афанасьєвої, Н. Морозової поділяють на: афіксацію (деривацію), конверсію, словоскладання, скорочення [1, с. 78–79].

Крім вищевказаних способів словотвору, автори творів жанру фентезі широко використовують потенційні можливості мови, що допускають порушення словотворчих норм. Оскільки квазітерміни розглядаються нами як синтез термінів і неологізмів, то ми виділили спочатку загальні способи словотвору, потім способи термінотворення, і, нарешті, простежили утворення квазітермінів.

До основних способів утворення нових слів відносяться: а) морфологічний, тобто афіксація / деривація, словоскладання; б) семантичний, тобто зміна значень слів без зміни форми.

Афіксальний спосіб словотвору часто використовувався Дж. Роулінг для створення квазітермінів:

- *Dementor* (dement + or)
- *Howler* – (howl + er)
- *to Untransfigure* (un + transfigure)
- *Unplottable* (un + plot + able) [7].

Словоскладання є продуктивним способом утворення слів у сучасній англійській мові. Оскільки складні слова неоднорідні за своєю структурою, виділяються три типи будови складних слів: нейтральний, морфологічний і синтаксичний [1, с. 104]. Нейтральний тип будови складних слів представляє собою з'єднання основ без з'єднувального елемента. До нього відносяться такі квазітерміни, як:

- *Metamorphmagus* (metamorph + magus);
- *Butterbeer* (butter + beer);
- *Omnisculars* (лат. omnis + oculus)
- *Muggle-born* (Muggle + born) [7].

Морфологічний тип побудови складних слів вважається непродуктивним. Він представляє собою поєднання основ за допомогою сполучної голосної або приголосної. Однак наш аналіз засвідчив, що

Дж. Роулінг іноді вдається до даного способу утворення квазілексем. Наприклад:

- *Sneakoscope* (sneak + o + scope)
- *Spellotape* (spell + o + tape) [7].

Синтаксичний спосіб утворення складних слів представляє собою зафіксовані відрізки мовлення, що зберігають у своїй структурі синтагматичні зв'язки, властиві мові: артиклі, прийменника, прислівника. Дж. Роулінг застосувала даний спосіб словотворення для евфемістичного позначення Волдеморта: *He-Who-Must-Not-Be-Named, You-Know-Who*.

Скорочення є порівняно новим способом словотвору. Аббревіація, що зазвичай пов'язана з частотою уживаного терміна або складністю термінологічної єдності, у фантастичних текстах покликана імітувати таку одиницю:

- *N.E.W.T. – Nastily Exhausting Wizards Tests*
- *O.W.L. – Ordinary Wizarding Levels* [7].

Говорячи про способи терміноутворення, Р. Будагов виділяє 2 способи:

1. Додання вже існуючим в літературній мові словам особливого термінологічного значення;
2. Використання іншомовних елементів [4, с. 23].

І. Арнольд вважає основними способами утворення термінів:

1. Використання грецьких і латинських форм;
2. Запозичення з інших терміносистем;
3. Запозичення з інших мов;
4. Словотвір, в якому основними є словоскладання, семантична зміна і деривації [2, с. 56].

Одним із джерел утворення квазілексем фентезі є переосмислення існуючих в мові слів: так, слово *Squib*, спочатку позначало петарду, яка не вибухає, контекстуально осмислюється як хтось, народжений у родині чарівників, але позбавлений магічних здібностей; *broomstick* – мітла, але у Дж. Роулінг це не лише основний засіб пересування відьом, але і спортивний інвентар. «Прозорість» словоформи забезпечується в даному випадку завдяки збереженню часткового зв'язку з вихідним значенням при переосмисленні узуального слова.

Серед аналізованих нами квазітермінів є чимало таких, які утворені від грецьких і латинських основ. Сюди відносяться майже всі використані героями твору «магічні» заклинання, наприклад:

- *Crucio!* (лат. crucio – мучити, терзати) – катівне прокляття.
- *Lumos!* (лат. lumen, luminis – світло, ліхтар, факел) – заклинання, що змушує чарівну паличку світити, як ліхтар.
- *Levicorpus!* (лат. levo – піднімати + лат. corpus – тіло) – заклинання, що дозволяє підняти тіло супротивника в повітря.

Часто при утворенні квазілексем використовується такий спосіб, як часткове усикання і злиття слів або контамінація. Класичним прикладом контамінованих утворень може служити слово *stog*

«суміш туману з димом» з *sm(oke)* і *(f)og*. Такі слова-злиття створюються не механічним скороченням вихідних слів, а навмисним, семантично мотивованим стягненням: створенням нового слова з двох «осколків», як правило, з новим предметно-логічним значенням [3, с. 109–111].

Наприклад:

- Remembrall (англ. remember + all)
- Animagus (англ. animal + лат. magus)
- Spectrespecs (англ. spectre + spectacles)
- Pensieve (англ. pensive + sieve) [7].

У даний час більшість вітчизняних лінгвістів і термінологів дотримуються думки, що термінами можуть бути і слова, і словосполучення. У таких словосполученнях об'єктивуються складні поняття, істотні ознаки яких не можуть бути виражені одним словом [2, с. 16]. Поряд із термінологічними словосполученнями існують і квазітермінологічні словосполучення: *Detachable Cribbing Cuffs, Auto-Answer Quills, a Secrecy Sensor, a Portable Swamp, an Invisibility Marquee*.

Висновки. На відміну від вільних словосполучень, складені терміни позначають поняття шляхом прямої і безпосередньої спрямованості на поняття (об'єкт номінації), одночасно співвідносячи значення слів, що входять до складу терміна зі структурою і складом поняття про предмет.

Таким чином, проаналізувавши способи утворення квазілексем, ми прийшли до висновку, що Дж. Роулінг широко використовувала як традиційні способи словотвору, так і способи безпосередньо термінотворення. Особливою заслугою автора є творчий підхід в утворенні вжитих квазітермінів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Антрушина Г.Б. Лексикология английского языка / Г.Б. Антрушина. – М.: Дрофа, 2000. – 351 с.
2. Арнольд И.В. Стилистика. Современный английский язык / И.В. Арнольд. – 4-е изд., испр. и доп. – М.: Флинта: Наука, 2002. – 384 с.
3. Беляева Т.М. Нестандартная лексика английского языка / Т.М. Беляева, В.А. Хомяков. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1985. – 416 с.
4. Будагов Р.А. Литературные языки и языковые стили / Р.А. Будагов. – М.: Наука, 1987. – 354 с.
5. Кострова О.А. Лингвистические особенности лексических инноваций в произведениях Дж.К. Роулинг о Гарри Поттере / О.А. Кострова // Сборник научных статей ПГЛУ. – вып. 13. – Пятигорск, 2010. – с. 24–31.
6. Соскина С.Н. Квазилексемы научной фантастики как особый вид художественных окказионализмов / С.Н. Соскина // Структура текста и семантика языковых единиц. – вып. 4. – Калининград, 2001. – С. 196–203.
7. Name origins [Electronic source] // Harry Potter origin. – 2012. – Access Mode: http://www.mugglenet.com/books/name_origins2.shtml.

Чеботарьова Анастасія Миколаївна,
кандидат філологічних наук, доцент
кафедри перекладу та іноземних мов,
Полтавський інститут економіки і права

ПЕРЕКЛАД МЕДИЧНИХ ТЕРМІНІВ ВАРІАНТНИМ ВІДПОВІДНИКОМ ТА СИНОНІМІЯ

Сучасна медична термінологія – одна з найбільш широких та складних у понятійному, змістовому відношенні систем термінів. Медичний лексикон, включаючи терміни й інших наук, що вживаються у медицині (біології, хімії, фізиці, мікробіології, радіології, генетиці, антропології, психології, кібернетиці та ін.) складає декілька сотень тисяч слів та словосполучень.

До їх числа входять багаточисленні синоніми, які становлять у деяких областях медицини 25–40% термінологічного фонду. У зв'язку з швидким розвитком різних галузей медицини термінологічна синонімія різко зростає, що заважає адекватному сприйняттю наукової інформації, точному перекладу наукової медичної літератури, взаєморозумінню і взаємозбагаченню національних медичних наукових шкіл і гальмує впорядкування терміносистеми.

Так, «Міжнародна класифікація хвороб» налічує більше 50 000 найменувань, хоча кількість нозологічних форм у декілька разів менше цього числа; кількість назв лікарських засобів (разом із

синонімами) перевищує 80 000; число синонімів, що виражають деякі поняття, досягає 25 000 та більше [3].

За результатами нашого дослідження, серед 468 термінів (що вважалося за 100%) 69 термінів (14,7%) мали синоніми. Наприклад, термін «пухлина» позначався як «tumor», «swelling», «neoplasm», «formation»; «лікарський засіб» – «drug», «medicine», «preparation»; «дослідження» – «research», «study», «survey», «examination», «investigation», «analysis» і т.д.

Ідеальний термін має бути однозначним і не мати синонімів. Але позбутися цілком неоднозначності в термінології неможливо, особливо це стосується медичної термінології, яка досягла найбільшого ступеня інтернаціоналізації у порівнянні з термінологією інших галузей завдяки впливу двох класичних мов світу – давньогрецької і латинської. Взаємодія грецької та латинської мов сприяла їх активній участі у творенні медичної термінології. Медичні найменування, яких не вистачало в латинській мові, запозичувались із грецької і зазнавали латинізації. Часто автентичні латинські слова дублювалися латинізованими грецькими запозиченнями. І сьогодні одна з найбільш характерних властивостей медичної термінології, що зумовлено її двомовною греко-латинською основою полягає в наявності значної кількості дублетних терміноелементів греко-латинського походження: офтальмолог (гр.) – окуліст (лат).

У межах поняття «синонім» можна розглядати такі мовні явища як дублети, варіанти та еквіваленти. У науковій літературі немає одностайної думки щодо цих понять. Так В. Лейчик вважає, що дублетність передбачає співвідношення синонімів з одним денотатом, і що «маємо справу з дублетами лише в тому випадку, коли збігаються всі без винятку компоненти значень синонімів» [1].

Серед науковців немає одностайності в трактуванні поняття «варіант». Варіанти терміноодиниць – це паралельні форми існування мовної одиниці, які мають певні відмінності на рівні наголосу, фонем, морфем тощо [3]. Серед слів із міжнародними компонентами виявлені варіанти: макроцефалія – макроцефалія (macrocephalia); нітробензен – нітробензон тощо (nitrobenzene). Усі слова вважаються нормативними й побутують у нашій фаховій лексиці. Англійська мова не є виключенням існування варіант, наприклад: prednisone – prednisolone.

У межах підмов науки та техніки часто натрапляємо на таке явище, коли те саме поняття виражають різними способами в різних підмовах чи терміносистемах. Наприклад: гексамети лентетрамін (у хімії) та уротропін (у фармакології). Оскільки ці терміни належать до різних сфер науки й техніки (різних підмов), доцільно називати такі терміни еквівалентами.

Синонімія особливо характерна для початкових етапів формування термінології, коли ще не відбувся природний і свідомий відбір кращого терміну та існує декілька варіантів для одного й того ж поняття. Хоча, безумовно, наявність синонімів не є у термінології бажаним явищем, факт її існування визнається багатьма ученими (В. А. Гречко, Б. Н. Головін, С. В. Гриньов, В. П. Даниленко, Р. Ю. Кобрін) [3]. Багато дослідників заперечують наявність повних синонімів. Д. С. Лотте вважає, що в термінології слід розрізняти «абсолютні» і «відносні» синоніми [2]. Синоніми в термінології мають іншу природу і виконують інші функції, ніж у загальнолітературній мові. Під синонімією в термінології зазвичай розуміють явище дублетності (офтальмолог – окуліст). Між дублетами немає тих відношень, які організують синонімічний ряд, немає емоційно-експресивних, стилістичних чи відтінкових опозицій. І якщо у загальнолітературній мові існування синонімів виправдано тим, що вживання тих чи інших із них впливає на зміст мови, або змінює стилістичне забарвлення чи надає їй індивідуального відтінку, то дублети ні в загальній мові, а ні в мові науки цими властивостями не володіють і є явищем небажаним чи то навіть шкідливим. В основі явища синонімії лежить також і той факт, що в термінології будь-якої конкретної медичної дисципліни присутні функціональні компоненти: вузькоспеціальна лексика, яка належить тільки до даної термінології; професійна медична лексика, до якої належать терміни, що функціонують у декількох медичних дисциплінах; загальномедична лексика, тобто терміни, що позначають поняття, загальні для всіх медичних дисциплін.

Серед медичних термінів-синонімів еквівалентного типу можна виділити:

1. Повні дублети (греко-латинські запозичення): daktylos – digitus (палець), hepar – jecur (печінка), vertebra – spondylos (хребець), cerebrum – cranium (череп), derma – cutis (шкіра), intestinum – enteron (кишка), oculus – ophthalmos (око) і т. д., які рівнозначно використовуються для створення медичних термінів.

2. Синоніми, що є складними словами, утвореними з двох або більше слів греко-латинського походження: arocele – angioneurosis – dystonia; blastoma – neoplasma;

3. Пари дублетів, що складаються з інтернаціоналізму греко-латинського походження та його українського еквівалента. Досить часто цей еквівалент є словотворчою калькою, наприклад: абдукція – відведення (abduction), інкогерентність – беззв'язність (incoherence), гемопоєз – кровотворення (hemopoiesis), лапаротомія – розтин живота (laparotomy), неоплазма – утворення (neoplasm), осифікація – окостеніння (ossification), педикульоз – вшивість (pediculosis), епігастрій – надчеревина (epigastrium), гідротерапія – водолікування (hydrotherapy); серед подібних дублетів велика питома вага калькованих прикметників: пілоїдна – волосовидна (pyloid), ретрокардіальний – позасерцевий (retrocardiac), кардіопульмональна – судинно-легенева (cardiopulmonal) та ін.

4. Синонімія на рівні словосполучень: олігофренія ксеродермічна – синдром Руда (xerodermic oligofrenia).

Окремо можна виділити міжривневу синонімію, яка є тоді, коли в синонімічні відношення вступають:

1) іншомовний композит й українське словосполучення (кальковане і напівкальковане): angioma – ангиома – судинна пухлина; angiopathy – ангиопатія – захворювання кровоносних судин; hematocele – гематоцеле – кров'яний набряк; hepatolith – гепатоліт – печінковий камінь; hydrocephaly – гідроцефалія – головна водянка, водянка голови; hydrophobia – гідрофобія – водобоязнь; oligophrenia – олігофренія – природжене недоумство; osteocyte – остеокит – кісткова клітина; hemotransfusion – гемотрансфузія – переливання крові; coprostasis – копростаз – каловий стаз; ischuria – ішурія – затримка сечі; choriocarcinoma – хоріокарцинома – рак судинного сплетіння;

2) іншомовний композит і гібридне словосполучення: aneuroid – анероїд – ангионевроз – судинний невроз, hemogram – гемограма – загальний аналіз крові.

Дискусійним є визначення статусу (синоніми чи варіанти) частково подібних за формою вираження термінів, що різняться лише якоюсь частиною, зокрема таких, як:

1) на рівні обидвох запозичених слів із синонімічною першою частиною – дублетними терміноелементами грецького та латинського походження: ангио/графія (angiography) і вазо/графія (vasography); гістеро/графія (hystero-graphy) і метро/графія (metro-graphy); прокто/скопія (proctoscopy) і ректо/скопія (rectoscopy);

2) із синонімічною другою частиною: акрокранія (acrocrania) – акроцефалія (acrocephalia); нейролюєс (neuroleues) – нейросифіліс (neurosifilis);

3) скорочене словосполучення і його розгорнутий варіант, наприклад: адренергічні рецептори (adrenergic receptors) – адренорецептори (adrenoreceptors), дуоденальний стаз (duodenal stasis) – дуоденостаз (duodenostasis), ревматичний кардит (rheumatic carditis) – ревмокардит (rheumocarditis) і т. п.;

4) утворення іменника із прикметника, який входить до складу словосполучення (analeptics – аналептичні засоби – аналептики, antiseptics – антисептичні засоби – антисептики); мовні композити, утворені шляхом пропуску одного з компонентів складного слова (окси/гено/метр – окси/метр (oximeter), полі/рибо/сома – полісома (polysoma), тромбо/цитопенія (thrombocytopenia) – тромбо/пенія);

5) варіантність одного й того ж звукового комплексу може виникнути в зв'язку з перестановкою компонентів (наприклад, нейромієліт (neuromielitis) – мієлонеурит (mieloneuritis), гепато/радіо/графія (hepatoradiography) – радіо/гепато/графія (radiohepatography));

6) ряди з різноструктурними одиницями: остеобластома (osteoblastoma) – остеоїд (osteoid) – остеома гігантська (giant osteoma).

Причина синонімії вірогідно лежить у тому, що греко-латинські термінологічні одиниці використовують, для побудови однослівних медичних термінів, а українські чи гібридні – у термінах-словосполученнях і можуть бути поширеними у професійній лексиці, однак, створення нових термінів часто об'єднує латинсько-грецькі структурні одиниці з неологізмом. Наприклад, «рН-monitoring» може перекладатись як «рН-моніторинг», проте, існує український еквівалент-неологізм «рН-метрія». Вони відрізняються семантикою словотвірних елементів, етимологією, ступенем сучасності та особливостями функціонування.

В українській анатомічній номенклатурі у низці випадків при перекладі з англійської мови латинських та грецьких слів надається перевага інтернаціоналізму: hypophysis – гіпофіз (а не мозкової придаток, придаток мозку), thalamus – таламус (а не зоровий горб), hypothalamus – гіпоталамус (а не зоровий підпагорб). Ці терміни і похідні від них (таламічний, гіпоталамічний, гіпофізарний) мають широке застосування в теоретичній і клінічній медицині, особливо в неврології та в нейрохірургії. Підтверджено перевагу терміну «перикард» (pericard) перед українським еквівалентом «навколосерцева сумка» не тільки в силу його короткості і можливості утворення від нього похідних (перикардіальний, а

не навколосерцевосумковий, перикардіотомія та ін.), але й завдяки системності його структури, тобто наявності однокорених термінів «ендокард» і «міокард».

У багатьох із наведених прикладів застосування українського слова при перекладі з англійської мови пояснюється тим, що його український еквівалент вживається і в загальнолітературній мові в більш широкому або в іншому значенні. Так, може допускатися паралельне використання українського та запозиченого з англійської мови терміну, якщо один із них не здатний утворювати похідні форми. Йдеться про дериваційні можливості терміну, наприклад: *compression* – компресія – компресійний (при неможливості утворити прикметник від терміну тиск).

Отже, у багатьох випадках мова сама регулює вибір одного терміну із синонімічних пар. Однією з причин такого відбору може стати передусім старіння одного з композитів, його рідка вживаність. Зокрема, такі терміни, як «бісульфати», «галоїди», поступилися місцем композитам «гідросульфати», «галогени». Нерідко синоніми є практично рівноправними, наприклад: кровотеча (*bleeding*), крововилив і геморагія (*hemorrhage*), близькозорість (*short sight*) і міопія (*myopia*), підшлункова залоза і панкреатичний (від англ. «*pancreas*»), переливання крові (*blood transfusion*) і гемотрансфузія (*hemotransfusion*), вузлик (*nodule*) і папула (*papula*).

Також рівнозначно вживаються у медицині дублети прогенія (*progenia*) і дистальний прикус; прогнотія (*prognotia*) і мезіальний прикус; верхній (*superior*) і дистальний (*distal*); нижній (*inferior*) і проксимальний (*proximal*); перкусія (*percussion*) і вистукування; аускультация (*auscultation*) і вислуховування; пальпація (*palpation*) і прощупування; видалення (*ablation, removal*) і ампутація (*amputation*), ектомія (*ectomy*), резекція (*resection*), екстирпація (*extirpation*); гіпертонічна хвороба (*hypertensive disease*) і артеріальна гіпертензія (*arterial hypertension*); коронарна хвороба серця (*coronary artery disease*) і ішемічна хвороба серця (*ischemic heart disease*).

Отже, питання про вживання того чи того терміну треба розглядати під кутом зору змісту поняття, відповідником якого є термін. У тих випадках, коли застосування згаданих критеріїв свідчить на користь українського еквівалента, йому, безумовно, повинна надаватися перевага, але вирішувати це питання з принципово пуристичних позицій, надаючи перевагу словам вітчизняного походження не варто. У мікротерміносистемах клінічних дисциплін перевага запозиченням перед рідномовними термінами віддається досить часто. Мовна практика надає перевагу вживанню наукового терміну-синоніма у спілкуванні з колегами-медиками, а слова професійно зниженого характеру – у розмові з хворими.

Наприклад, у спілкуванні з хворим лікар буде вживати словосполучення «здуття живота» (*abdominal distention*), тоді як у професійному колі надасть перевагу терміну «метеоризм» (*meteorism/bloating*). Тож, при виборі слова з синонімічного ряду необхідно керуватись типом цільової аудиторії, на яку розрахований текст-переклад.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Лейчик В. М. Терминоведение: Предмет, методы, структура / В.М. Лейчик. – М.: КомКнига, 2006. – 256с.
2. Лотте Д. С.: Основы построения научно-технической терминологии: Вопросы теории и методики / Д.С. Лотте. – М.: Наука, 1961. – 149 с.
3. Луговська І. Б. Синоніми у медичній термінології / І. Б. Луговська // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки. – 2010. – Вип. 23. – С. 106-111.

Якименко Яна Вадимівна
старший викладач кафедри перекладу та іноземних мов,
Полтавського інституту економіки і права
Белиба Ярослав В'ячеславович
студент 6 курсу, спеціальності «Філологія(Переклад)»,
Полтавського інституту економіки і права

СИНТАКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛОМОВНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ТЕКСТІВ (НА МАТЕРІАЛІ ЕКОНОМІЧНИХ ЖУРНАЛІВ)

Як відомо, економічний дискурс – це тип дискурсу, в ході якого здійснюється комунікаційний процес на основі аналізу чи переосмислення певних економічних реалій. У той же час економічний

дискурс можна віднести до різновидів інституційного дискурсу, тому що економіка є невід'ємною частиною повсякденного життя людей.

В.І. Карасик у своїй роботі «Мовний круг: особистість, концепти, дискурс» описує персональний та інституційний дискурси наступним чином: «У першому випадку учасники спілкування прагнуть розкрити свій внутрішній світ адресату і зрозуміти адресата, як особистість у загальному різноманітті особистісних характеристик, у другому випадку комуніканти виступають в якості представників тієї чи іншої спільної групи, виконують роль, яка диктує комунікативну ситуацію. Статусно-орієнтований дискурс може носити інституційний характер в залежності від того, які суспільні інститути функціонують в соціумі в конкретний історичний проміжок часу. Так, наприклад, для сучасного суспільства релевантні науковий, масово-інформаційний, політичний, діловий, рекламний, спортивний та інші типи інституційного дискурсу».

Лінгвісти виділяють два підходи до визначення поняття «економічний дискурс». Перший підхід полягає в тому, що економічний дискурс являє собою систему текстів, які виникають під впливом різних факторів (екстралінгвістичних, прагматичних, соціокультурних та ін.) і об'єднані однією тематикою.

Другий підхід розкриває економічний дискурс як сукупність окремих комунікативних актів у сфері економіки. Вербальним результатом такої дискурсивної діяльності є економічні тексти.

Дані підходи сходяться в тому, що домінантою економічного дискурсу виступає економічний текст, який виступає засобом комунікації в економічній сфері і має певні особливості в залежності від цілі і, відповідно, контексту.

Жанрова розгалуженість економічного дискурсу залежить від мети, учасників та сфери спілкування, інформацію можна представити у вигляді інтерв'ю, репортажу, економічних новин, лекції, дискусії, конференції, бесіди і т.д. Мова економічного дискурсу багата мовними засобами і граматичними формами, а також використанням економічної лексики, термінів, комбінацій лексики різних жанрів, відсутністю єдиного побудови текстів. Це обумовлено необхідністю вплинути на адресата, донести інформацію і спонукати до відповідних дій.

У зв'язку з цим слід звернути особливу увагу на синтаксичні конструкції текстів економічного дискурсу, який є формою для вираження відповідного змісту, а також засобом вираження функції впливу засобів масової інформації, правильної подачі інформації та реалізації комунікації.

Синтаксис текстів економічного дискурсу має тісний зв'язок зі змістом висловлювання. Дискурс економічної публіцистики ілюструє різноманітну семантико-синтаксичну структуру складних речень, які мають вагомий функціональний потенціал в тексті: In the US, Federal Reserve minutes showed that the central bank believed that the US economy could handle an interest rate rise, but that it was "prudent to wait "for more information before a rate hike (Central banks need to be courageous on rates, BBC News Economic 09.10.2015).

Слід зазначити, що діапазон синтаксичних явищ англомовних текстів економічного дискурсу засобів масової інформації, є досить широким. До них відносяться:

1) еліптичні речення (elliptical sentence) -окремий тип неповних структур, неповнота яких представлена лише на структурному рівні і передається переважно відсутністю дієслова-присудка: The living wage is a voluntary code different from the national minimum wage, which stands at £ 6.70 an hour , and the new National Living Wage announced by the government of £ 7.20 an hour which will come into force for over 25 year-olds in April (More jobs paying below living wage, BBC News Economic 12.10.2015); FatihBirol, executive director of the IEA, said: "The important implication of [low prices] is that in 2015 we expect upstream investments will be at least 20 percent lower than last year." (Oil prices to bounce back to \$ 80 within four years, The Times, Economic 10.11.2015);

2) фрагментація і парцеляція (fragmentation, parceling) - членування єдиної структури висловлювання на окремі самостійні складові: So someone aged 65, who wants an extrain come of £ 10 a week, would have to pay a lump sum of £ 8,900. But at the age of 75 they would only have to pay £ 6,740 (Seven million Britons invited to top up statepension, BBC NewsEconomic 12.10.2015); So the World Bank is instead proposing to provide the loans while aid donor nations ease the financial burden bycovering some of interest payment costs. It's not as direct away of helping as grants would be, but it could make a significant difference (World Bank plans financial aid for Syria's neighbors, BBC NewsEconomic 15.10.2015).

Як видно з приведеного матеріалу, парцеляція полягає в навмисному позиційному виділення членів єдиної синтаксичної структури з метою їх актуалізації. В основі парцеляції лежить об'єктивна здатність мови, за допомогою прийомів членування тексту, реалізовувати комунікативне завдання. Парцеляції спрощує синтаксичні конструкції, вирівнює складні побудови і допомагає розбити

II Регіональна науково-практична конференція

«Актуальні проблеми суспільно-політичного дискурсу в лінгвістиці»

економічний дискурс згідно композиційному задуму, сприяє виділенню деталей загальної картини або істотних елементів описуваного;

3) вступні конструкції (parenthetical words) - відображення модальних значень і оцінки висловленого: Even if they pay the bills these prices are often subsidised so the presence of the refugees adds to the total cost to the government (World Bank plans financial aid for Syria's neighbours, BBC News Economic 15.10.2015); At the heart of the speech was a paradox consequent to political choices made by the prime minister almost three years ago, as he announced at Bloomberg's London head quarters that he would reshape Britain's membership of the EU and put the result to a referendum by 2017 (David Cameron is playing a self-inflicted bad hand well, The Economist 10.11.2015).

4) вставні компоненти (inserted construction) - включення додаткової, уточнюючої інформації в основне висловлювання: Colin Borland, the Federation of Small Businesses (FSB) head of external affairs in Scotland, said it was good news that cutting the cost of doing business was "at the heart of the deputy first minister's message" («SNP conference: John Swinney to give Scottish councils business rate powers», BBC News Economic 16.10.2015); London (up 11.6%) and the East of England (up 8.8%) saw the biggest rises over the year to the end of September (Tenants' face 6.3% annual rent rise', BBC News Economic 15.10.2015); The changes will increase the "incentives and penalties" on firms which agree to build new power plants, but then fail to do so (UK power supplies enough for winter, says National Grid, BBC News Economic 15.10.2015);

5) приєднувальні конструкції (conjunctive construction) - додавання до основного повідомлення додаткового, уточнюючого; характеризується певними формальними засобами: The Edinburgh-born academic, who had been in the running for the prize several times in past years, was previously at Cambridge and Bristol universities (British academic awarded Nobel economics prize, BBC News Economic 12.10.2015); A more robust stance would have been to admit that Mr Cameron would always support an In vote - which is the truth of the matter, because even before any "renegotiation" membership is overall better than Brexit - but that he would nonetheless enact a rolling programme of reforms to take place before and after the vote (David Cameron is playing a self-inflicted bad hand well, The Economist 10.11.2015);

6) конструкції, що використовують іноземну мову (introduction of foreign speech) - це спосіб передачі мови, при якому і зміст, і форма зберігаються повністю: Mr Dell will by chairman and chief executive of the combined group that, Dell said, would be the world's "largest privately-controlled, integrated technology company" (Dell agrees \$ 67bn EMC takeover, BBC News Economic 12.10.2015); The Nobel committee said Mr. Deaton's research has shown "how the clever use of household data can shed light on issues such as the relationship between income and calorie intake, and the extent of gender discrimination with the family (Nobel Prize Winner Studied How People Spent Their Money, American Voice Economic News 18.10.2015);

7) діалогічність комунікації (dialogical communication) - найчастіше, це синтаксичне явище ми бачимо в жанрі інтерв'ю. Діалогічність характерна для економічного дискурсу СМІ і є найпоширенішою. Як правило, діалогічність комунікації виділяється з цілого тексту, що дозволяє акцентувати увагу на виділених певних елементах повідомлення з метою підкреслити їх смислове значення, актуалізувати і посилити інформативну змістовність, експресивну виразність.

1) According to his research, while mergers do push up prices in the short term they are "usually consumer positive" in the long term.

"The costs to mergers tend to come straight after the deal happens," he explains.

"So when a company's looking for synergies, the first thing they might have to do is fire some people or close down a plant."

He says that as a result, a company may try to offset this by pushing up prices.

"But, over time they can operate more efficiently because they get the savings they predicted, and that ends up benefitting customers," he says.

He cites a study in the American Economic Review which looked at the US highstreet banking sector. (Are big mergers bad for consumers? BBC News Economic 30.10.2015);

2) Jim Kessler, senior vice president for policy at the centrist thinktank Third Way, agreed.

"On the Democratic side, I think people are going to say, 'this is better than I thought'," he said.

He's 0-for-1 so far. Sen. Bernie Sanders of Vermont said Thursday that the TPP was "even worse than I thought."

In the Senate, two very important hombres have been making dark pronouncements about the TPP. Senate Majority Leader Mitch McConnell, R-Ky., Does not like the way it treats the tobacco industry. Finance Committee Chairman Orrin Hatch, R-Utah., Thinks the deal is not fair to the U.S. pharmaceutical industry.

"The administration may not have gotten the best deal possible. It may not have even gotten a good deal," Hatch said in a speech Friday at the U.S. Chamber of Commerce (Obama Faces Tough Battle In House To Pass TPP, Forbes Economic 6.11.2015);

Таким чином, розглянуті синтаксичні конструкції використовуються для передачі економічної соціокультурної інформації масової аудиторії і є ефективним засобом залучення людей в економічне життя суспільства за допомогою текстів, що відносяться до популярного економічному дискурсу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Арутюнова Н. Д. Лінгвістичний енциклопедичний словник/ Н.Д. Арутюнова// Прогрес - 1990.- С. 190
2. Астафурова Т. Н. Лінгвостилістичні аспекти міжкультурної ділової комунікації /Т. Н. Астафурова // ВолГУ. - 1997. - С. 107
3. Вежицька А. Мова. Культура. Пізнання. / А.Вежицька// Русскиесловари - 1996. - С. 416
4. Дейкван Т. А. Мова. Пізнання. Комунікація. / Т.А. Дейкван// Прогрес - 1989. – С. 213
5. Карасік В. І. Мовний круг: особистість, концепти, дискурс. / В. І. Карасік// Перемена. -2002. – С. 477
6. Хелідей М. А. К. Лінгвістична функція та літературний стиль / М. А. К. Хелідей//Новое взарубежнойлингвистике. – 1980. – № 9 – С. 116–147.
7. BBC News [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bbc.com/news/business>.
8. TheTimes[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.thetimes.co.uk/tto/business>.
9. TheEconomist [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economist.com>.
10. AmericanVoiceEconomicNews[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://learningenglish.voanews.com/archive/learningenglish-home business>.

Білокінь Руслан Михайлович

магістр, спеціальності «Філологія (Переклад)»,

Полтавського інституту економіки і права

Науковий керівник: Рябокінь Наталія Олександрівна,

к.ф.н., доцент кафедри перекладу та іноземних мов,

Полтавського інституту економіки і права

ПОЛІТИЧНИЙ ДИСКУРС ЯК СФЕРА ФУНКЦІОНУВАННЯ КЛЮЧОВИХ СЛІВ ПОЛІТИКИ

Перш ніж перейти до аналізу поняття політичного дискурсу, розглянемо терміна «дискурс». Дискурс (фр. discours — промова, виступ, слова, розмова (на тему) — у широкому сенсі складна єдність мовної практики і надмовних факторів (значима поведінка, що маніфестується в доступних почуттєвому сприйняттю формах), необхідних для розуміння тексту, єдність, що дає уявлення про учасників спілкування, їхні установки й цілі, умови вироблення і сприйняття повідомлення. Дискурс складається з пропозицій чи її фрагментів, а зміст дискурсу часто концентрується навколо деякого «опорного» концепту, званого «темою дискурсу» [2, с. 32]. Дискурс також трактується як складне комунікативне явище, що включає в себе соціальний контекст, інформацію про учасників комунікації, знання процесу продукування та сприйняття текстів.

Центральним поняттям політичної лінгвістики є політичний дискурс, що є особливим різновидом дискурсу і має на меті завоювання і утримання політичної влади. У лінгвістичній літературі політичний дискурс представлений як багатоаспектне і багатопланове явище, як комплекс елементів. У зв'язку з розширенням і зростанням ролі засобів в світі посилюється політична маніпуляція громадською свідомістю. Політизація громадських мас, саме політичний дискурс, стає невід'ємним компонентом «інформаційного життя» людини. Політичний дискурс – це сукупність "всіх мовних актів у політичних

дискусіях, і також правил публічної політики" [1, с. 6]. Це визначення представляє широкий підхід до змісту поняття політичний дискурс.

Однією з найпомітніших досліджень політичного дискурсу останніх років є робота Є. І.Шейгал "Семіотика політичного дискурсу", з погляду якої, політичний дискурс, як інші види дискурсу, має два виміру: реальний і віртуальний. Під реальним виміром дослідник розуміє поточну мовну діяльність у певному соціальному просторі, і навіть у результаті цієї діяльності мовні твори (тексти), взяті під взаємодію лінгвістичних, паралінгвістичних і екстралінгвістичних чинників. Віртуальний вимір дискурсу, на думку Є. І.Шейгал, - це семіотичний простір, у тому числі вербальні і невербальні знаки, сукупним денотатом якого є світ політики, тезаурус висловлювань, набір моделей мовних діянь політика та жанрів, специфічних для спілкування у цій сфері [4, с. 89].

Ю. А. Сорокін визначає політичний дискурс через його співвідношення з ідеологічним дискурсом: "Політичний дискурс є видовий різновид ідеологічного дискурсу. Розбіжність у цьому, що політичний дискурс є експліцитно прагматичний, а ідеологічний – імпліцитно прагматичний. Перший вид дискурсу – субдискурс, другий вид дискурсу – метадискурс" [3, с.57].

До периферії політичного дискурсу (у зоні його перетину з офіційно-діловим дискурсом) належить апаратна комунікація, у межах якої створюють тексти, призначені для співробітників державної машини чи співробітників тих чи інших громадських організацій. Це різноманітні інструкції, правила поведінки для співробітників, накази і розпорядження та інші. Ще одну частину політичного дискурсу становлять тексти, створені "рядовими громадянами", які є професійними політиками чи журналістами і можуть епізодично брати участь у політичній комунікації. Це може бути різноманітні листи та звернення, адресовані політикам чи державним установам, листи на ЗМІ, різноманітні написи (зокрема на стінах), анекдоти, побутові розмови, пов'язані з політичними проблемами та інше. Такі тексти перебувають у сфері перетину політичного і побутового дискурсів. До периферії політичного дискурсу належать також тексти, у яких використовуються елементи художньої розповіді. Сюди відносяться різноманітні "політичні детективи", "політична поезія" і тексти політичних мемуарів. Особливу частину політичного дискурсу становлять присвячені політиці тексти наукової комунікації.

Отже, в лінгвістичній літературі термін "політичний дискурс" вживається у двох сенсах: вузькому і широкому. У широкому значенні він означає форми спілкування у сфері політики. У вузькому значенні політичний дискурс – це різновид дискурсу, метою якого є завоювання, збереження і здійснення політичної влади.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Баранов А. Н., Казакевич Е. Г. Парламентские дебаты: традиции и новаторство. М., 1991. – С. 6 - 64.
2. Демьянко В.З. Политический дискурс как предмет политологической филологии. // Политическая наука. Политический дискурс: История и современные исследования. – № 3. – М., 2002. – С.32-43.
3. Сорокин Ю. А. Политический дискурс: попутка истолкования понятия // Политический дискурс в России. М., 1997. – С. 57.
4. Шейгал Е. И. Семіотика политического дискурса. М; Волгоград, 2000. – С. 89.

Бова Євген Юрійович

магістр, спеціальності «Філологія (Переклад)»,
Полтавського інституту економіки і права

Якименко Яна Вадимівна,

старший викладач кафедри перекладу та іноземних мов,
Полтавського інституту економіки і права

ЕКСТРАЛІНГВІСТИЧНІ ЧИННИКИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНОЇ ЛЕКСИКИ: ЛІНГВОКУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ

Вступ. Дослідження проблеми існування особливого компонента в значенні слова, який певною мірою містив би знання про ту соціально-історичну дійсність, у якій існує і функціонує мова, ведуться вітчизняними лінгвістами вже впродовж декількох десятиліть.

При дослідженні значення фонових знань у процесі спілкування, проводиться детальний соціолінгвістичний аналіз слова як одиниці мови, що функціонує в певному соціальному контексті [4, с. 102].

Виклад основного матеріалу. Згідно лінгвістичній концепції змістовний план слова диференціюється й одним лексичним поняттям не вичерпується. Він містить і ті непонятні семантичні долі, які викликають у людини сукупність визначених асоціацій і утворює той самий лексичний фон, який разом із лексемою і лексичним поняттям складає структуру слова: слово < лексема < лексичне поняття < лексичний фон.

Можна навести безліч прикладів, що доводять правильність цієї теорії. Порівняймо, наприклад, англійські й українські одиниці, що відносяться до економічної лексики: estate tax і податок на майно [6, с. 67]. Їх можна вважати понятійними еквівалентами, оскільки обидва слова містять поняття податок на власність, що належить певній особі, але подані лексичні одиниці дуже розрізняються своїми фоновими значеннями.

Якщо український вираз податок на майно означає гроші, що стягуються з особи за її майно, то англійське estate tax є грошима, що стягуються з особи не лише як податок на його майно, але й на майно, яке йому ще не належить, аналог нашого податку на спадок.

При розгляді таких одиниць певна їх частина виділилася в групу слів, які можна було б назвати безеквівалентними, оскільки національно-культурний зміст цих слів складає ядро їх значення, і вони позначають поняття, що не мають аналогів у вітчизняній дійсності.

Вони особливо цікаві з країнознавчої точки зору, оскільки яскраво відображають національні особливості цієї лексики (bluechips – термін, який позначає акції будь-якого підприємства з великими активами, що мають найбільшу вартість; collateralbonds – боргові зобов'язання, що гарантуються будь-яким видом застави (найчастіше використовуються в США); pennystock – американський термін, що позначає акції, коштовні папери спекулятивного характеру, біржовий курс яких складає менше одного долара) [9, с. 88].

В економічній лексиці також присутні ономастичні реалії – власні імена, загальновідомі в середовищі носія (Dow Jones – індекс нью-йоркської біржі, який змінюється щодня в залежності від курсу основних котирувальних акцій (30 компаній); The Old Lady of Threadneedle Street – назва Банку Англії).

Будь-яке слово є частиною лексичної системи мови, її складовим елементом. Цим пояснюється своєрідність семантичної структури слів у різних мовах. Крім того, відповідні семантичні одиниці в різних мовах можуть мати різну значимість, тобто займати різну позицію в системі мови [3, с.97].

Попри те, що не завжди можна чітко класифікувати кожний приклад перекладу, на думку Я. Рецкера, можна виділити сім різновидів лексичних трансформацій [10, с. 38] :

Диференціація значень. Із явищем багатозначності англійських слів перекладачеві доводиться зустрічатися на кожному кроці. Але поряд зі словами, які мають декілька окремих, часткових значень, є й такі, які мають одне недиференційоване значення, яке при перекладі розпадається на ряд часткових. Наприклад, при перекладі слова attitude важко знайти в українській мові загальне слово, яке б покривало всі чотири основні значення цього слова: відношення, поведінка, позиція, політика.

Конкретизація значень. Для правильної диференціації значення слова необхідно знати явище конкретної дійсності, яке стоїть за ним. Це особливо важливо, коли поряд із диференціацією відбувається й конкретизація абстрактних понять. Так, іменник board, родовою формою якого виражається словосполученням колегіальний орган управління, диференціюється й конкретизується як правління, президія, бюро, рада, міністерство, колегія, департамент тощо.

Генералізація значень. Набагато рідше при перекладі з англійської мови на українську спостерігається зворотне явище: заміна конкретного, видового поняття більш абстрактним, родовим: money still in control in all lands of the press, the radio, the moving picture, the telephone, the officials of state, their banks and means of transportation, their police and hired agents. У перекладі речення – оскільки у всіх країнах гроші ще контролюють пресу, радіо, кіно, засоби зв'язку, державний апарат, банки і транспорт – слово телефон було би недоречним. Необхідно замінити його більш широким поняттям засоби зв'язку, яке логічно входить у наведене перерахування.

Смисловий розвиток – цей різновид контекстуальних заміन полягає в тому, що при відсутності або непридатності українського слова-поняття використовується інше, тісно зв'язане з ним поняття, що логічне витікає з нього [10, с. 39] . Так, перекладаючи фразу the statement has been overtaken by time,

необхідно відмовитися від дослівного варіанту час перегнав це твердження як від нісенітності й передати наслідок: це твердження відстало від життя.

Антонімічний переклад – полягає в передачі поняття протилежним, часто із запереченням, тобто антонімом українського відповідника даного слова. Антонімічний переклад нерідко буває якщо не єдиним, то найбільш зручним прийомом передачі смислового та стилістичного значення багатьох виразів. Наприклад, при перекладі наступної фрази з Польового статуту армії Великобританії ця необхідність виникає через відсутність формального відповідника іменнику inferiority: The adoption of the defensive does not necessarily imply weakness or inferiority. Замінивши поняття inferiority його антонімом superiority, ми легко дамо точний смисловий і стилістичний відповідник оригіналу: Перехід до оборони не обов'язково означає слабкість тих, хто обороняється чи перевагу сил противника.

Цілісне перетворення – полягає в певному зміщенні, використанні при перекладі суміжного поняття в межах одного родового поняття [7, с. 58].

Компенсація втрат в процесі перекладу. Компенсація здійснюється в тих випадках, коли в певному уривку тексту неможливо передати ту чи іншу характерну для даної мови особливість (діалект, відступ від мовної норми) або особливості мовлення персонажів і їх необхідно компенсувати іншими засобами МП. Тому як перекладацький прийом компенсація реалізується найчастіше не в межах речення, а в системі цілого тексту, який, врешті-решт, є одиницею перекладу [1, с. 87].

У своїй роботі «Теорія перекладу» В. Комісаров виділяє наступні типи лексичних трансформацій [8, с. 68]:

1. Перекладацьке транскрибування і транслітерація.
  2. Калькування.
  3. Лексико-семантичні заміни (конкретизація, генералізація, модуляція).
- Черняхівська Л. виділяє п'ять видів лексичних трансформацій [12, с.82]:

1. Конкретизація.
2. Генералізація.
3. Антонімічний переклад.
4. Метонімічний переклад.
5. Перефразовування.

Аналізуючи лексико-семантичні трансформації, до яких удаються в процесі перекладу текстів, І. Алексеева виділяє такі причини їх виникнення:

1. Різні ознаки одного денотата в різних мовах.
2. Різниця в смисловому обсязі.
3. Різна словосполучуваність.
4. Різні вживання слів одного значення [2, с. 28].

Аналіз фактологічного матеріалу, сформованого на основі опрацювання перекладних та тлумачних словників, вивчення контрастивного матеріалу чинних перекладів літератури економічного змісту, дає нам підстави для думки, що лексико-семантичні трансформації під час перекладу терміноодиниць, зокрема економічної галузі, спричинені насамперед позамовними чинниками у зв'язку з різним баченням певних явищ і предметів представниками різних соціально-господарських культур, зокрема української та англійської.

Порівняємо, наприклад, лексеми insurance і страхування, коренями яких є відповідно -sur- і страх-. В українській мові підкреслена причина, для чого необхідний цей вид економічної діяльності – страх за майно, грошові засоби, власну безпеку тощо. В англійській мові робиться наголос на наслідках застосування цього засобу – впевненості в тому, що все, що застраховане, надійно захищене.

Аналогічні семантичні розходження простежуються й на прикладі лексем securities і цінні папери, де в англійському варіанті наголошується на безпеці ділового документа. Натомість українська лексема підкреслює його цінність. Попри ж виділення різних ознак, обидві мови в однаковій мірі адекватно відображають одне й те ж явище [5, с. 42].

Вказана першопричина лексико-семантичних перетворень у процесі перекладу економічних термінів, у свою чергу, поєднана з іншими трьома, впливаючи на них і значною мірою визначаючи їх. Особливо це відчутно на двох останніх – різній словосполучуваності та різному вживанні термінолексем, що денотують спільні поняття в різних мовах. Така вказівка на правила вжитку слова в мовленні називається селективним компонентом значення [6, с. 36].

Проблема селективного компонента значення мовного знака є особливо актуальною для перекладача, коли мова йде про прийменники:

on sale — у продажу;
on farm — у господарстві;
at price — за ціною;
ownership of means — власність на засоби;
to apply for the post — претендувати на посаду;
pressure for money — нестача грошей;
to be on the staff — бути в штаті;
to keep money with a bank — тримати гроші в банку;
the demand for gasoline — попит на бензин;
to buy from businesses — купувати у фірм.

У наведених прикладах використовують вільні прийменники, які не зв'язані фразеологічними сполученнями. Тому їх зв'язок з іншими словами не буває постійним, а залежить від кожного окремого випадку. У кожному випадку прийменники вільно вступають у семантичний зв'язок із базовим словом. Трансформації тут простежуються в основному на рівні прийменників [11, с. 28].

Достатня кількість термінолексем, виражених дієсловом, виявить своє певне значення тільки в сполученні з певними фіксованими прийменниками. У наступних прикладах прийменники цілком злилися із словами, які вони обслуговують, а самостійного значення не мають:

to check in — здавати під розписку;
to pension off — виходити на пенсію;
to write off — скасовувати;
to plough back — реінвестувати.

Проблема сполучуваності слів безпосередньо пов'язана з питанням слововжитку, оскільки категорія останнього по суті базується на здатності лексеми вступати у зв'язки з іншими членами речення, насамперед, із тими, що функціонують поруч [13, с. 164].

У випадку із перекладом термінолексими з економіки основну увагу слід звернути на комбінування терміна-іменника з атрибутивними йому прикметниками. Зазвичай, при перекладі треба уникати літералізму, оскільки цільовий текст із дослівно відтвореними проблемними прикметниками може звучати недолуго. Тому, перекладачі вдаються до лексико-семантичних трансформацій:

black money — брудні гроші;
bad loan — безнадійна позика;
tough competition — жорстка конкуренція;
hidden tax — непрямий податок;
historical cost — початкова вартість;
fat salary — високий оклад.

Семантичних трансформацій зазнають і дієслова, вжиті в науковому дискурсі, які часто нагадують загальноживане слово, але мають термінологічне значення. В цільовому тексті семантика таких лексем трансформується [15, с. 132]. Вони звучать тут цілком академічно або принаймні беземоційно:

to curb one's consumption of gasoline — зменшити споживання бензину;
to reduce poverty — зменшити бідність;
to mushroom costs — різко збільшити витрати;
to drive investors away — відлякувати інвесторів.

Особливим випадком лексико-семантичних перекладацьких трансформацій є відтворення кольорів, що конотують і денотують фахові поняття:

green labor — некваліфікована робоча сила;
orange goods — товари, які купують відносно рідко [13, с. 55].

За спостереженнями Е. та Г. Кларків, з одинадцяти можливих відтінків кольорів, які зазвичай використовують у термінотворенні різних мов, в англійській мові вживають усі одинадцять (чорний, білий, червоний, жовтий, зелений, синій, коричневий, багряний, рожевий, оранжевий, сірий). Одним із найчастіше вживаних у термінотворенні економічної галузі англійської мови є червоний колір:

red tapist — бюрократ;
red tape — тяганина;
red — заборгованість, борг, збиток;
red balance — пасивний (несприятливий) баланс;
to be in the red — бути у фінансовій скруті.

Стосовно виразу *to be in the red* існує таке пояснення: багато років тому була традиція робити записи у фінансових звітах двома кольорами: про прибутки писали чорним, а про втрати — червоним. І хоча така традиція більше не існує, вираз і досі є чинним [14, с. 232].

У перекладі асоціації з кольором нерідко нівелюються, хоча в українській термінології з фінансів та бухгалтерського обліку є категорія термінів, де присутні посилання на колір і, отже, переклад прикметника з асоціацією кольору є буквальним:

Blue book – Синя книга;

red-ink entry – червоний запис (червоне сторно);

black-ink entry — чорний запис (чорне сторно).

Збереження кольору в термінах, безумовно, пов'язане з прямим значенням лексем, адже згадана бухгалтерська книга є дійсно синього кольору, а коректувальні записи — червоного.

Висновок. Отже, застосування лексико-семантичних трансформацій є неминучим у процесі перекладу економічної термінології, оскільки вони безпосередньо пов'язані з екстралінгвістичними чинниками розвитку термінології, зокрема різним баченням соціально-господарських процесів та понять у різних народів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Алексеева И. С. Письменный перевод / И. С. Алексеева. – СПб. : Изд-во «Союз», 2006. – 368 с.
2. Алексеева И. С. Профессиональный тренинг переводчика / И.С. Алексеева. – СПб. : Изд-во. «Союз», 2001. – 258 с.
3. Бархударов Л. С. Язык и перевод: Вопросы общей и частной теории перевода / Л. С. Бархударов. – М. : УРСС, 2008. – 240 с.
4. Борисова Л. И. Лексико-стилистические трансформации в англо-русских научно-технических переводах / Л. И. Борисова. — М. : ВЦП, 1981. — 168 с.
5. Борисова Л. И. Основні проблеми науково-технічного перекладу / Л. И. Борисова. – М. : МГУ, 2003. – 208 с.
6. Головін В. М. Переклад економічної термінології / В. М. Головін. – К. : Наука, 2005. – 187 с.
7. Кияк Т. Р. Теорія та практика перекладу (німецька мова). Підручник для студентів вищих навчальних закладів / Т. Р. Кияк, О. Д. Огуй, А. М. Науменко. – Вінниця : Нова книга, 2006. – 592 с.
8. Комиссаров В. Н. Теория перевода (лингвистические аспекты) / В. Н. Комиссаров. – М. : Высшая школа, 1990. – 253 с.
9. Назаров В. Ф. Курс економічного перекладу / В. Ф. Назаров. – М. : МГУ, 2000. – 97 с.
10. Рецкер Я. И. Теория перевода и переводческая практика / Я.И. Рецкер. – М.: Р. Валент, 2009. — 240 с.
11. Циткіна Ф. О. Термінологія й переклад / Ф. О. Циткіна. – Львів : ВЛП, 2003. – 187 с.
12. Черняховская Л. А. Перевод и смысловая структура / Л.А. Черняховская. – М. : Международные отношения, 1986. – 261 с.
13. Burke D. Biz-Talk-1. American Business. Slang and Jargon / D. Burke. – Los Angeles-San Francisco: Optima Books, 1993. – 254 p.
14. Clark E.V. Universals. Relativity and Language Processing / E.V. Clark, H. H. Clark // Universals of Human Language / Ed. by J. Greenberg. – Stanford: Stanford University Press, 1978. – P. 225–279.
15. Marchard T. the categories and types of present-day English word – formulation / T. Marchard // Alabama Linguistic and psychological series. – 2002. – № 13. – XX. – 379 p.

Волошко Аліна Олександрівна

студентка 6 курсу,

спеціальність «Філологія (Переклад)»,

Полтавського інституту економіки і права

Науковий керівник: Рябокінь Наталія Олександрівна,

к.ф.н., доцент, завідувач кафедри перекладу

та іноземних мов,

Полтавського інституту економіки і права

ДОСЛІДЖЕННЯ ТОПОНІМІВ ЯК ПРОБЛЕМА СУЧАСНОЇ ЛІНГВІСТИКИ

Вступ. Топоніміці, як окремій галузі лінгвістиці, неодноразово приділялась увага вітчизняних та зарубіжних учених, які зробили свій внесок у розвиток топоніміки. Не зважаючи на значну кількість досліджень топонімів вони і сьогодні залишаються об'єктом дослідження як у вітчизняній, так і у англомовній зарубіжній лінгвістиці [1].

Виклад основного матеріалу дослідження. Топонімія – розділ ономастики, що вивчає власні назви, такі, що представляють назви географічних пунктів. Топонімія являє собою перспективне поле для досліджень назв річок та інших водних об'єктів (гідронімів), власна назва будь-якого об'єкта рельєфу земної поверхні (омоніми). Предмет топонімії – топонім – це, перш за все, іменник і, до того ж, власна назва. Під власною назвою розуміємо слово або словосполучення, що служить для виділення іменованого ним об'єкту серед інших об'єктів, його індивідуалізації й ідентифікації [1].

Топонім розуміється як узагальнена назва будь-яких топооб'єктів від великих географічних назв й адміністративно-територіальних районів до дрібних внутрішньоміських об'єктів, як реальних, так і створених авторами художніх творів (тобто назви вулиць, площ, міст, областей, країн).

Оскільки будь-який топонім є слово, то на нього, незважаючи на його семантичну відособленість, як і на інші лексичні одиниці, поширюється так званий “принцип асиметричності лінгвістичного знаку”: одне й теж означуване (топонімічний об'єкт у цьому випадку) може співвідноситися з декількома позначеннями (топоніми та їхні еквіваленти), і навпаки, той самий топонім може позначати кілька різних понять.

Наприклад, місто Чикаго співвідноситься не тільки з найменуванням Chicago, але й з коллоквіалізмом Chi, та з топонімічним перифразом the Windy City. З іншого боку, топонім Oxford може мати на увазі не тільки місто у верхів'ях Темзи, але й розташований там університет (e.g. to live in Oxford - to study at Oxford), а також сукупність жителів, команду університету тощо [2].

Крім того, як лексичні одиниці топоніми можуть протиставлятися не тільки одиницям інших шарів лексики (наприклад, у складі іменників – як імена власні та загальні, або апеллятиву), але й один одному. Будь-якому власному імені обов'язково відповідає ім'я, що співвідносить з ним, загальне, котре називається паралельним апеллятивом. Співвідношення “паралельний апеллятив – власне ім'я” в іншому змісті нагадує відношення “рід – вид”.

У лексиці кожної мови власні назви утворюють особливий розряд, який протиставляється загальним назвам які володіють своїми специфічними ознаками.

Суттю власної назви є внутрішня єдність загальних, одиничних і специфічних ознак. Ці ознаки виявляються, з одного боку, при конфронтації особистих імен з апеллятивами, а з іншої – в онімічному контексті при сполучуваності в системі власної назви з іншими власними назвами. Таким чином, обґрунтовується лінгвістичний і ономастичний статус власної назви. Своєрідність ономастичних потреб полягає в тому, що за допомогою мовних засобів здійснюється розрізнення індивідуумів в таких класах предметів і явищ, які представляють важливість в житті суспільства. Оскільки власні назви є лінгвістичним фактом і об'єктом для лінгвістичного аналізу, необхідно встановити межі ономастики в лексичній системі. Складність і спірність цієї проблеми доводиться самою історією вивчення власних назв як у вітчизняній, так і в зарубіжній лінгвістиці.

Топонім містить у собі значний культурний компонент [3]. Аналізуючи словникові тлумачення, що супроводжують топоніми, можна виділити в їхніх значеннях такі семи: сема предметності; сема одиничності; сема співвіднесеності із землею поверхнею; сема координат; потенційна сема.

Топоніми – це невід’ємна, але все ж особлива частина лексики мови, в силу своєї специфіки вимагають на відміну від апелятивної лексики трохи інших підходів в дослідженні. Мабуть, в жодній іншій науковій дисципліні не відбулася настільки дивна еволюція поглядів на об’єкт науки, а разом з тим і на саму внутрішню сутність цієї науки, як у топоніміці. Своєрідність топонімічної лексики по відношенню до апелятивної створювало ілюзію особливого підходу до її дослідження. Адресна функція топоніма, виділення топонімом об’єкта з собі подібних, є найбільшою ознакою даного класу слів. Незвичайність топоніма по відношенню до апелятива, таємничість, нерозгаданість його значення направляли прагнення вчених на розкриття саме цих сторін топоніма.

Висновки. Отже, топоніми не просто різновид власних імен, а власні імена особливого роду, своєрідні якості яких роблять неможливим їх вивчення тільки в межах мовознавства, навіть в самому ширшому його розумінні, тобто як дисципліни, що включає до себе соціолінгвістику, психолінгвістику і етнолінгвістику.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства / М. П. Кочерган. – 2 вид. – К. : Академія, 2005. – 368 с.
2. Лукаш Г. П. Актуальні питання української конотоніміки : монографія / Г. П. Лукаш. – Донецький нац. ун-т. – Донецьк : Промінь, 2011. – 447 с.
3. Топонимика // Совет. энцикл. слов. / гл. ред. А. М. Прохоров. – М., 1984. – 1345 с.

Грінченко Наталія Олександрівна
студент 5 курсу, спеціальності «Філологія (Переклад)»,
Полтавського інституту економіки і права
Науковий керівник

Данилюк Людмила Всеволодівна
кандидат філологічних наук, доцент,
кафедри перекладу та іноземних мов,
Полтавського інституту економіки і права

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ВЛАСНИХ НАЗВ У ПРАКТИЦІ ПЕРЕДАЧІ РЕАЛІЙ

Вступ. Загально визнано, що під власними назвами розуміють слова чи словосполучення, які належать до безеквівалентної лексики та становлять групу реалій ономастикону. До складу власних назв перекладознавцями однотайно віднесено антропоніми – імена, прізвища людей; топоніми – назви географічних об’єктів; зооніми – клички тварин; фітоніми – власні назви рослин; астроніми – назви окремих небесних тіл; ідеоніми – назви явищ духовної культури – «Вікторіанська епоха», назви художніх творів.

Можна з впевненістю стверджувати, що творчій спадщині Артура Конан Дойла пощастило, адже перекладами його творів займалися справжні майстри своєї справи, зокрема, перекладачами досліджуваних нами оповідань є: М.А. Дмитренко та В.О. Панченко (українською мовою); Ф.Н. Латернер, Н.С. Войтинська, М. і Н. Чуковські (російською мовою). Безумовно, найяскравішим компонентом в арсеналі відтворених ними реалій при перекладі детективних оповідань Артура Конан Дойла є ономастикон цих художніх творів. Ономастичний простір досліджуваних нами оповідань А. Conan Doyle «A scandal in Bohemia», «The Adventure of the Speckled Band», «The five orange pips» представлені переважно антропонімами та топонімами, більшість із яких (особливо якщо вони відрізняються від українських або ж російських відповідників) у перекладі подано в автентичних варіантах. Тобто, національні антропоніми та топоніми в перекладах, здебільшого транслітеруються, що є нормою в сучасній перекладацькій практиці.

Результати дослідження. Досліджуючи вказані вище три оповідання Артура Конан Дойла, ми дійшли висновку, що питання міжмовної адаптації власних назв видається куди більш важливим, ніж може здатися на перший погляд. Звернемося до літературознавчого словника-довідника, за редакцією Р.Т. Гром’яка, в якому: «Антропоніміка – розділ ономастики (галузь мовознавства, покликана вивчати назви родів, племен, націй, географічні назви та ін.), в якому досліджуються власні імена, прізвища, псевдоніми тощо як письменників, так і персонажів у художніх творах, розкривається їхній ідейний зміст (подеколи символічне значення). Антропонім (*грец.* anthropos – людина і опута – ім’я) – категорія

стилістики, яка характеризує ім'я (прізвище) людини.» [1, с. 54]. У літературній енциклопедії термінів і понять за редакцією О.М. Ніколюкіна зазначено: «Антропонимия, антропонимика (греч. *anthropos* – человек; *онума* – имя) поэтическая (или художественная) – раздел ономастики (науки о собственных именах), предметом которого является имя человека, входящее в контекст словесности и окруженное – подчас мифологизированным – ореолом. Имя – в широком смысле: включая и производные от него формы, и прозвище, и отчество, и фамилию, и *псевдоним*, и «недаром» созвучные с данным именем слова, и причуды этимологических (часто ложноэтимологических) ассоциаций. Задача антропонимии – выяснение смыслов, которыми «чреваты» и «лучатся» имена *героев, персонажей*. Уже имена первых людей, начиная с Адама и его ближайшего потомства, были значимы (Адам – по древнееврейски «Человек».)» [2, с. 42].

Розпочинаючи безпосереднє виконання завдання цього підрозділу, перш за все відзначимо, що в досліджуваних нами оповіданнях поряд із основною семантичною групою реалій антропонімів – імена вигаданих персонажів (Sherlock Holmes, Watson), існує група реальних людей, серед яких, на наш погляд – ім'я автора – Sir Arthur Ignatius Conan Doyle, яке також є реалією.

Як бачимо, у перекладі Ф.Н. Латернера (1905 року) ім'я автора «Sir Arthur Ignatius Conan Doyle» перекладено як «Конан-Дойль». В російському одностомному виданні 1993 року «Весь Шерлок Холмс» ім'я цього автора подається як «Артур Конан Дойл». В українському перекладі М.А. Дмитренка (2001 року) ім'я автора детективів перекладене як «Артур Конан Дойл». У перекладі В.О. Панченка (2010 року) ім'я англійського письменника подано як «Артур Конан Дойль». З метою підтвердження того факту, що в російській мові авторське ім'я «Sir Arthur Ignatius Conan Doyle» вимовляються і, головне, сприймаються по-різному, наведемо деякі приклади обкладинок творів цього письменника в російському перекладі з урахуванням різних років видання. Джерелом інформації для нашого зіставлення є електронний ресурс повної бібліографії російських видань Артура Конан Дойла «The Complete Bibliography of Russian Editions & Publications of Sir Arthur Conan Doyle» за адресою в Інтернеті «<http://acdoyle.ru/>». Зокрема, нами використано зібрання творів за посиланням «<http://acdoyle.ru/sobr.html>», який підтверджує варіативність передачі реалії-імені автора Sir Arthur Ignatius Conan Doyle у різні періоди починаючи з 1900 по 2016 роки. Результати проведеного нами огляду зазначеного вище зібрання творів, свідчать про відсутність єднання у баченні перекладу, що проявляється у різних варіантах безпосереднього перекладу імені, зокрема: а) Конан-Дойль, Конан Дойль, Конан Дойл; б) А. Конан-Дойль, А. Конан Дойль, А. Конан Дойл; в) А. К. Дойль; г) Артур Конан Дойл, Артур Конан-Дойль, Сэр Артур Конан Дойл.

Обкладинки книг є бібліографічними описами, які знайомлять читачів із життям автора найпопулярніших оповідань про Шерлока Холмса. Про Артура Конан Дойла розповідають літератори різних напрямків: майстер детективу Джон Діксон Карр і мемуарист і біограф Хескет Пірсон. Максим Чертанов є відомим біографом Конана Дойла. Про пригоди Конана Дойла розповідає Рассел Міллер. Книга Светозара Чернова, що написана у форматі короткого путівника по світу Великого Детектива Шерлока Холмса, має детальну розповідь про домашній побут, транспорт, одяг, поліцію Лондона часів Артура Конан Дойла.

Отже, дослідивши, як на наш погляд, одну із основних складових семантичної групи реалій антропонімів – власне ім'я автора – Sir Arthur Ignatius Conan Doyle, слід зазначити наступне. При передачі реалії-власного імені цього автора детективних оповідань під час їх перекладу, як на українську так і російську мови, в основному застосовувався метод транскрибування. Проте, використовуючи один метод художнього перекладу – транскрибування, результати безпосередньо самого перекладеного імені є різними. Не зважаючи на загальновізнаний факт того, що вимова слова при транслітерації цілком підкоряється правилам приймаючої мови, кожен перекладач адаптував реалію-ім'я Sir Arthur Ignatius Conan Doyle під конкретну мову, але на свій світогляд. Продовжуючи виконання завдань цього підрозділу, дослідимо окреме явище, яке, на наш погляд, вказує на наявність помилок при передачі реалій-імен персонажів оповідань Артура Конан Дойла. Зокрема, використовуючи метод транскрибування при передачі реалій групи антропонімів – власних імен героїв досліджуваних нами детективних оповідань цього автора, перекладачі як українською так і російською мовами передають звучання імен на власний розсуд. Наприклад, вже класично закріпилося в перекладах як українською так і російською мовами передача реалії-власного імені помічника Шерлока Холмса (Sherlock Holmes) – доктора Ватсона (Dr. Watson), як Уатсон, Уотсон (у перекладі Н.С. Войтинської), Вотсон (у перекладі М.А. Дмитренка), Ватсон (у перекладі В.О. Панченка та Ф.Н. Латернера). Проте, передача реалії-

власного імені і головного героя детективних оповідань Артура Конан Дойла – Sherlock Holmes також має певну варіативність: Черлок Хольмс, Шерлок Гольмс, Шерлок Холмс, Шерлок Голмс.

Отже, результати проведеного дослідження проблематики передачі власних назв у практиці перекладу досліджуваних нами детективних оповідань Артура Конан Дойла свідчать про актуальність вивчення особливостей їх відтворення, оскільки реалії-власні назви – важливий інструмент реалізації авторського задуму. У цьому руслі, на наш погляд, цікавим є дослідження адекватності та способів відтворення в українському та російському перекладах ономастикону творів Артура Конан Дойла. Неадекватне їх відтворення значною мірою може спотворити текст і зробити зміст, закладений автором, незрозумілим для читача. Збереження символіки та колориту власних імен – важливий аспект роботи над перекладом твору.

Наступну групу транслітерованих у перекладі реалій досліджуваних нами оповідань А. Conan Doyle «A scandal in Bohemia», «The Aduenture of the Speckled Band», «The five orange pips» складає так звана група топонімів.

Результати загальної вибірки та проведеного порівняльного перекладознавчого аналізу передачі реалій-топонімів засвідчують, що і українські, і російські перекладачі, дбаючи про максимальну відповідність перекладу першоджерелу, вдаються до прийому транслітерації (відтворення графічної форми реалії). Проте, в окремих випадках виникають неточності при перекладі географічних назв-реалій, що зумовлює двозначність у їх прочитанні, наприклад:

1) А. Conan Doyle «A scandal in Bohemia»:

а) слово-реалія Eglow [3, р. 7]: у перекладі Н.С. Войтинської – Eglow [4, с. 216], у перекладі М.А. Дмитренка – Eglon [5], у перекладі В.О. Панченка – Егльов [6, с. 193]. В перекладі Ф.Н. Латернера – передача цієї реалії взагалі відсутня;

б) слово-реалія Eglonitz [3, р. 7]: у перекладі Н.С. Войтинської – Eglönitz [4, с. 216], у перекладі М.А. Дмитренка – Eglonitz [5], у перекладі В.О. Панченка – Егльоніц [6, с. 193]. В перекладі Ф.Н. Латернера – передача цієї реалії взагалі відсутня;

в) слово-реалія Egria [3, р. 7]: у перекладі Н.С. Войтинської – Egeria [4, с. 216], у перекладі М.А. Дмитренка – Egria [5], у перекладі В.О. Панченка – Егер [6, с. 193]. В перекладі Ф.Н. Латернера – передача цієї реалії взагалі відсутня.

2) А. Conan Doyle «The Aduenture of the Speckled Band» слово-реалія Crane Water [3, р. 184]: у перекладі М. і Н. Чуковських – Крейн-Вотер [7, с. 319], у перекладі В.О. Панченка – Крэнуотер [6, с. 360].

3) А. Conan Doyle «The five orange pips»:

а) слово-реалія St. Augustine [3, р. 115]: у перекладі Н.С. Войтинської – Сент-Огастін [4, с. 270], у перекладі В.О. Панченка – Сент-Августин [6, с. 304];

б) слово-реалія the Isle of Wight [3, р. 124]: у перекладі Н.С. Войтинської – острів Вайт [4, с. 277], у перекладі В.О. Панченка – острів Уайт [6, с. 312].

Як бачимо із наведених вище прикладів передачі реалій топонімів, недотримання перекладачами умови культурної адаптації при перекладі досліджуваних нами оповідань Артура Конан Дойла призводить до втрати автентичного національного колориту, а також до появи нових відтінків значення. Це виразно простежується як в українському, так і в російському перекладах, оскільки обрані перекладачами стратегії, попри те, що є різними, або стирають культурну специфіку реалії топоніму, або залишають культурну складову незрозумілою сучасному читачеві.

Цікавим для розгляду стане досвід наукових розвідок сучасних науковців з цього питання. У своїй науковій статті (2012 рік) Лада Коломієць, серед поданих нею біобібліографічних описів життя і творчості кількох маловідомих та забутих українських літераторів-перекладачів 1920-30-х років, звернулась до перекладацького доробку Миколи Іванова з англійської мови: «Ще 1928 року в харківському «ДВУ» були опубліковані «Вибрані твори» майстра кримінально-детективного жанру *Артура Конан-Дойля* у двох томах: Т.1. «Пригоди *Шерлока Холмса*. Пес Баскервіль» (перекладач не вказаний); Т.2. «Пригоди *Шерлока Холмса*» – переклад Миколи Іванова. Виданий наступного року, так само роман *Конан-Дойля* «Втрачений світ» теж переклав Микола Іванов; повторно цей роман у тому ж перекладі вийшов 1937 р. в харківсько-одеському «Дитвидаві». Досі дослідники та сучасники тієї епохи лише побіжно згадували напрочуд продуктивного перекладача з англійської, французької, іспанської мов Миколу Олексійовича Іванова – старшого брата знаного літератора і бібліографа Юрія Олексійовича Меженка.» [8].

У статті Я.О. Бондаренко (2013 рік) розглядається інтелектуальна гра як форма вербалізації когнітивної діяльності мовної особистості в дискурсі на матеріалі британського телесеріалу «Шерлок». Вибір телесеріалу «Шерлок», який є осучасненою версією оповідань А. Конан Дойла, обумовлено його сюжетною специфікою, оскільки всі епізоди цього серіалу розгортаються навколо когнітивної діяльності головного персонажа Шерлока Холмса [9].

А.А. Мороз, присвячуючи свою наукову розвідку (2013 рік) особливостям національного гумору англійців, дослідив різні види їх сміху в романах XIX століття, виділивши наступні його види: застільний сміх над оточуючими і над самим собою; сміх як реакція на власні гостроти або на власні вчинки; сміх над любовними справами; сміх над несумісними речами або абсурдними діями; сміх над одягом; сміх над мімікою і жестами; сміх над витівками. Роман А. Конан Дойла «Затеряний мир» був одним із матеріалів дослідження А.А. Мороза [10].

У науковому пошуку М.О. Пересадіна і В.М. Фролова (2011 рік) охарактеризована медична, літературна та суспільна діяльність відомого письменника та лікаря Артура Конан Дойла: «Переважає більшість читачів у всьому світі (так само як кіно- і телеглядачам) Артур Конан Дойл відомий перш за все як літератор, який створив нев'янучі образи знаменитого лондонського детектива Шерлока Холмса і його друга і помічника доктора Ватсона. <...> Артур Ігнатіус Конан Дойл (в іншій транскрипції Дойль) народився 22 травня 1859 року в столиці Шотландії м. Единбурзі на Пікарді-плейс, названої так тому, що в старовину там влаштувалася колонія французьких гугенотів, у відносно небагатій родині ірландських католиків, англо-норманів по крові. Спочатку Дойли, або ж Д'Ойли, належали до молодшої гілки стаффордширських Дойлов, з якої вийшло протягом декількох століть багато знаменитих людей.» [11].

Функціональна роль авторської маски в циклі оповідань А. Конан Дойла про Шерлока Холмса розглянута в статті Ю. Юрасової у світлі своєї манери оповідної манери неоромантика А. Конан Дойла у зв'язку з пошуком «наскрізного» героя-наратора. Своєрідним відображенням авторської позиції став вдало знайдений автором образ оповідача доктора Ватсона, який можна розглядати як один із засобів самовираження автора з притаманними лише йому індивідуальними особливостями світосприйняття, світогляду, стилю. «Артур Конан Дойл, який творив не тільки на межі століть, але і «на рубежі» різних естетичних напрямів в своїх творах майстерно використав прийом авторської маски в тексті як однієї з новітніх в той час тенденцій для створення нового типу відносин у триаді «автор–персонаж–читач» у умовах графічної ескізності та визначеності неоромантичного дискурсу.» [12].

Л.П. Расевич, досліджуючи яким чином образ Шерлока Холмса реалізується крізь призму модерного світобачення, а також його еволюцію під впливом кризових явищ Модерну, що відображено у пізніших творах детективного циклу Конан Дойла, у своїй статті (2013 рік) не лише поза увагою і доктора Ватсона [13]. Досліджуючи особливості формування уявлення про образ Шерлока Холмса як міф у працях британських та американських дослідників, зокрема зміст поняття «міф Шерлока Холмса», причини його виникнення, семантичне наповнення поняття тощо, Л.П. Расевич зазначає: «Деякі дослідники уживають стосовно Холмса поняття архетипу <...>, як певні узагальнення явищ «зовнішнього світу», часто в змісті, й фактично синонімічному до поняття «міф». У наші дні Шерлок Холмс перетворився у культурний архетип – подібно до Робін Гуда, Ромео та Джульєтти чи трьох мушкетерів. Діти Заїру і Тибету впізнають його на картинках так само легко, як Санта Клауса чи Міккі-Мауса. <...> одним із чинників в архетипізації образу Шерлока Холмса є його «вікторіанський елемент». Хронологія виходу творів про Шерлока Холмса охопила злам XIX і XX століть та три епохи в історії Великої Британії. Проте в останніх збірках, як і в найпершому творі, образ Холмса так і залишився наскрізь вікторіанським. Сищик був перенесений у минуле – став персоною зі світу газових ліхтарів, валуватих туманів і хенсомських кебів, він більше не був сучасником, який сміливо дивився у майбутнє, як вважали читачі у ту пору, коли він уперше завоював їхні серця. Залишивши героя в цій епосі, автор забезпечив йому тривале життя». Як бачимо, констатує Л.П. Расевич, тенденція вживати стосовно образу Шерлока Холмса поняття «міф» (чи архетип – у синонімічному значенні) є досить новою. Варто зазначити, що дослідники лише загалом окреслили концепт «міф Шерлока Холмса», який потребує конкретизації, пояснення причин його виникнення внаслідок певних соціокультурних особливостей вікторіанського суспільства та незмінної актуальності впродовж минулого та уже сучасного нам століття. Дається взнаки також відсутність праць цього напрямку на просторі українського та загалом слов'янського літературознавства. Цікавою стороною досліджень цієї проблеми був би аналіз особливостей побутування міфу Шерлока Холмса у слов'янському світі [14].

Поряд з наведеним вище масмо констатувати, що однією із перекладацьких знахідок для відтворення англійського національного колориту є своєрідна передача реалій – власних назв досліджуваних нами оповідань Артура Конан Дойла. Наприклад:

1) А. Conan Doyle «A scandal in Bohemia»: у перекладі Ф.Н. Латернера – «Скандальна історія в князстві О...» [15], у перекладі Н.С. Войтинської – «Скандал в Богемії» [4], у перекладі М.А. Дмитренка – «Скандал у Богемії» [5], у перекладі В.О. Панченка – «Скандал у Богемії» [6]. До речі, в перекладі Н.Д. Облеухова (1903 року) – «Богемський король».

2) А. Conan Doyle «The Adventure of the Speckled Band»: у перекладі М. і Н. Чуковських – «Пестрая лента» [7], у перекладі В.О. Панченка – «Строката бинда» [6]. До речі, в перекладі Е.Кочемировської (2006 рік) – «Дело о пятнистом банте (Пёстрая лента)»; в перекладі В.А. Михалюк (2009 року) – «Приключение с пестрой лентой».

3) А. Conan Doyle «The five orange pips»: у перекладі Н.С. Войтинської – «Пять зернышек апельсина» [4], у перекладі В.О. Панченка – «П'ять помаранчевих зерняток» [6]. До речі, в перекладі В.Б. Завсегдатай (1900 рік) – «Апельсиновые косточки»; у перекладі Н.Д. Облеухова (1903 року) – «Пять апельсиновых косточек»; у перекладі Н.Н. Мазуренко, Г.А. Чарського (1903 року) – «Пять апельсиновых зёрен»; у перекладах Р.Латишева (2006 року), В.А. Михалюк (2009 року) та М. Романова (2011 року) – «Пять апельсиновых зёрнышек».

Висновки. Зіставлення стратегій українських і російських перекладачів А. Conan Doyle «A scandal in Bohemia», «The Adventure of the Speckled Band», «The five orange pips» ілюструє одну з основних проблем перекладознавства: спосіб відтворення власних назв, які, з одного боку, є важливим чинником збереження культурної специфіки тексту, і тому мають прочитуватися реципієнтом як репрезентанти відповідної культури, а з іншого, – повинні у процесі перекладу пройти адаптацію до системи мови перекладу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Літературознавчий словник-довідник / [за ред. Р.Т. Гром'яка, Ю.І. Коваліва, В.І. Теремка]. – 2-ге вид., виправл., доповн. – К.: Видавничий центр «Академія», 2007. – 752 с.
2. Литературная энциклопедия терминов и понятий / Под ред. А.Н. Николюкина. Институт научн. информации по общественным наукам РАН. – М.: НПК «Интелвак», 2001. – 1600 с.
3. A. Conan Doyle Adventures of Sherlock Holmes. – New York and London: Harper & Brothers publishers, 1902. – 397 p.
4. Конан Дойл А. Весь Шерлок Холмс: Дебют / Пер. с англ. Л.: Лениздат. 1993. – 670 с.
5. Конан Дойл А. Людина з Бейкер-стріт: Повісті та оповідання. К.: Дніпро, 2001. (ukrlib.com) Електронний текст: ukrlib.com, ae-lib.org.ua.
6. Дойль Артур Конан. Пригоди Шерлока Холмса: для серед. та ст. шк. віку / пер. з англ.. В. Панченка; худож. Оформ. О. Мачинського.– К.: Веселка; Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2010. Т.І: – 411с.
7. Конан Дойл А. Весь Шерлок Холмс: Дебют / Пер. с англ. Л.: Лениздат. 1993. – 670 с.
8. Коломієць Лада. Забуті перекладачі 1920–30-х років: Олекса Варавва, Микола Іванов, Іван Кулик, Люціана Піонтек, Дмитро та Марія Лисиченки, Євген Касяненко, Ганна Касяненко, Ганна та Петро Чикаленки, Варвара Чередниченко / Коломієць Лада // Наукові записки. Серія: Філологічні науки (мовознавство) [Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. – 2012. – Вип. 104 (1). – С. 48–61.
9. Бондаренко Я.О. Інтелектуальна гра як форма вербалізації когнітивної діяльності мовної особистості в дискурсі (на матеріалі британського телесеріалу «Шерлок») / Я.О. Бондаренко // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Філологічні науки. – 2013. – № 14(1). – С. 11–17.
10. Мороз А.А. Особенности английского национального юмора, или над чем смеются англичане (на материале романов Ч. Диккенса «Посмертные записки Пиквикского клуба», А. Конан Дойла «Затерянный мир» и В. Скотта «Антикварий») / А.А. Мороз // Обрії сучасної лінгвістики. – 2013. – Вип. 4. – С. 84–88.
11. Пересадин Н.А. Артур Конан Дойл: медицинская, литературная и общественная деятельность знаменитого писателя и известного врача / Н.А. Пересадин, В.М. Фролов // Український медичний альманах. – 2011. – Т. 14, № 2. – С. 268–275.

12. Юрасова Ю. Функциональная роль авторской маски в цикле рассказов А. Конан Дойла о Шерлоке Холмсе / Ю. Юрасова // Південний архів. Сер.: : Філологічні науки. – 2009. – Вип. 47. – С. 104–108.
13. Расевич Л.П. Еволюція образу Шерлока Холмса у світлі кризи ідеології модерну / Л.П. Расевич // Молодий вчений. – 2013. – № 1(01). – С. 63–69.
14. Расевич Л.П. Міф Шерлока Холмса у працях англомовних дослідників / Л.П. Расевич // Молодий вчений. – 2014. – № 1(03). – С. 89–90.
15. Конань-Дойль. Приклученія Шерлока Гольмса: Переводъ подъ редакціей Ф.Н. Латернера. / С.-Петербургъ. Книгоиздательство «Поченіе» (Г. Кнохъ). 1905.

Дедухо Алла Володимирівна

студентка 5 курсу, спеціальності «Філологія (Переклад)»,
Полтавський інститут економіки і права

Науковий керівник: Рябокін Наталія Олександрівна,
к.ф.н., доцент кафедри перекладу та іноземних мов,
Полтавський інститут економіки і права

ОСОБЛИВОСТІ АНГЛОМОВНОГО ПУБЛІЦИСТИЧНОГО ДИСКУРСУ В СУЧАСНІЙ ЛІНГВІСТИЦІ

Вступ. Поняття «дискурс» у сучасному мовознавстві розуміють як мовленнєвий масив (текст), який містить й лінгвістичні (власне текст або певний мовленнєвий акт) й екстралінгвістичні (особа мовця з його внутрішнім світом, знаннями, ситуативні умови, у яких відбувається передавання цього акту / тексту, тощо) чинники.

Актуальність нашого дослідження зумовлена аналізом теоретичних питань дискурсології в сучасному мовознавстві, а саме публіцистичного дискурсу і особливостей уживання в ньому англомовного лексичного складу.

Дискурс як загальнонауковий багатовимірний феномен досліджували Н. Д. Арутюнова [1], О. С. Кубрякова [6], К. С. Серажим [9], М. М. Бахтін [2], Ф. С. Бацевич [3] та ін. Різноманітні особливості публіцистичного дискурсу також висвітлювалися в наукових публікаціях. Зокрема Смоляна Т. А. розглядала тактики й стратегії, реалізовані максимами [10], Мосейчук О. М. дослідила комунікативний вплив на адресата в публіцистичному дискурсі [7], Брухаль Я. Б. присвятила розвідку загальним питанням публіцистичного дискурсу [4].

Метою нашої статті є особливості функціонування англомовних лексем у публіцистичному дискурсі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Публіцистика завжди слугувала засобом впливу на суспільну думку. Публіцистичний дискурс визначають як різновид інформаційно зорієнтованого інституційного дискурсу, що реалізується за допомогою засобів масової комунікації й передбачає свідому та явно виражену авторську позицію [8, с. 5]. З погляду соціолінгвістики, два особливих типи дискурсу виокремлює В. І. Карасик: персональний (індивідуально-особистісний) та інституційний (статусно-орієнтований). У інституційному дискурсі спілкування відбувається в певних межах статусно-рольових відносин і представлено за допомогою таких ознак, як мета спілкування та його учасники [5, с. 14]. Отже, публіцистичний дискурс відносимо до інституційних.

Тексти публіцистичного дискурсу висвітлюють різноманітну тематику: політичну, суспільну, культурну, освітню, тощо; вони покликані обстоювати, пропагувати різні думки, ідеї, сприяти розвитку як окремої людини, так і суспільства загалом. Цей вид дискурсу вважають потужним засобом розповсюдження мовних картин світу різних народів, що відбувається завдяки основним його функціям: інформаційній та впливовій.

Оскільки тексти публіцистичного дискурсу характеризуються новизною, точністю й логічністю мовної інформації у поєднанні з емоційно-експресивною забарвленістю, конкретно-чуттєвим баченням проблеми, то в самих текстах трапляються як стилістично нейтральні слова і вислови, так і стилістично забарвленні, зокрема, англійські.

Запозичення англійських слів українською мовою є багатогранним процесом, який відбувається внаслідок контактів української та англійської мовних систем у процесі їхньої взаємодії. Процес

запозичення є невід'ємною частиною об'єктивного процесу розвитку мови, зумовленого суспільним поступом. Когнітивна спрямованість мовного сприйняття дійсності зумовлює постійні зміни в мові, насамперед у її лексичному складі. Запозичення англійських слів включає багаторазове застосування англійських слів на рівні мовлення, входження їх у лексико-семантичну систему української мови та подальше засвоєння.

Вплив англійських слів відбувається не лише на лексичному рівні. Він може виявитися і в різних значенневих чи психологічних модифікаціях. Функціонування іншомовної лексики призводить до нашарування культур. Інколи в результаті неправильного розуміння англійської лексики в нашій мові слова набувають іншої семантики або пояснювальної, або контекстуальної. Наслідком такого процесу може бути звуження значення слова, розширення значення або отримання ним переносного значення.

Кількісний показник лексем у різних мовах неоднаковий, оскільки деякі лексеми однієї мови можуть передаватися більшою чи меншою кількістю лексем іншій мові, наприклад, дієслово *клянуся* передаване в англійській мові не менше, ніж двома дієсловами *vow* і *swear*, до того ж необхідно враховувати синонімічні зв'язки між лексемами в різних мовах, від чого може змінюватися кількісний показник. Зазначимо, що, наприклад, дієслово *присягаюся* серед англійських не трапляється, або також немає англійського відповідника такої колоритної лексики як *божуся*. Останнє, мабуть, вже можна віднести до національних особливостей уживання.

Неоднаково запозичені слова включаються в дериваційні процеси. За допомогою українських словотвірних засобів часто формуються деривати, наприклад: *піар* – *піарити*, *чартер* – *чартерний*.

Англійзм є доречним, якщо він позначає поняття, що з різних причин ще не назване засобами української мови: *брифінг*, *імпічмент*; наявна потреба у називанні явищ, які й раніше існували в житті суспільства, але не мали відповідного позначення, оскільки їхнє існування замовчувалося: *мафія*, *рекет*; існує тенденція до заміни словосполучень однослівним найменуванням для зручності: *рейтинг* – «*статус політичного діяча*».

З метою активного впливу на адресата за допомогою іншомовної лексики в публіцистичному дискурсі є потреба створення стилістичного ефекту. Англійські лексеми можуть слугувати засобами створення образності, контрасту, іронії, виступати синонімами до українських понять, набуваючи при цьому піднесеності, урочистості, вишуканості. У такому разі вони виконують низку функцій: емоційну, експресивну, оцінну. За допомогою використання різних стилістичних прийомів і подальшого впровадження їх у власних текстах кожний мовець (автор) «залучає» англійські лексеми, які можуть набувати нового відтінку значення, адже в публіцистичному дискурсі простежується наявність авторської позиції, він (автор) намагається дати власну оцінку подіям, створюючи індивідуальні контексти.

Одним із стилістичних прийомів є іронія, що досягається передусім через використання англійських слів у тій сфері, якій вони не властиві, наприклад, англійські лексико-семантичної групи «культура» вживаються в текстах спортивної тематики, економічні англійські лексеми – у політичних текстах. Тобто семантика запозиченого слова, яке зазвичай вживається з позитивними денотативним значенням, за допомогою прийому іронії набуває протилежного значення, бо автор хоче виразити негативне ставлення до якоїсь особи чи певного явища.

Досить поширеним стилістичним прийомом у текстах публіцистичного дискурсу є метафора. Метафора є показником динаміки мовних змін у сучасних публіцистичних текстах, оскільки саме вона утворює ту базову схему, за допомогою якої відбувається концептуалізація досвіду і пізнання навколишнього світу [11, с. 7]. Наприклад, англійзм «джунглі» тлумачиться як густі, важко прохідні тропічні й субтропічні вічнозелені ліси. А такі ознаки, як заплутаність, недоступність можуть переноситися, наприклад, на політичний ґрунт й тоді вони виражатимуть недовіру чи насторожену авторську позицію.

Використання метафори може спричинити й труднощі для перекладача, оскільки головне в ній – передати імпліцитну інформацію, образність. Виділяють декілька способів перекладу метафори, серед яких – повний переклад, додавання та опускання, заміна, структурне перетворення, описовий переклад тощо. Науковці зазначають, що не завжди вдається передати ідею, закладену в метафорі, іншою мовою, оскільки такі лінгвістичні явища є соціокультурними і залежать від мовної картини світу реципієнтів. При перекладі метафор засобами української мови найбільшої популярності набули еквівалентний переклад та метод моделювання, завдяки чому зберігається прагматична функція метафори.

Висновки. Отже, в текстах публіцистичного дискурсу досить яскраво представлений лексико-семантичний потенціал англійської мови. Необхідність використання англійських слів полягає в тому, що вони є засобом називання нових понять, слугують для заміни питомих зворотів короткими інтернаціональними

назвами, також набувають стилістичного ефекту, який досягається стилістичними прийомами (іронією, метафорою). Публіцистичний дискурс є потужним інструментом впливу на адресата. Вивчення публіцистичного дискурсу як соціокультурного феномену комунікативного простору слугуватиме темою подальших лінгвістичних досліджень.

Список використаних джерел:

1. Арутюнова Н. Д. Язык и мир человека / Нина Давыдовна Арутюнова. – М. : Языки русской культуры, 1998. – 896 с.
2. Бахтин М. М. Собрание сочинений : в 7 т. Т. 5 : Проблемы речевых жанров / Михаил Михайлович Бахтин. – М. : Русские словари, 1996. – С. 159 – 206.
3. Бацевич Ф. С. Нариси з лінгвістичної прагматики : монографія / Ф. С. Бацевич. – Львів : ПАІС, 2010. – 336 с.
4. Брухаль Я. Б. Підходи до трактування поняття «публіцистичний дискурс» / Я. Б. Брухаль // Тези доповідей XIII наукової конференції з міжнародною участю. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна. – 2014. – С. 90 – 92.
5. Карасик В. И. О типах дискурса / В. И. Карасик // Языковая личность : институциональный и персональный дискурс : сб. науч. тр. – Волгоград : Перемена, 2000. – С. 5 – 20.
6. Кубрякова Е. С. О понятиях дискурса и дискурсивного анализа в современной лингвистике // Е. С. Кубрякова // Дискурс, речь, речевая деятельность : функциональные и структурные аспекты : сб. обзоров РАН ИНИОН. – М., 2000. – С. 7 – 25.
7. Мосейчук О. М. Публіцистичний дискурс як контекст реалізації комунікативного впливу на масового адресата / О. М. Мосейчук // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 2012. – № 65. – С. 174 – 177.
8. Пташник М. И. Система реноминативных приемов в современном публицистическом дискурсе (на материале русского, английского и испанского языков) : автореф. дисс. на соискание науч. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.19 «Теория языка» / М. И. Пташник. – Ростов-на-Дону, 2010. – 23 с.
9. Серажим К. Дискурс як соціолінгвальне явище : методологія, варіативність : Монографія / Катерина Серажим. – К., 2002. – 392 с.
10. Смоляна Т. А. Комунікативні стратегії й тактики, реалізовані максимами Й. В. Гете в публіцистичному дискурсі / Т. А. Смоляна // Одеський лінгвістичний вісник. – 2015. – № 6. – Т. 2. – С. 89 – 93.
11. Худолій А. О. Динаміка функціональних змін у мові американської публіцистики кінця ХХ – початку ХХІ ст. : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови» / А. О. Худолій. – К., 2004. – 23 с.

Дрюченко Ольга

студентка 5 курсу, спеціальності «Філологія (Переклад)»,
Полтавського інституту економіки і права

Якименко Яна Вадимівна,

старший викладач кафедри перекладу та іноземних мов,
Полтавського інституту економіки і права

**ПЕРЕКЛАД МЕДИЧНОГО ТЕКСТУ
З ІСПАНСЬКОЇ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ**

Вступ. У даній роботі розглянемо поняття тексту, медичну термінологію, з чого вона складається та в чому особливості медичного перекладу.

Начасі медичний переклад є одним із найскладніших та найвідповідальніших типів перекладів, тому що одна помилка перекладача, який працює з медичними текстами та документацію, може мати дуже плачевні наслідки. Тому кожному перекладачеві працюючому у сфері медичного перекладу, треба бути висококомпетентним та уважним. Мати достатній рівень підготовки в галузі, в якій він працює, та високий рівень знання спеціалізованої термінології як на мові перекладу, так і мові оригіналу.

Виклад основного тексту. Формування мовленнєвих умінь, як і інші практичні навчальні завдання, вимагає міцної теоретичної бази. Нею повинні стати введені до навчальної програми

найважливіші відомості з теорії тексту.

Текст — це продукт процесу мовлення, реальна одиниця мовної комунікації. На даному етапі розвитку мови суспільства рівень тексту визнаний найвищим рівнем мовної системи.

Текст – «це послідовність осмислених висловів, що передають інформацію, з'єднаних загальною темою, і мають властивості цілісності і зв'язності» – так визначається поняття «текст» в книзі відомого лінгвіста і літературознавця В. Руднева. Але це лише одне з багатьох визначень тексту.

Текст є первинним усього гуманітарно-філософського мислення і є тою неопосередкованою дійсністю, з якої можуть походити дисципліни даного спрямування. Ця думка, висловлена вченим М. Бахтіним, стала програмною для нового напрямку мовознавства – лінгвістики тексту, який з'явився у 60-х роках ХХ ст., хоча його витоки сягають ще Стародавньої Греції та Риму. Тонкі спостереження тексту знаходимо в мовознавців Стародавнього Сходу та у стародавніх індійських учених, які детально вивчали лінгвістику і поезику. Цікавилися лінгвістичною стороною тексту і середньовічні учені, серед яких Фома Аквінський. Цей період вважають часом становлення лінгвістичних дисциплін, які стосуються тексту, його структури, побудови, аналізу.

Слово «текст» латинського походження (*textus*) і у мові-продуценті позначало, «тканину, сплетіння, з'єднання». Термін «текст» зберіг первісне значення і позначає завершене мовне утворення. Це послідовність мовленнєвих одиниць, висловлювань, абзаців, розділів і т. д.

Саме поняття тексту не зовсім чітко окреслене у сучасній науці. З одного боку – це будь-яке висловлювання, що складається з одного чи кількох речень, з другого – таке мовне утворення, як повість, епопея. На цій підставі іноді висловлюється сумнів, чи слід вважати текст мовною одиницею. Термін текст застосовується для позначення не тільки цілісного висловлювання, але й відносно закінченого за змістом уривка. Уживається це слово і в інших, нетермінологічних значеннях, наприклад, «текст вправи», «текст до кадрів фільму» тощо, що створює певні незручності в розумінні.

Серед різних визначень тексту виділяються такі:

- текст визначають як максимальну одиницю мови найвищого рівня мовної системи;
- як продукт мовлення;
- як одиницю, що виражає судження;
- як цілісне і зв'язне повідомлення, складене для передачі та збереження інформації;
- як сума, сукупність чи множина фраз;
- як структурна і смислова єдність.

Л. Лосева визначає текст як «повідомлення у письмовій формі, що характеризується смисловою і структурною завершеністю і певним ставленням автора до повідомлення».

У Н. Кутіної «Текст – це серединний елемент схеми комунікативного акту, яку спрощено можна уявити у вигляді трьохелементної структури: автор - текст – читач».

Польська дослідниця М. Мейєнова у своїй «Теоретичній поезиці» зазначила, що «текст – це одноразова і закрита структура, що створює власні значення, і відкритий світ, що являє себе через ставлення до інших текстів у широкому розумінні цього слова, тобто до всіх знакових цінностей».

У професора І. Ковалика текст трактується як «писемний чи усний потік, що являє собою послідовність звукових, графемних елементів у синтаксичних структурах (реченнях), які виражають комплекс пов'язаних між собою суджень».

Будь-який текст поєднує план змісту і план вираження. План змісту тексту – це його смисл. Російський дослідник тексту М. Бахтін висунув положення про безперервний рух текстів у широкому просторі культури: «Нема ні першого, ні останнього слова, і нема меж для діалогічного контексту». «Текст живе, лише стикаючись з іншими текстами». «Лише у точці такого контакту текстів спалахує світло, що світить назад і вперед».

Інші дослідники беруть до уваги передусім структурно-семантичні показники: «Текст — певна з функціонально-смислового погляду упорядкована група речень або їх аналогів, які являють собою завдяки семантичним і функціональним взаємовідношенням елементів завершену смислову єдність».

Сучасна медична термінологія — поняття комплексне, до її складу входить кілька сот тисяч слів і стійких словосполучень, які складають термінологічну базу цілого ряду медико-біологічних дисциплін. Це природно сформована терміносистема, яка має багатовікову традицію. Характерна її особливість — використання латинської та грецької мов для утворення термінів. Однак у ній зустрічаються і терміни арабського, італійського, німецького, англійського і французького походження.

Один з найбільш значних розділів медичної термінології — клінічна термінологія.

Вона поєднує назви галузей медичної науки, симптомів, хвороб, синдромів, функціональних реакцій, рефлексів, морфологічних порушень і методів досліджень. На відміну від анатомічної термінології, яка оперує в основному латинською лексикою, основу клінічної складають слова грецького походження. Поряд зі словами чисто грецького або латинського походження у клінічній термінології зустрічаються терміни-гібриди, утворені одночасно з грецьких та латинських компонентів. Наприклад: *dysfunctio, onis f* — порушення функції (*dys* — префікс грецького походження зі значенням «порушення, розлад», *functio, onis f* — латинський іменник зі значенням «виконання, здійснення, функція»).

Окремі клінічні терміни перекладаються українською мовою, як наприклад, *subacutus, a,um* — підгострий, але частіше вони транслі- теруються: *syndromum, i,n* — синдром. Більшість клінічних термінів — інтернаціональні.

За структурою розрізняють прості, складні та складені клінічні терміни. Прості — це окремі іменники, які позначають конкретні поняття (наприклад: *ulcus, eris n* — виразка). Складені терміни утворюються за допомогою декількох окремих слів і можуть містити узгоджене, неузгоджене означення або те й інше одночасно. Наприклад: *hyperkinesia cordis* — гіперкінезія серця, *dyspersia hepatica* — печінкова дисперсія; *enphysema pulmonum diffusum* — дифузна емфізема легень. Складні терміни — це слова, утворені шляхом складання декількох грецьких або, рідше, латинських терміноелементів. Наприклад: *ot-o- rhin- o-laryng-o-logia* — розділ медицини, який вивчає захворювання вуха, горла і носа й методи їхнього лікування.

Розрізняють:

грецькі кореневі терміноелементи, які звичайно, є еквівалентами до латинських анатомічних назв (наприклад: *- myo - musculus, i m*).

кінцеві терміноелементи, які вказують на патологічні зміни, оперативні втручання та способи діагностування (наприклад: *- roesis* — кінцевий терміноелемент, зі значенням «утворення», «творення»);

афікси (префікси і суфікси, які мають сталі семантичне значення). Наприклад: *-Itis, itidis f* — суфікс зі значенням «хвороба, запалення», *huro* — грецький префікс зі значенням «нижче, під».

Багато терміноелементів можуть вживатися як на початку, так і наприкінці терміна. Деякі терміни з самостійним значенням можуть також використовуватися як кінцеві терміноелементи.

Оволодіння клінічною термінологією передбачає знання достатньо великого обсягу греко-латинських терміноелементів та способів конструювання складних термінів. При утворенні клінічних термінів використовується: суфіксальний спосіб творення іменників та прикметників (*myoma, atis n* — міома, доброякісна пухлина з м'язової тканини; *lateralis, e* — латеральний, боковий); префіксальний і префіксально- суфіксальний (*dystonia, ae f* — дистонія, порушення тону; *sublingualis, e* — сублінгвальний, під'язиковий); а також спосіб складання основ (*odontalgia, ae f* — зубний біль).

Особливості медичної термінології є те, що терміни усталені, латинського та грецького походження. Окрім того, обов'язковими є також знання термінології біологічної, хімічної, біохімії, фармакології, патанатомії, адже це близькі до медицини галузі. *Це одна особливість медичної термінології - взаємопов'язаність з іншими групами.*

Лексика латинської мови настільки життєздатна, що на її основі створена та постійно поповнюється сучасна термінологія в усіх галузях нашого життя. Міжнародна термінологія медицини теж грецького та латинського походження.

Особливістю медичної термінології є наявність синонімів, дублетів грецького та латинського походження. Наприклад, окуліст (від лат. *oculus* - око), офтальмолог (від грецьк. *ophthalm* - око), *medicus* (лат. - лікар) - *iateras, iater* (грецьк. - лікар) - звідси: медик, педіатр, медикаментозний (лат. - *medicamentum* - ліки) - фармацевтичний (від грецьк. *pharmakon* - ліки).

Терміни латинського походження — це переважно анатомічні назви, грецького — клінічні. Згідно з вимогами до термінологічної лексики вживаються слова, зафіксовані в словниках, особливої уваги, чіткості вимагають саме дублети. Що стосується медичної термінологічної лексики, то терміни-дублети стали твірними для багатьох слів. Слова з латинськими та грецькими коренями

органічно увійшли в мову, підпорядковуючись її вимові, граматичним нормам.

Латинського - грецького походження:

albus - lenco (білий)

ruberbra, brum - erythro (червоний)

multus - poli, polis (багаточисельний)

nervus - neuron (нерв)

somnus - hypnos (сон)

aqua - hydr (вода)

lingua - glossa (язик)

Медичні терміни – це спеціальні слова або словосполучення, що дають точне визначення чи пояснення предметам, діям у галузі медицини.

Однією з особливостей медичної термінології є поділ її на групи.

I група – анатомічні терміни – назви частин людського тіла та їх складових органів: *кістка, м'яз, нижня кінцівка, скелет, стопа*.

II група – клінічні терміни – слова чи словосполучення, що вказують на назви захворювання та методи обстеження, діагностику, лікування.

Хірургія: *апендицит, виразка, непрохідність, грижа, гострий холецистит*.

Урологія: *ниркова колика, гострий простатит, гостра затримка сечі*.

Терапія: *гастрит, запалення легенів, бронхіальна астма*.

III група – фармацевтичні – назви хімічних речовин, лікарських препаратів, їх функції та дія на людський організм: тусупрекс, нітрогліцерин, мукалгін, сустак.

За будовою медичні терміни поділяють на прості, складні й складені. Прості терміни виражені, як правило, іменниками: *стегно, скроня, повіка, пухир, клофелін, фуросемід*.

Складні терміни утворені складанням кількох основ або цілих слів: *протигарячковий, кровотеча, порохоподібний, плазмозамінник*.

Окрему групу становлять складені терміни: *Аддіса-Каковського проба; Аддісона-Бірмера анемія (терміни – епоніми); адамове яблуко; диплегія лицева природжена, канал шийки матки, міоцит серцевий*.

Складені терміни об'єднуються навколо заголовного слова, утворюють з ним гніздо: *ритм коронарного синуса; правошлуночкова серцева недостатність, ритм серця синусовий*.

Прізвища вчених у складеному терміні-епонімі пишуться переважно з великої літери.

Складні терміни, які пишуться через дефіс: *гамма-ритм; лопатково-ключичний, демоз-Н, апо-індометацин, бета-хвилі та інші*.

У медичній термінології затверджена група термінів-аббревіатур, наприклад: *АТФ, СНІД, ДОКСА, ДНК, РНК, ЕКГ та ін*.

Одне поняття може виражатися кількома термінами-синонімами:

синюшність – ціаноз, синява, синюха;

синхондроз – сполучення хрящове;

токсикодермія – екзантема токсична, токсидермія, токсикодерма.

Синонімія на етапі створення і нагромадження наукових термінів була бажаною і потрібною. Вона давала можливість вибирати для наукової праці найвідповідніші терміни, а після утвердження котрогось з них здійснювався остаточний вибір.

Можна виділяти ще медичні терміни-метафори: *симптом барабаних паличок, симптом намистинки, симптом метелика, симптом черв'ячка, симптом хоботка*.

Термінологія медицини – одна з найскладніших терміносистем сучасної науки. Загальна кількість медичних термінів невідома. Термінологія сучасної медичної науки – це відкрита система, в якій спостерігається постійний процес виникнення нових термінів.

В основі української медичної термінології лежать два основних джерела – народна побутова мова і мова наукова. Співвідношення цих двох початків виразно простежується при проведенні семантичного аналізу матеріалів, що мають певне відношення до медичної проблематики. Хоча медицина обрала для себе власний шлях творення термінів за допомогою морфем класичних мов, які не обмежені додатковим змістом і виступають як чисті символи, їй також притаманні назви, утворені шляхом перенесення значення, що свідчить про нероздільний зв'язок термінологічних систем із загальною мовою та про розвиток за її законами.

Одним із джерел поповнення української медичної термінології є загальнонародні слова. Із

значущих способів вторинного називання та збагачення медичних термінів є асоціативний принцип. З усіх видів асоціацій у медичній термінології найчастіше творяться найменування за допомогою асоціативності за подібністю.

Переклад — відтворення оригіналу засобами іншої мови із збереженням єдності змісту і форми. Ця єдність досягається цілісним відтворенням ідейного змісту оригіналу в характерній для нього стилістичній своєрідності на іншій мовній основі. Шлях до досягнення такої єдності не лежить через встановлення формальних відповідників. Зіставлення засобів різних мов, навіть найбільш віддалених, можливе лише шляхом зіставлення функцій, які виконують різні мовні засоби. Звідси точність перекладу полягає у функціональній, а не формальній відповідності оригіналу.

При перекладі не лише не передається ціннісна картина, а повністю змінюються оціночні сенсорні метафори. Окрім того, текст як відображення концептуальної картини світу автора не може бути цілком адекватним концептуальній картині світу читача.

Переклад є однією з важливих форм міжкультурних взаємин. Оскільки знання іноземних мов і в давні часи, і сьогодні не можна назвати масовим, перекладачі виступають посередниками між народами, які спілкуються в найрізноманітніших сферах життя. Окрім посередницької функції, перекладні твори виконують і творчу, продуктивну місію, бо завжди були важливим стимулом розвитку національних мов, літератур, культур.

Переклад медичних текстів і висновків - дуже затребуваний вид перекладу, але в той же час один з найбільш складних і відповідальних. Даний жанр передбачає стовідсоткове розуміння перекладачем тексту оригіналу і копітку роботу зі словниками і довідниками. Тут не можна фантазувати і вгадувати, адже від точності перекладу нерідко залежить медичний діагноз, призначається лікування і, як наслідок, життя пацієнта.

Плюсами даного виду перекладу є наявність великої кількості паперових та електронних словників і довідників, а також сам зміст перекладаються текстів, адже з них можна отримати багато цікавої і корисної інформації, яку можна використовувати не тільки "для загального розвитку", але і для підтримки власного здоров'я і здоров'я близьких.

Мінусами є трудомісткість і відповідальність, оскільки медичні тексти рясніють не тільки латинськими назвами, а й всілякими скороченнями. Нерідко в переклад віддають рукописні тексти, а почерк у лікарів не завжди розбірливий.

Розглянемо наступні види медичних перекладів:

- переклад медичних аналізів, які містять масу скорочень, де кожна часом зовсім нечитабельна буква або цифра щось означає. (Пр .: HEENT - Head, Eye, Ear, Nose and Throat Examination; Bilateral BKA - below-knee amputation; Heart: S1 - The first heart sound, S2 - The second heart sound which marks the beginning of diastole).

- переклад інструкцій до медичного обладнання, де потрібно не тільки добре розбиратися в медичних питаннях, а й мати деякі технічні пізнання. (Пр. Acetal resin 'ацеталь', Centering ferrule 'центральна ізоляційна трубка', Melting chamber 'плавильна камера', Relative mould' форма для відливання штучного зуба', Flask 'Зуботехнічеськая кювету').

- переклад спеціалізованих текстів. В цьому випадку з такими текстами потрібно враховувати, що тексти суміжної тематики можуть бути насичені абсолютно різної термінологією. Наприклад, в описі двох аутоімунних захворювань можуть зустрічатися різні терміни. (Пр .: Scleroderma - Backflow, cramping, fecal impaction, fibrosis, morphea; Systemic Lupus erythematous - musculoskeletal, glomerulonephritis, chorea, seizure).

Висновки. Українська наукова медична термінологія формувалася на власному ґрунті й одночасно сприймала латино-грецький та осмислювала світовий термінологічний досвід. Переклад медичних текстів і висновків – надзвичайно складний та відповідальний процес.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. <http://www.startpedahohika.com/sotems-260-1.html>
2. http://bko.com/book_111_glava_129_%C2%A7204._%D0%97%D0%B0%D0%B3%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%96_%D0%B2%D1%96%D0%B4.html
3. <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D0%B4>
4. Особенности перевода медицинских текстов Т.С. Хайновская <http://elib.bsu.by/bitstream/123456789/29121/1/153-154.pdf>

Жорник Ірина Іванівна

магістр, спеціальності «Філологія (Переклад)»,
Полтавського інституту економіки і права

Науковий керівник: Рябокiнь Наталія Олександрівна,
к.ф.н., доцент, доцент кафедри перекладу та іноземних мов,
Полтавського інституту економіки і права

СПЕЦИФІКА ВИЗНАЧЕННЯ ТА РОЗМЕЖУВАННЯ ПОНЯТТЯ “ПРИСЛІВ’Я” ТА “ПРИКАЗКА”

Вступ. До спільних ознак прислів’їв та приказок відносять [Тарланов, с. 124] такі: стабільність (здатність до відтворення), комплікативність (специфічне ускладнення семантичної структури, пов’язаної з пізнавальною діяльністю людини), експресивність (виразність та вплив на реципієнта), дидактичність (зміст повчального характеру), афористичність (здатність у лаконічній формі виразити чітке спостереження, що є узагальненням досвіду), лаконічність (здатність виразити повноту змісту у стислій формі).

Проте не менш важливим є питання про розмежування прислів’їв і приказок та їх ознак. У науці про мову ще не має загальноприйнятої думки щодо їх розмежування. Деякі вчені [Ніколаєнко, с. 5] основним критерієм розмежування прислів’їв та приказок вважають особливості їх синтаксичної структури.

Виклад основного матеріалу. Так, відносячись до одного жанру, прислів’я і приказки відрізняються певними структурними особливостями. Прислів’я – це довершений за змістом вислів, або граматично й інтонаційно оформлене судження, як правило, у формі складного речення, наприклад, *“Пожнешся за двома зайцями – жодного не здоженеш”*.

За визначенням В. Даля [Даль, с. 26], прислів’я – це коротка притча, в якій висловлено судження, присуд, повчання. Приказка, за Далем, – це простий вислів без притчі, без судження, без висновку. Це образний вислів чи мовний зворот, який влучно характеризує людину, її вчинки, явища життя і т. ін., і є елементом ширшого судження: *«Гнатися за двома зайцями»*. Крім того, прислів’ям властиве повне вираження думки, а приказка висловлює думку неповно, часто є частиною прислів’я. На відміну від прислів’я, приказка не висловлює повне твердження й висновок з нього, не дає узагальнення, а підкреслює особливість конкретного предмету чи явища, дає в дотепній образній формі спостереження над цим явищем. З цього випливає те, що на протигагу синтаксичній двочленній завершеності прислів’я, приказка – одночленна з синтаксичного погляду, тобто вона, переважно, є неповним реченням або частиною речення.

У свою чергу, З.К. Тарланов вважає, що приказка відноситься до прислів’я як частина до цілого [Тарланов, с. 43]. Прислів’я може функціонувати окремо, а приказка завжди повинна бути включена в переважаючу її одиницю, у складі якої вона набуває функціонального статусу.

Іншої думки дотримується С.Г. Гаврин, який вважає, що не лише прислів’я, але й приказки можуть мати форму завершеного речення [Гаврин, с. 75]. За твердженням О.Н. Широкової, до прислів’їв відносяться сталі народні вислови, що мають переносне значення, а до приказок – народні вислови, що не мають переносного значення [Шанский, с. 1].

Існує думка [Корень, с. 102] про те, що паремії потрібно розглядати в функціональному аспекті. Говорячи про функціонування в мовленнєвих актах, приказки реалізують номінативну функцію, в той час як прислів’я – комунікативну. Інколи сама приказка не дає жодної поради і не містить застереження, але її можна легко перетворити на прислів’я. Наприклад, розглянемо приказку *“to cry for the moon”* [Pocket German Dictionary, с. 61], яка перекладається як *“бажати неможливого”*, і надамо їй форму поради: *“Don ' t cry for the moon”*; *“Only fools cry for the moon”*. – *Лише дурні бажать неможливого* [там само].

Іншими словами, звертаючи особливу увагу на деякі систематизовані ознаки прислів’їв та приказок, можна по-новому переосмислити терміни „прислів’я” і „приказка” та зробити висновки щодо їх розмежування. Першою ознакою, яка розрізняє прислів’я та приказки є емоційне забарвлення. Прислів’я – це ціле завершене судження, воно завжди має яскравий емоційний ореол, в той час як приказка використовується носіями мови лише у відношенні конкретної ситуації як частина будь-якого

судження [Фелицина, с. 106], тому приказка поза цим судженням не наділена емоційним ореолом, тобто в ній ця ознака не завжди присутня.

Наступною ознакою прислів'їв та приказок можна вважати оцінку як семантичний елемент. Приказка з'явилась з утвердженням в мовленні сталих мовленнєвих образних виразів, що використовуються за принципом аналогії до подібних явищ [Телія, с. 76]. Вона підкреслює порівняння та надає новизну й оригінальність цьому порівнянню, тому оцінка може бути присутня.

Наступною рисою прислів'їв та приказок є сталість, яка може бути кількох видів: сталість вживання, структурно-семантична, лексична, морфологічна та синтаксична [Кунин, с. 32]. Прислів'я характеризуються усіма перерахованими видами сталості, оскільки є цілнопредикативною конструкцією. Щодо статусу приказки, то не можна із впевненістю казати, що прислів'я стали у морфологічному аспекті, адже воно завжди має бути включеним у більшу одиницю, тобто є синтаксично несамостійним.

Щодо структурного відношення, то приказка являє собою образ, який визначає або особу, або дію, або обставини дії [Кузько, с. 87]; прислів'я завжди має форму речення; частіше всього має структуру загально-особового речення. Прислів'я – це цілнопредикативні конструкції, що побудовані переважно за діючими моделями простого та складного (складносурядного та складнопідрядного речень). Не лише прислів'я, а й приказки можуть мати форму завершеного речення. Проте прислів'я, на відміну від приказки, це завжди синтаксично та композиційно завершений поетичний твір; воно здатне до самостійного функціонування та не має контекстуальної прив'язки [Гаврин, с.143].

Наступною ознакою розмежування прислів'їв та приказок є переосмислення їхніх компонентів. Йдеться не лише про перенос у метафоричному чи метонімічному плані, але й нерівноцінність сумарного значення змісту відповідного речення сумі лексичних та граматичних значень його компонентів [Кунин, с. 57]. Прислів'я та приказки у цьому відношенні рівні.

Було з'ясовано, що під час диференціації жанрів у фольклористиці, з одного боку, застосовується розподіл за ознаками виключення, а з другого – одні жанри можуть визначатися через інші. Цей факт є цілком зрозумілим, оскільки в рамках вертикальної жанрової структури текстів малої форми можуть відбуватися зміни, пов'язані з розмитістю та генетичною близькістю їхніх диференційних ознак, можливістю трансформацій, переходів одного жанру в інший (напр., у процесі згущення думки або ущільнення інформації, у тому числі за схемою [Nakamies, с. 10] “казка → байка → прислів'я → приказка”. У зв'язку з цим, і виникла необхідність у подальшому сумісному розгляді ізоморфних рис прислів'їв й інших жанрів малої форми для виявлення їхніх відмінностей.

Варте уваги також і те, що досить часто у якості функціонального синоніму поняття прислів'я виступає поняття паремія. Паремія узагальнено визначається [Молчанова, с. 86] як стійке в мові та відтворюване в мовленні анонімне висловлення дидактичного характеру, що характеризується клішованістю, афористичністю та сентенційністю і включає прислів'я, приказки й ідіоматичні вирази. На думку О.В.Корень [Корень, с. 5], етимологічно поняття паремія має біблійне походження, але з часом воно набуло загального змісту і це, у свою чергу, дає підстави вважати, що прислів'я та паремія співвідносяться між собою як видове та родове поняття.

Щодо диференціальних ознак прислів'я та кліше, то за працею [Encyclopedia Americana, p. 11-12] метафоричність прислів'я протиставляється прямому значенню кліше, смисл якого дорівнює сукупності смислів слів, що його складають (напр., *So many men , so many minds*). Водночас, деякі дослідники [Корень, с. 9; Ярцева, с. 23] зазначають, що до складу прислів'їв можуть входити як образні одиниці, так і висловлення з буквальним значенням компонентів, що визначаються як прислів'я-максими або прислів'я-афоризми (у вузькому розумінні) і представляють абстрактне значення чи абстрактну ідею, відому мовцям.

Близькість прислів'я до максими пояснюється [Ярцева, с. 25] спільною для них здатністю представляти у стислій формі певне раціональне правило, яке регулює взаємовідносини між людьми. Разом з тим зазначається [там само], що поняття максима є вужчим від поняття прислів'я і може входити до його складу в якості однієї з ознак. Саме тому у дефініції прислів'я і використовується поняття максима.

Головною відмінністю прислів'я від афоризму, цитати або так званого крилатого виразу вважається [Аникин, с. 7] анонімність його створення. За твердженням К.Т.Баранцева [Амосова, с. 45], афоризм як самостійний жанр виникає саме з народних прислів'їв та приказок і з часом може підлягати процесу фольклоризації, коли його джерело або авторство забуваються і він, іноді у дещо зміненій формі, перетворюється на прислів'я. Це також підтверджується історичними дослідженнями, які надають можливість виявити походження значної кількості висловлень, що вже протягом тривалого часу

функціонують як прислів'я (наприклад, висловлення *One swallow does not make a summer* належить Аристотелеві, *He that sows the wind, will reap the whirlwind* походить із книги Осії у Старому Заповіті, *Time is money* було створене Б. Франкліном у 1748р.).

Цікавим є й те, що прислів'я про сільське господарство, погоду і лікування ряд дослідників [Ковалів, с. 20] пропонує розглядати як звичайні висловлення, зважаючи на їхню конкретність та збереження прямого значення. Проте Ш. Арора, за результатами опитування іспаномовних інформантів, констатує відсутність сприйманої жанрової різниці між вищезгаданими висловленнями та прислів'ями, що відносяться до інших сфер людського досвіду. Відомі також думки [там само, с.21] про те, що існує можливість перетворення висловлень, які зберігають пряме значення, на прислів'я за умови набуття ними узагальненого значення (наприклад, *Make hay while the sunshines*).

За ознакою форми епіграма значною мірою наближена до прислів'я. Наприклад, висловлення типу *It never rains, but it pours* відноситься до епіграми-прози, і в той же час є, по суті, прислів'ям [Сухенко, с. 40].

Розглядаючи ізоморфізм прислів'я та вірша, К. Гарбетт [там само], вбачає його у лапідарності їхнього тексту, пов'язаної зі смисловою насиченістю підібраних лексичних одиниць, які часто характеризуються багатозначністю та символізмом.

У свою чергу, спорідненість прислів'я та загадки виявляється передусім у їхній метафоричності. Проте, як вказується у працях [Потебня, с. 294], прислівна метафора полегшує інтерпретацію смислу висловлення, у той час як образна структура загадки її, навпаки, ускладнює. Крім того, у синтаксичному плані загадки часто мають формат питальних речень, що досить рідко зустрічається серед прислів'їв [Pawley, с. 9].

Байку, за спостереженням О.В. Куніна [Кунин, с. 203], відрізняє від прислів'я більш ускладнена композиційна будова, яка й обумовлює її функціонування в якості повноцінного літературного твору, у той час як прислів'я є, насамперед, комунікативною мовною одиницею. Проте спільність дидактичної функції байки та прислів'я робить можливою формальну редукцію частини байки або згущення [там само, с. 89] її цілого змісту до прислів'я.

Висновки. Проведений вище огляд існуючих думок засвідчив назрілу необхідність вирішення питання розмежування ізоморфних ознак прислів'їв та інших текстів малої форми, таких як афоризм, епіграма, максима, цитата тощо.

Вищезазначені ознаки пареміологічних одиниць (емоційне забарвлення, оцінка, сталість, переосмислення компонентів) слугуватимуть підґрунтям для розмежування прислів'їв і приказок під час формування експериментального корпусу для вивчення особливостей їх перекладу на українську мову.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Амосова Н.Н. Основы английской фразеологии. / Н.Н. Амосова – Л.: Изд-во Ленингр. ун-та, 1963. – 208 с.
2. Аникин.П.В. Мудрость народов // Пословицы и поговорки народов Востока. – М.: Изд-во восточной литературы, 1987. – С. 7-17.
3. Арнольд И.В. Стилистика современного английского языка // Стилистика декодирования. – Л.: Просвещение, 1981. – С. 98.
4. Гаврин С.Г. Фразеология современного русского языка: Учебное пособие по спецкурсу для филологов. / С.Г. Гаврин. – Пермь: Русский дом, 1974. – 158 с.
5. Даль В. Напутное // Пословицы русского народа. Сборник В. Даля: в 2 т. / В. Даля. – М.: Художественная литература, 1999. – Т. 1. – С. 5-26.
6. Корень О.В. Системно-функціональні особливості англійських прислів'їв: Автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 / Харківський національний ун-т ім. В.Н. Каразіна. / О.В. Корень. – Харків, 2000. – 20 с.
7. Кузько П.В. До питання про перспективність дослідження паремій. / П.В. Кузько. – Мелітопіль: видавництво Мелітопольський державний педуніверситет, 2003. – С. 87.
8. Кунин А.В. Английская фразеология. / А.В. Кунин. – М.: Высш. шк., 1970. – 344 с.
9. Молчанова Г.Г. Антропонимическая паремия как иконический знак и культурологический признак // Вестник МГУ. Сер. 19. Лингвистика и межкультурная коммуникация. / Г.Г. Молчанова. – 2004. – № 4. – С. 86-97.
10. Ніколаєнко Л. Глибоке коріння – пишна корона // Зоря Полтавщини. / Л. Ніколаєнко. – 2004. – № 168 (4 листопада). – С. 5.

11. Сухенко К. М. Лексичні проблеми перекладу. / К.М. Сухенко. – К.: Київ. Нац. Універ. Ім. Тараса Шевченка, 1992. – 252 с.
12. Тарланов З.К. Русские пословицы: синтаксис и поэтика./ З.К. Тарланов. – Петрозавод: Петрозаводский государственный университет, 1999. – 248 с.
13. Телия В.Н. Что такое фразеология. / В.Н. Телия. – М.: Высш.шк., 1966. – 278 с.
14. Фелицина В.П., Прохоров Ю.Е. Русские пословицы, поговорки и крылатые выражения. / В.П. Фелицина. – М.: Русский язык, 1979. – 182 с.
15. Шанский Н.М. Очерки по русскому словообразованию Изд. 2-е, доп. / Н.М. Шанский – М.: УРСС Комкнига, 2005. – 336 с.
16. Ярцева В.Н. Лингвистический энциклопедический словарь./В.Н. Ярцева. – М.: Большая Российская Энциклопедия, Директмедиа, 2008. – 6000 с.
17. Encyclopedia Americana. International Edition. In 30 volumes. – Danbury, Connecticut: Grolier incorporated International Headquarters, 1985. – 798 p.
18. Nakamies P., Krikmann A., Kuusi M. and the project of Baltic-Finnic proverbs // De Proverbio. – 1998. – Vol. 4. – No 1. – Режим доступу: <http://www.deproverbio.com/DPjournal/DP,4,1,98/KUUSI/BALTIC-FINNIC.html>
19. Pawley A., Frances H. Two puzzles for linguistic theory: nativelike selection and nativelike fluency // Language and communication (Applied linguistics and language study) – N. Y.: Longman Group Ltd. - 1990. – P. 191-226.
20. Pocket German Dictionary German-English & English-German // Harper Collins Publisher, 2002. – 621 с.

Келемеш Антон Олександрович,

студент 5 курсу, спеціальності «Філологія (Переклад)»

Полтавського інституту економіки і права

Науковий керівник: Данилюк Людмила Всеволодівна

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри перекладу та іноземних мов,

Полтавського інституту економіки і права

СПОСОБИ ВІДТВОРЕННЯ АНГЛІЙСЬКИХ ПАРЕМІЙ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Вступ. Відтворення прислів'їв і приказок складає особливу перекладацьку проблему. На відміну від одиниць, фразеологізмів еквівалентних слову, у прислів'їв і приказок образний зміст, тобто їх внутрішня форма, звичайно, зберігає свою значущість, що функціонально дієво. Носії мови не тільки знають сенс прислів'я і ситуації в яких його слід вживати, але й сприймають образ, метафору, порівняння, що формує прислів'я. Звичайно, початкові реалії, пов'язані з виникненням прислів'я, забуваються, але двоплановість прислів'їв зберігається. Їх прямий сенс і сенс іносказання співіснують. Сенс вільного поєднання, що лежить в основі прислів'я, і його зміст іносказання актуалізуються в мові. Тому перекладачу важливо передати обидва ці компоненти: і сенс прислів'я, і його метафоричний зміст [3].

Виклад основного матеріалу. Зазвичай використовуються наступні способи відтворення прислів'їв та приказок:

1. **Повна відповідність (еквівалент)** прислів'я, коли в мові перекладу є прислів'я, рівнозначне по сенсу, функції і стилістичним характеристикам прислів'ю оригіналу і співпадає з нею повністю або в основі своєї по образному змісту. Іншими словами, метафора, поміщена в прислів'ях, повинна спиратися на ідентичні образи.

<i>A wolf guzzles counted sheep too</i>	<i>Вовк і полічених овець краде</i>
<i>Never offer to teach fish to swim</i>	<i>Невчирибуплавати</i>
<i>One must howl with the wolves</i>	<i>З вовками жити - по-вовчому вити</i>

Як ми бачимо, у цьому способі відтворення прислів'їв та приказок не втрачається лексична образність зоонімів. Якщо це риба в українській мові, то вона й залишається рибою і в англійській мові, так само як і вовк і кінь. Порушена тільки структура речення, що й являється розбіжністю зі способом відтворення за допомогою калькування.

2. **Часткова відповідність прислів'я**, коли прислів'я мови перекладу еквівалентне прислів'ю оригіналу по сенсу, функції і стилістичному забарвленню, але розрізняється своїм образним змістом.

<i>Dog doesn't eat dog</i> <i>Put a cat among the canaries</i> <i>Beware of a silent dog and still water</i>	<i>Вовк вовка не кусає</i> <i>Замкнув вовка межі віці</i> <i>Бійся козла спереду, коня ззаду</i>
--	--

Розібравши цей спосіб відтворення можна зазначити, що прислів'я мови перекладу еквівалентне прислів'ю оригіналу по сенсу, функції і стилістичному забарвленню, та втрачає образну відповідність.

3. При передачі прислів'їв нерідко використовується прийом *калькування*. Він відрізняється від описуваного в пункті 4 способу перекладу тільки тим, що калька не піддається ніякій персональній ритмічній і метафоричній організації. Прислів'я відтворюється майже дослівно, і сам контекст підказує, що читач має справу зі стійким оборотом, відтвореним по оригіналу.

<i>A wolf in sheep's skin</i> <i>As hungry as a wolf</i> <i>A man is a wolf to a man</i>	<i>Вовквовечійшкурі</i> <i>Голоднийяквовк</i> <i>Людиналюдинівовк</i>
--	---

Тут, як ми бачимо, зберігається повна специфіка прислів'я, приказки. Спосіб калькування зберігає усі образні лексеми в їх початковій формі, у формі мови оригіналу.

4. До *відповідностей*, «*псевдоприслів'їв*» вдаються, коли перекладач вважає недоцільним використовувати наявні в мові відповідності або коли взагалі немає повного або часткового еквівалента прислів'я. В цьому випадку перекладач «винаходить» прислів'я, відтворюючи без модифікацій або з деякими змінами образний зміст оригінального прислів'я і, звичайно, зберігаючи його сенс.

<i>A good riddance to bad rubbish</i> <i>To hold a wolf by the ears</i> <i>The cat would eat fish and would not wet her feet</i>	<i>Баба з воза - кобилі легше</i> <i>Битись, як риба об лід</i> <i>Щоб рибку з'їсти, треба в воду лізти</i>
--	---

У цьому способі відтворення паремій, як бачимо, зазвичай зоонімічна лексика не зберігається. І практично повністю змінюється лексичний фон прислів'я чи приказки.

5. Ще один спосіб відтворення паремій –це *переказ фразеологізму*, тобто *описовий спосіб* відтворення.

Відсутність необхідних відповідностей і неможливість дослівного калькування впливають на вибір цього способу відтворення. Він зводиться до тлумачення, пояснення прислів'я, яке в тексті перекладу практично перестає існувати як самостійна мовна одиниця і немов розчиняється в контексті[2].

<i>It is a good fishing in troubled water</i>	<i>В каламутній воді риба ловиться краще</i>
---	--

Отже, хоча і в більшості випадках первісне значення зоонімічної лексики у прислів'ях та приказках англійської та української мов розбіжне та функцію зоонімічна лексика виконує однаково: зберігає емотивне значення паремії та несе в собі відповіднесенсовенавантаження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авксент'єв Л.Г. Семантична структура фразеологічних одиниць сучасної української мови та особливості її формування – «Мовознавство», 1997.
2. Алефіренко М.Ф. Проблема фразеологічного рівня мови. – «Мовознавство», 1984.
3. РаєвськаН.М. English lexicology – К. – 1991.

Лифар Анна Сергіївна

студентка 5 курсу, спеціальності «Філологія (Переклад)»,
Полтавського інституту економіки і права

Науковий керівник: Данилюк Людмила Всеволодівна,

к.ф.н., доцент кафедри перекладу та іноземних мов,
Полтавського інституту економіки і права

НАУКОВА ПЕРСПЕКТИВА ІСНУВАННЯ ПРИСВІЙНОГО ВІДМІНКА В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Вступ. Тема відмінка досліджувалась багатьма лінгвістами, такими як Смірницький О.І., Бархударов Л.С., Булигіна Т.В., Воронцова Г.Н., Мухін А.М., Блох М.Я. та іншими в їхніх працях з морфології англійської мови. На відміну від чітко вираженої граматичної категорії відмінка в українській мові, в англійській мові проблема категорії відмінка зводиться до питання, чи взагалі існує у цій мові відмінок. Дослідники цієї теми стверджують, що відповідь на це питання залежить насамперед від того,

яким чином розглядати відмінок, як форму, чи тільки як зміст, що передається за допомогою тих чи інших засобів. Таким чином, ціллю написання статті є узагальнення матеріалу з даного питання та висвітлення точок зору лінгвістів щодо сутності присвійного відмінка в англійській мові.

Виклад основного матеріалу дослідження. Виходячи з того, що відмінок – це морфологічна категорія, яка передає відношення іменників в реченні, ті чи інші відношення, які передає відмінок, повинні передаватися і формою самого іменника. Всі інші засоби, що не входять до складу іменника (прийменники, порядок слів), не є морфологічними і тому не можуть розглядатися як форми відмінка.

Стосовно категорії відмінка англійського іменника існує 2 точки зору: одні лінгвісти визнають існування категорії відмінка, а інші її відкидають. Вчені вже давно звернули увагу на той факт, що відмінки, які виділяють в англійській граматичній системі не мають загальної основи. Спроби надати однозначне визначення значенню загального відмінка привели лише до того, що його стали використовувати у негативних термінах. Так, у вітчизняній лінгвістиці було запропоновано визначати значення загального відмінка, як значення «неприсвійності» [1, с.65]. Спроби знайти позитивний зміст серед форм загального відмінка були марними. Не вдалося також знайти чітких критеріїв розмежування загального і присвійного відмінків в сфері їхнього функціонування. З'ясувалося, що загальний відмінок може виступати у всіх синтаксичних функціях, у тому числі і у типовій для присвійного відмінка синтаксичній функції препозитивного означення. Оскільки не вдалося виділити ні специфічного значення, ні специфічної функції для форм так званого загального відмінка, була висловлена думка про те, що загальний відмінок існує лише як форма, що протиставляється формі присвійного відмінка, тобто як елемент системи [1].

Ретельне вивчення другого елемента системи – присвійного відмінка – показало, що він значно відрізняється від класичних відмінкових форм, представлених у мовах синтетичного типу. Ці відмінності проявляються як у сфері значення, так і у сфері функціонування [1, с.20].

Існування присвійного відмінку було поставлено під сумнів деякими радянськими лінгвістами (Г.Н. Воронцова, А.М. Мухінін та ін.). Вони вказували на особливий характер форманта '-s', що здатний оформляти не тільки окремі іменники, але й словосполучення. Г.Н. Воронцова пропонувала вважати форми на '-s' формами категорії присвійності, а сам формант – аглюкативним формантом [4, с. 135]. Термін «аглютинативний» все частіше використовується у зарубіжній і вітчизняній літературі по відношенню до англійських словозмінних афіксів, що вільно приєднуються до основ. Що стосується категорії присвійності, якщо прийняти існування такої категорії, варто припустити, що форма «загального відмінка» є за протиставленням формою «неприсвійності». Навряд чи це вносить більшу ясність, ніж поняття загального відмінка.

Однак, основне положення Г.Н. Воронцової та А.М. Мухіна – заперечення існування присвійного відмінка в англійській мові – досить справедливе і потребує тільки подальшого доведення. Насправді, форма на '-s', що ми будемо далі називати посесивом, функціонує в рамках обмежень, що не властиві відмінковим формам [4, с.27].

По-перше, вживання посесиву обмежене лексично. У цій формі вживаються іменники, що позначають живих істот: *the girl's voice, the dog's bark*. Поодинокі випадки вживання посесиву з неживими іменниками, обмежені значенням конкретного предмета: *the car's roof, the door's support*. Абстрактні іменники в цій формі не вживаються. Наприклад, словосполучення *his action's result* є лексично неправильним.

По-друге, посесив обмежений позиційно: він завжди стоїть у препозиції, якщо він не репрезентує атрибутивне словосполучення (*it was not my idea, it was Tom's*); також з визначальним елементом – невизначеним артиклем або вказівним займенником, що відноситься до означуваного: *an idea of Tom's, this idea of Tom's*.

По-третє, парадигма посесива збиткова: як зазначає Смірницький О.І. [7], посесив практично не вживається у множині в усному мовленні, тому що на слух цю форму неможливо відрізнити від форми однини: *the boy's room* і *the boys' room*. Як відмічає Б.А. Ільїш [5], можливі випадки однозначної інтерпретації *his mothers voice, the boys' heads*, але вони не визначають загальної картини. Вона пояснюється омонімією форм типу *boy's, boys, boys'*. Єдине виключення – форми *men's, children's*, що зберегли внутрішню флексію в множині, а у випадку *children* – ще й нестандартний формант множини. Ці два випадки знаходяться за межами загальної моделі.

Не менш важлива відзначена Г.Н. Воронцовою здібність форманта посесиву оформляти одиниці більші, ніж слово. Формантом '-s' оформляються не тільки словосполучення, головним членом яких є

іменник (*John and Tom's room, the Prime Minister of England's speech*), але й такі, у яких взагалі немає іменника: *somebody else's car* [4, с.28].

Посесив виступає тільки в одній синтаксичній функції – означення. Отже, до перерахованих вище обмежень додається також, що посесив функціонує тільки в межах іменникового словосполучення. У цій функції, однак, може функціонувати і базисна форма (загальний відмінок). Семантична відмінність між цими синтаксично ідентичними формами досить чітка: посесив передає індивідуальну характеристику означуваного, тоді як базисна форма позначає узагальнену властивість, що не можливо приписати якомусь одному носієві. Саме тому у формі посесива частіше виступають іменники, що позначають живих істот: *my friend's arrival, Shakespeare's sonnets, Ibsen's plays*.

Н.А. Кобріна [6] також вважає, що не можна ігнорувати наявність процесів, які свідчать про розпад відмінкової системи та переосмислення ролі колишньої відмінкової флексії. На її думку, першим показником є заміна флексії *-(e)s* графічно відокремлюваним індикатором *'s*, в якому наявність апострофа говорить про автономність цієї форми та її незалежність від морфологічної структури іменника. Існує декілька точок зору стосовно цієї модифікації. Першу з них, було зазначено вище і її запропонувала Г.Н. Воронцова, однак Н.А. Кобріна не погоджується з її думкою, оскільки у цьому випадку охоплюються лише іменники чоловічого роду (*his*), а для іменників жіночого роду (*her*) цю гіпотезу застосувати не можна.

Інша точка зору полягає в тому, що модифікація відбулася у зв'язку з необхідністю диференціювати дві морфеми – морфему множини та відмінкову флексію, які співпали у формі. Внаслідок цього недиференційованими залишилися такі словосполучення, як *the boy's participation* та *the boys' participation*. У сучасній англійській мові диференціація базується саме на позиції апострофа.

Як виявляється, наслідки тенденції окремого сприйняття флексії та іменника є досить серйозними. По-перше, переосмислення значення апострофа, а саме: вираження автономності колишньої флексії та відсутності зв'язку з морфологічною структурою іменника з часом призвело до розширення комбінаторики форманта *'s*. Таким чином, почали з'являтися випадки приєднання *'s* не до слова, а до словосполучення і навіть до декількох словосполучень, до складу яких входили предикативні одиниці, наприклад: *somebody else's daughter* (*'s* відноситься до всього словосполучення, флексія приєднується до займенника), *the man we spoke about's son* (*'s* приєднується до словосполучення *the man we spoke about*, однак фактично відноситься до іменника *man*). По-друге, іншим показником переосмислення ролі колишньої відмінкової флексії та у зв'язку з цим втратою (чи послабленням) ознак системної граматичної категорії є звуження її функцій. Значно звузилася рекурентність форманта *'s* після іменників на позначення неістот. У результаті цього, формант *'s* став функціонально не повністю навантаженим і у нього розвилися нові функції – словотворчі та синтаксичні, тобто формант *'s* набув ознак морфеми з декількома статусами [2, с.37].

На думку інших (Т.В. Булигіна [3]), ще одна точка зору стосовно форманту *'s* має право на існування. Вона полягає у тому, що *'s* у межах моделі *N's + N*, належить безпосередньо до другого компонента, є службовим словом-морфемою і представляє разом з іменником, до якого він відноситься, аналітичний спосіб вираження категорії присвійності.

Для доказу існування категорії присвійності у запропонованому вигляді наведені наступні аргументи. Виходячи з основних положень теоретичної граматики, будь-яка граматична категорія повинна мати своє морфологічне вираження. В якості прикладу науковці обрали типове словосполучення *painter's name*. Як відомо з історії мови, у XIII-XVI ст. існував спосіб позначення приналежності, який полягав у тому, що перед іменником у формі загального відмінка ставили присвійний займенник *his*, а лише потім називали предмет володіння чи приналежності, як наприклад: *The peinter ys nam - the painter his name*. Поступово присвійний займенник *his* втрачало початковий [h], подібно до того, що відбувається у розмовному стилі мовлення з формами допоміжного дієслова *have* (*I've come home. He's been here*), і написання його з *'s* позначало пропущену частину займенника. Отже, можна було зробити висновок, що *'s* відноситься не до слова, після якого його вжито, а до того іменника, що слідує за ним, оскільки воно утворене від словосполучення *his name*.

Проаналізувавши вживання апострофа в сучасній англійській мові, К.М. Баранова проводить паралель з такими формами як: *I'll go, she's taken*. Очевидним є той факт, що *'s* відноситься до другого елемента словосполучення (*will go, has taken*), утворюючи аналітичну форму дієслів *to go, to take*. Аналогічно до цього, можна говорити про те, що формант *'s* у моделі *N's + N*, відноситься безпосередньо до другого компонента *N*, є службовим словом-морфемою і утворює разом з іменником, до якого він відноситься, аналітичний спосіб вираження категорії присвійності. Отже, можна зробити висновок, що,

як і всі слова-морфеми, *-s* не несе у собі жодного смислового значення, оскільки у процесі свого історичного розвитку втратив лексичне значення і почав використовуватися для будь-якого роду.

Для того, щоб довести існування категорії присвійності, на думку лінгвістів, слід також встановити категоріальне протиставлення її форм відповідно до значення, що вони виражають. Так, наприклад, у словосполученні *John's house* іменник *house* має значення приналежності і саме це слово є маркованою формою, в той час як іменник *John* виражає володіння, а не приналежність. Таким чином, використовуючи метод опозиції, можна протиставити маркований елемент *-s house* (аналітична форма іменника *house*) зі значенням приналежності немаркованому *house*, що не виражає приналежність.

Висновки. Таким чином, на думку одних науковців іменник у сучасній англійській мові не має категорії відмінка. Форму так званого присвійного відмінка варто розглядати як синтаксичну, а не морфологічну. Синтаксичну форму слова з *-s* можна вважати формою вираження синтаксичної категорії атрибутивності, а не морфологічної категорії відмінка. Однак, інші науковці вважають ці твердження неправомірними у зв'язку з недостатньою кількістю змістових доказів. На даному етапі це питання потребує подальшого дослідження і носить дискусійний характер.

Список використаних джерел:

1. Баранова К. М. Категория посессивности в языковых картинах мира и способы её выражения / К.М. Баранова // Филология и культура: Материалы IV Междунар. науч. конф. Тамбов: Изд-во ТГУ им. Г. Р. Державина, 2003. – С. 160 - 163.
2. Бархударов Л. С. Грамматика английского языка / Л. С. Бархударов, Д. А. Штеллинг. – М.: Высш. шк., 1973. – 421с.
3. Булыгина Т. В. Проблемы теории морфологических моделей / Т. В. Булыгина. – М.: Наука, 1977. – 287 с.
4. Воронцова Г. Н. Очерки по грамматике английского языка / Г. Н. Воронцова. – М.: Изд-во лит. на ин. яз., 1960. – 400 с.
5. Ильиш Б. А. История английского языка / Б. А. Ильиш. – М.: Высш. шк., 1968. – 419 с.
6. Кобрина Н. А. Теоретическая грамматика совр. англ. языка: Учебное пособие / Н. А. Кобрина, Н. Н. Болдырев, А. А. Худяков. – М.: Высш. шк., 2007. – С. 32-42.
7. Смирницкий А. И. Морфология английского языка. / А. И. Смирницкий. – М.: ИЛИЯ, 1959. – 321 с.

Малимон Ірина Іванівна

магістр, спеціальності «Філологія (Переклад)»,
Полтавського інституту економіки і права

Науковий керівник: Рябокiнь Наталія Олександрівна,
к.ф.н., доцент, доцент кафедри перекладу та іноземних мов,
Полтавського інституту економіки і права

ПОЛІТИЧНИЙ ДИСКУРС У СУЧАСНІЙ ЛІНГВІСТИЦІ

Вступ. З позицій сучасних підходів, дискурс – це складне комунікативне явище, що включає, крім тексту, ще й екстралінгвальні чинники: знання про світ, думки, установки, цілі адресата необхідні для розуміння тексту. Поняття «дискурс» характеризується параметрами завершеності, цільності, зв'язності, тобто всіма властивостями тексту, він також розглядається одночасно і як процес, і як результат у вигляді фіксованого тексту.

Динамічний розвиток сучасного англомовного політичного дискурсу зумовлює зацікавленість дослідників у вивченні особливостей та характерних рис його функціонування в різних культурних середовищах. Увага дослідників прикута до різноманітних мовних явищ, серед яких політична фразеологія становить одне з найактуальніших питань сучасних наукових розвідок.

Зростання ролі політичного спілкування не тільки у сфері політики, але й в інших галузях людського життя зумовило розвиток нового напрямку мовознавства – політичної лінгвістики. Вивченню політичного дискурсу як особливої форми спілкування, розкриттю механізмів складних взаємовідношень між мовою, владою та суспільством, дослідженням жанрово-стилістичних особливостей текстів політичних промов і вербальних засобів ефективного впливу політичної промови на свідомість широких мас присвячено праці багатьох учених.

Виклад основного матеріалу. Політичний дискурс – особливе використання мови для вираження ментальності та ідеології за допомогою особливої граматики і лексики [13]. А. М. Баранов і Є. Г. Казакевич вважають, що політичний дискурс утворює сукупність усіх мовленнєвих актів, використаних у політичних дискусіях, а також правил публічної політики, освячених традицією і перевірених досвідом [4]. При такому вузькому розумінні політичний дискурс обмежується інституційними формами спілкування [12, с. 57].

Мета політичної комунікації – боротьба за владу, адже під політичною комунікацією розуміється будь-яка передача повідомлень, призначена вплинути на розподіл і використання влади в суспільстві, особливо якщо ці повідомлення виходять з офіційних урядових інституцій [14].

У контексті нашого дослідження *політичний дискурс* розуміємо як складну мисленнєво-комунікативну діяльність, яка є сукупністю процесу й результату і включає як позалінгвальний, так і власне лінгвальний аспекти [6] та зорієнтована не стільки на передачу інформації політичного характеру, скільки на здійснення впливу на електорат (переконавання, перетягування на свою сторону, спонукання до дії) через реалізацію відповідних стратегій і тактик [9].

До основних суспільно значущих із соціально-психологічної точки зору можна віднести наступні функції політичного дискурсу:

1. *Регулятивна функція* підкреслює роль мови в регулюванні поведінки адресата через спонукання його до дії, повідомлення адресату інформації, яка змінює його наміри. Серед функцій мовленнєвої регуляції В. Г. Борботько виділяє таку складову, як «інспіратив» (надихання). «Інспіратив» на відміну від «прескриптива» не нав'язується адресату, а досягається шляхом повідомлення йому відповідних диспозицій, на базі яких згодом формується напруження до дії [6, с. 39]. Інспіратив є особливо ефективним у сфері ідеологічного впливу під час агітації й пропаганди. На нашу думку, ця функція є однією з найголовніших для політичного дискурсу, оскільки вона передбачає певний вплив на адресата із зміною його діяльності чи поглядів у подальшому.

2. *Інструмент політичної влади.* Дискурс передбачає боротьбу за владу, оволодіння владою, її збереження, утримання, здійснення, стабілізацію та перерозподіл. Найбільш важливим проявом цієї функції є мобілізація до дії. Цей процес може відбуватися у вигляді прямого звернення, погроз, обіцянок, звинувачень і за допомогою створення відповідного емоційного настрою (надія, страх, тривога, гордість за державу, відчуття єдності) [6].

3. *Ретроспективна та проспективна функції.* Значна частина політичної комунікації присвячена прогнозуванню і відтворенню минулого. Минуле несе приклади позитивного чи негативного досвіду, який використовується як аргумент. Проекція у майбутнє включає прогнозування наслідків вибору певного кандидата чи партії. Функціональна специфіка політичного дискурсу полягає у його базовій громадсько-політичній функції – боротьбі за владу [6].

Вагомим прагматичним фактором у політичному дискурсі є:

1. потреба уникати конфліктності у спілкуванні, адже невизначеність виступає як засіб подолання комунікативних утруднень, який дозволяє мовцю уникати крайнощів, займати помірковану, нейтральну позицію під час обговорення спірних питань, чим сприяє згладжуванню протиріч [3];
2. намагання уникнути контролю за власними діями через використання багатозначних, невизначених понять, що є ефективним прийомом, що утруднює у майбутньому ефективний контроль за виконанням взятих зобов'язань і дозволяє успішно лавірувати, підчиняючи свої дії моральним нормам ситуативної етики [3].

Однією із особливостей політичної мови є її театральність, що обумовлена специфікою основного адресата (масового спостерігача) політичного дискурсу і проявляється у сюжетно-рольовому компоненті та метафориці, а також її полемічність – своєрідна агресія, спрямована на навіювання негативного відношення до політичних супротивників, на нав'язування інших цінностей і оцінок [11]. Лексика політичного дискурсу є достатньо динамічною, оскільки політична ситуація може кардинально змінюватися і на певному історичному етапі розвитку держави певна лексика буде вживатися досить часто. Разом із тим, понятійна точність з одного боку, і смислова невизначеність, із іншого боку, є головними прагматичними факторами, що визначають вибір певних мовних засобів.

Політичний дискурс розглядається лінгвістами як об'єкт лінгвокультурологічного вивчення, як «вторинна мовна підсистема, з функціями, тезаурусом та комунікативним впливом» [7, с. 13]. Політичний дискурс може бути визначений як сукупність усіх мовленнєвих актів у політичних дискусіях, а також правил публічної політики, які оформилися згідно існуючих традицій та отримали перевірку досвідом. Політичний дискурс реалізується в усній та писемній формах. До нього можна

віднести публічні виступи, заяви політиків, політичних оглядачів та коментаторів, промови, звертання, публікації у ЗМІ, матеріали спеціалізованих видань, що мають справу з різними аспектами політики.

Політичний дискурс має інституційний характер. Суб'єктами мовленнєвих жанрів політичного дискурсу можуть бути тільки політичні лідери. Щодо виокремлення жанрів політичного дискурсу, А. Г. Алтунян пропонує наступну класифікацію основних жанрів політичного дискурсу: реклама, лозунг, листівка, політична промова, політична стаття, політична публіцистика, інформаційна стаття, політичні новини [2, с. 21]. У контексті нашого дослідження ми зосередили увагу на особливостях жанру політичної промови.

Політична промова відноситься до інформативно-переконувального типу політичних текстів. Виокремлення різновидів політичної промови стає можливим завдяки таким факторам:

- 1) місце реалізації промови;
- 2) тематичний зміст текстів;
- 3) аудиторія, на яку спрямована промова [5].

Політична промова розглядається як текст особливого типу, який відбиває специфіку комунікативної ситуації тексту та характеризується такими лінгвостилістичними параметрами: аргументативний характер розгортання тексту, об'єктно-суб'єктний спосіб організації інформації, відверта авторська інтенція, безпосередня й постійна апеляція до адресата, специфіку якого теж визначають односпрямовані та спеціально організовані мовленнєві засоби й набір релевантних комунікативно-прагматичних настанов [8].

Побудова політичної промови відбувається за античною трихотомічною схемою: вступ, основна частина, заключна частина. Вступ є необхідним для привертання уваги аудиторії. Основна частина складається традиційно з висунення та доведення тези, вона орієнтована на інформаційний аспект. У заключній частині підводять підсумки основних положень і роблять висновки. Якщо темою політичної промови є вирішення певної проблеми, то у вступі або на початку основної частини чітко визначається ця проблема, а далі йде перелік тих явищ, що її спричинили, заходи для її усунення. Заключна частина містить заклик до аудиторії за допомогою запропонованих заходів вирішити цю проблему.

Для тексту політичної промови в цілому характерні наступні специфічні особливості:

- Часте вживання фразеологічних сполучень, що носять характер свого роду мовних штампів.
- Використання конструкцій типу "дієслово+that" при викладі чужого висловлення, коментуванні заяв політичних діячів і т.д., наприклад: «The President argues that this decision will seriously handicap the country's economy» [10, с. 10 – 16, с.1] – «Президент вважає, що це рішення завдасть серйозної шкоди економіці країни».
- Уживання фразеологічних сполучень типу "дієслово + іменник", наприклад: to have a discussion замість to discuss, to give support замість to support, to give recognition замість to recognize.
- Уживання неологізмів, утворених за допомогою деяких продуктивних суфіксів, наприклад: -ism (Bevinism), -ize (to atomize), і префіксів: anti- (anti-American campaign), inter- (inter-European relations) [1].
- Широке використання безособових зворотів як вступна частина повідомлень, наприклад: it is officially announced that – офіційно повідомляється, що, it is reported that – повідомляють, що.
- Часте вживання скорочень, наприклад: M.P.= Member of Parliament, T.U.C.= Trades Union Congress, TV= Television [1].
- Створення впливового ефекту на аудиторію використовуються афективні синтаксичні моделі речень з окличними словами, аргументативний повтор, сегментовані речення, парцельовані конструкції, емфатичні конструкції [1].

Висновки. Політична промова є найбільш прототипним жанром політичного дискурсу. Політична промова як вияв політичного дискурсу – це публічний виступ, який є ефективним засобом для одержання визнання та демонстрації лідерства; це політичний текст, який проголошується перед масовою аудиторією, ставить нарізлі завдання у тій чи іншій сфері громадського життя, дає рекомендації щодо здійснення поставлених завдань. Вона виконує функції переконання, агітації, вітання, має завчасно створений сценарій, який залежить від комунікативної ситуації. Кількість учасників цієї комунікативної ситуації точно не визначена, оскільки йдеться про масову комунікацію, де основна частина мовленнєвої дії (промови) відводиться промовцю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Баран Г. П. Зміст концепту RECESSION в англомовному політичному дискурсі веб-сайтів політичних партій США і Великої Британії/ Г.П. Баран// Функціональна лінгвістика: зб. наук. пр./ Кримський республіканський інститут післядипломної педагогічної освіти.–2012. – № 3.– С. 39–41.
2. Баранов А. Н. Политическая метафорика публицистического текста: Возможности лингвистического мониторинга // Язык массовой информации как объект междисциплинарного исследования. - М., 2001.
3. Берловська В.Д., Гребінник Г.Ю. Англійська загальнонаукова лексика і фразеологія// Навч. посіб. для аспірантів. – Харків, 2006. – 165с.
4. Бушев А. Б. Языковые феномены политического дискурса / А. Б. Бушев // Теория коммуникации и прикладная коммуникация : сб. науч. тр. – Ростов н/Д. : ИУБиП, 2004. – С. 52–71.
5. Виноградов В. С. Введение в переводоведение / В. С. Виноградов. – М.: Издательство института общего среднего образования РАО, 2001 – 348 с.
6. Виноградов В.В. Об основных типах фразеологических единиц в русском языке. - М., 1986. - 342 с., с. 232.
7. Демський М.Т. Системні зв'язки у сфері фраземіки// Мовознавство, 1991. – №7. – С. 21 – 31.
8. Евдокименко А. В. Дискурсивний портрет жінки-політика в американському політичному дискурсі (на прикладі предвыборних виступів Х. Клінтон в 2015 г.)// Матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної конференції.25.12.2015г.:Сборник научных трудов.– Краснодар,2015.–142с.
9. Єрченко П.Г. Класифікація фразеологічних одиниць// Іноземна філологія.– 1994. – 155с
10. Корунець І.В. Порівняльна типологія англійської та української мов. Навч. посібник. – Вінниця: Нова книга, 2003. – 458с.
11. Кунин А.В. Англо-русский фразеологический словарь. – М.: Русский язык, 2005. – 356с.
12. Фоменко О. С. Лінгвістичний аналіз сучасного політичного дискурсу США (90-ті роки століття): дис. кандидата філол.наук : 10.02.04 / Фоменко О. С. – К., 1998. – 195с.
13. Хасанова Д.М. Фразеологізми в інформаційному тексті/ Д. М. Хасанова // Университетские чтения — 2009: материалы науч-но-методических чтений ПГЛУ. — Пятигорск: ПГЛУ, 2009. — Часть 2. — С. 200–204
14. Cambridge Dictionary of Idioms. Режим доступу: <http://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/idiom>

Назаренко Аліна Володимирівна

студентка 4 курсу

спеціальності «Філологія (Переклад)»

Полтавського інституту економіки і права

Науковий керівник: Данилюк Людмила Всеволодівна

кандидат філологічних наук

кафедри перекладу та іноземних мов

Полтавського інституту економіки і права

СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Вступ. Багато видатних науковців, таких як Виноградов В. В., Кунін О. В., Поліванов Є. Д., Комісаров В. Н. та інші досліджували цю дисципліну і внесли безцінний вклад в її розвиток. Ми, слід за науковцем О. А. Потебня, вважаємо, що «Дійсне слово існує не в словнику або граматиці, де воно зберігається тільки у вигляді інструмента, а й безпосередньо у мові, коли воно кожен раз проголошується, в той час як воно кожен раз складається зі звуків одного і того самого значення. Де два значення слова, а не одне. Новий сенс слова є новим словом.» [13, 41-42].

Виклад основного матеріалу: Фразеологія являє собою унікальний феномен, котрий ретельно досліджується на всіх рівнях. Часто фразеологічні одиниці несуть більш широке та більш виразне значення під час вживання, котре має свою власну структуру, образність, емоційність тощо. Широке застосування вони отримали в багатьох літературних жанрах та у повсякденному житті, та їх скарбниця постійно поповнюється. Основними поняттями є:

- Фразеологія – (від грецького *phrasis* - вираження, *logos* - вчення) розділ теоретичної лінгвістики, котрий досліджує сталі мовні вираження та звороти, котрі називаються фразеологічними одиницями. (В. В. Виноградов).

- “Фразеологічна одиниця – абсолютно неподільна одиниця мови, значення котрої зовсім не залежить від її лексичного складу, від трактування її компонентів, а також умовно та довільно, як значення немотивованого слова – знаку” (В. В. Виноградов).

Також Виноградов зауважив, що “Фразеологізми виступають в мові вже як сталі вирази, тобто готові кліше, котрі ми використовуємо в нашому житті за вже готовими формулами. Однією з явних ознак фразеологічних одиниць є їх сталість. [11, с.41]

Неможливо не зауважити той факт, що фразеологічні одиниці можуть:

1. Перекладатись повністю;
2. Частково;
3. Взагалі не мати сенсу у цільовій мові.

Наступні приклади найбільш яскраво демонструють кожен вид перекладу фразеологічних одиниць:

- Повний

Magnus was among *pillars of society* in the thirtieth. – «Магнус був одним із *стовнів суспільства* в тридцятих.»

- Частковий

After missing one week without any reason, he tried to use *lame (лінивий) excuses*. – «Пропустивши один тиждень без будь-якої причини, він намагався використовувати *слабкі відмовки*.»

- Взагалі не має сенсу у цільовій мові

He is *a big shot* in the new administration. – «Він є *важливою шишкою* в новій адміністрації».

Безперечно, ми вважаємо що фразеологізми налічують спільні риси з словами. Подібно до слів, вони не створюються під час мовленнєвої діяльності, а вживаються як готові, сталі вирази. Це означає те, що фразеологізми, так само як і слова, можуть мати лише одне значення. Але існують також випадки, коли фразеологізми, подібно до слів, мають декілька значень і описуються як багатозначні.

Отже, фразеологічна одиниця є не модельованим словосполученням, котре пов'язується семантичною єдністю. Під час використання фразеологічних одиниць семантична єдність не складається кожного разу спочатку, а лише відтворюється у вигляді готових кліше, тобто вона не піддається моделюванню, та виконує функції єдиного члена речення. Також ми зауважуємо про те, що фразеологія є окремим розділом лінгвістики, котрий має свою семантику та досліджує сталі вирази й мовні звороти, котрі називають фразеологічними одиницями. Фразеологія є унікальним явищем в лінгвістиці, котре є дуже важливим та вдало функціонує у всіх сферах сучасного життя.

Фразеологічний переклад вимагає чіткі правила під час трансформації фразеологічної одиниці з англійської мови на українську. Це означає, що перекладач під час перекладу фразеологізмів повинен використовувати стійкі одиниці мови, на яку виконується переклад з урахуванням того, що вони мають таке ж саме значення в мові, з якої виконується переклад. Але тут існує складність при перекладі з іншої мови через те, що українська мова не завжди має таких самих відповідників – в такій ситуації перекладач повинен використати всі свої знання для того, щоб максимально точно передати значення фразеологічної одиниці.

Перед розгляданням основних видів перекладу фразеологічних одиниць, нам треба визначити основне поняття ідіоматики. Слід за науковцем Полівановим Є.Д., ми вважаємо, що “Існує необхідність в створенні унікального розділу в лінгвістиці, котрий мав би таку ж саму цінність як і синтаксис, але спеціалізував би свою діяльність на дослідженні унікальних та індивідуальних понять словосполучень, а не загальних видів. Загальну кількість досліджених явищ я називаю фразеологією, та уточню, що також доречно буде використання ще одного терміну «Ідіоматика»” [12, с.43].

Ідіоматика - розділ мовознавства, який вивчає сталі експресивні одиниці, що формально відповідають рівню слова (однослівні ідіоми), рівню словосполучення та речення (образно-експресивні фразеологізми).

Способи перекладу фразеологізмів на українську мову:

При перекладі фразеологізмів на українську мову слід враховувати велику кількість факторів, котрі впливають на результат перекладацької діяльності. Ми, слід за В. Кунініним, виокремлюємо такі способи перекладу фразеологізмів:

Генералізація - це заміна слова, що має більш вузьке значення, словом з більш широким значенням. Цей прийом прямо протилежний прийому конкретизації:

He said that tomorrow will be a lot of snow. But it is only the first day of September, so it is real as well as to see *a flying saucer*. – «Він сказав, що завтра буде багато снігу. Але це тільки перший день вересня, так що це реально так само як побачити *літаючу тарілку*».

Антонімічний переклад - сутність прийому антонімічного перекладу полягає в тому, що перекладач замінює ствердну конструкцію негативною або навпаки, що супроводжується відповідною лексичною заміною одиниці похідної мови на його антонімом у мові перекладу:

The boy *keeps me alive*, he thought. I must not deceive myself too much – «Хлопчик *не вб'є мене*, подумав він. Я не повинен обманювати себе, як я це роблю».

Калькування - переклад англійського слова чи словосполучення за його частинами з наступним складанням цих частин. Такий переклад відтворює англійське слово дослівно:

Our new director had been working for our main competitor for 15 years. I think that he is *a trojan horse* in such conditions.

Наш новий директор працював на нашого головного конкурента протягом 15 років. Я думаю, що він є *троянським конем* в подібних умовах.

Граматичні заміни – використання цього способу перекладу вимагає заміну граматичної одиниці з похідної мови на іншу граматичну одиницю у цільовій мові перекладу:

He thinks a lot of *castles in the air* as a kid. – «Він багато думає про *повітряні замки* неначе дитина».

Синтаксична схожість – спосіб перекладу, при якому перекладач повинен зберегти синтаксичну структуру похідної мови у результаті перекладацької діяльності. Часто зустрічаються випадки, коли фразеологічна одиниця у похідній та цільовій мовах збігаються:

And then she closed her eyes, hugged herself as *goose skin* raised the hairs all over her body. «А потім вона закрила очі, обхопила себе руками, коли *гусяча шкіра* підняла волосся по всьому тілу».

Конкретизація – спосіб перекладу, при якому одиниця більш широкого значення передається в мові перекладу одиницею з більш вузьким значенням:

Paul wanted to get to know Jenny better, but she kept him *at arm's length* (*довжина рук*). – «Павло хотів, краще познайомитися з Дженні, але вона тримала його *на відстані витягнутої руки*».

Фразеологічний еквівалент – фразеологізм похідної мови, котрий є абсолютним відповідником мові перекладу. Зазвичай він не пов'язаний з контекстом та мусить налічувати конотативні та денотативні значення (денотативне значення пов'язане безпосередньо з об'єктом вивчення, а конотативне є відносною комунікативною цінністю мовної одиниці, котра часто знаходиться поза концептуального змісту). Це означає те, що результат перекладу повинен мати таке ж значення, стилістичне забарвлення, зберігати образність та точність відносно фразеологічної одиниці похідної мови.

- Частковий лексичний еквівалент - Every time when i hear his name i remember that he calls me *light as a feather*. - «Кожен раз, коли я чую його ім'я, то я згадую, що він називає мене *легкою, як пір'їнка*»

- Повний еквівалент - His chances to win the game are only *fifty-fifty*. – «Його шанси на виграш гри всього *п'ятдесят на п'ятдесят*»

- Описовий переклад - He was always *a doubting Thomas* while working as a manager in a cinema. – «Він завжди був *тим, хто вірив тільки його власним доказам* під час роботи в якості менеджера в кінотеатрі.»

- Дослівний переклад - It was *a bitter pill* for him to swallow when he discovered that his wife didn't love him any more. – «Це було *гіркою пігулкою*, коли він дізнався, що вона більше його не кохає.»

Отже, фразеологізми є невід'ємною частиною нашого життя та існують в будь-якій культурі світу. Кожній країні притаманні окремі фразеологізми, значення котрих на іншу мову може бути передано лише за допомогою професійної перекладацької діяльності. Слід за В. В. Виноградовим, фразеологічною одиницею ми називаємо абсолютно неподільну одиницю мови, значення котрої зовсім не залежить від її лексичного складу, від трактування її компонентів, а також умовно та довільно, як значення немотивованого слова – знаку. У результаті дослідження у курсовій роботі, ми, слідом за видатним науковцем О. В. Кунінім, виділили основні види та способи перекладу фразеологічних одиниць, а саме – повний еквівалент, частковий граматичний еквівалент, описовий переклад, дослівний

переклад, а також були використані приклади таких перекладних трансформацій, як генералізація, конкретизація, калькування, синтаксична схожість, граматичні заміни та антонімічний переклад.

Ретельно дослідивши вище зазначені способи перекладу фразеологічних одиниць, можемо зробити висновок, що переклад фразеологізму є дуже важкою задачею для кожного перекладача. Згідно з тим, що часто самі фразеологічні одиниці при перекладі на українську мову не мають ніякого сенсу, то перекладач повинен передати значення максимально точно до похідного та зберегти стилістичне забарвлення мовної одиниці. Часто це досить складно, та перекладачі просто вимушені використовувати усі види перекладних трансформацій для максимально точної передачі змісту, але при цьому звичай втрачається структура фразеологічної одиниці у похідній мові. Таким чином, сучасний перекладач повинен не тільки розуміти всі нюанси перекладу фразеологічних одиниць, але й враховувати особливості цільової мови.

Отже, особливості перекладу фразеологічних одиниць з англійської мови на українську налічують дуже багато моментів, котрі перекладач повинен врахувати при перекладі, щоб результат перекладацької діяльності був максимально точним та подібно стилістично забарвленим.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Амосова М. М. Основи англійської фразеології/ М.М. Амосова. - Л.: ЛГУ, 1978. - 208с.
2. Бархударов Л. С. Мова та переклад (Питання загальної та приватної теорії перекладу)/ Л.С. Бархударов. - М.: Міжнародні відносини, 1975. - 240с.
3. Баранцев К. Т. Англійські прислів'я та приказки / К.Т. Баранцев. - К.: Радянська школа, 1973. - 175 с.
4. Виноградов В. В. Лексикологія та лексикографія: Обрані праці / В.В. Виноградов - М.: Наука, 1977. - 312с.
5. Влахов С., Флорин С. Неперекладаєме у перекладі/ під ред. Вл. Россельса. - М.: Міжнародні відносини, 1980. - 342с.
6. Дьоміна Т. С. Фразеологія прислів'їв і приказок /Дьоміна Т.С. - М.: ГИС, 2001. - 135 с.
7. Дубенко О. Ю. Англо-американські прислів'я та приказки / О.Ю. Дубенко. - Київ: Нова книга, 2004. - 416 с.
8. Жуков В. П. Семантика фразеологічних зворотів. М.1978.
9. Комісаров В. Н. Сучасне перекладознавство / В.Н. Комісаров. - М.: ЭТС, 2001. - 424с.
10. Копиленко М. М. Фразеологія: знакові величини. Навчальний посібник для студентів факультетів іноземних мов/ М.М. Копиленко. - Книга IV. М.-Л.,1978.
11. Кунін О. В. Курс фразеології сучасної англійської мови: навчальний посібник для інститутів та факультетів іноземних мов / О.В. Кунін. - 3е вид. - Дубна: Феникс+, 2005. - 488с.
12. Поліванов Є. Д. Російська мова сьогодні. Книга IV. М.-Л.,1928.
13. Потебня О. А. Про деякі символи в слов'янській народній поезії. Харків,1914.
14. Слепович В. С. Курс перекладу/ В.С. Слепович. - Мінськ: ТетраСістемс, 2004. - 320с.
15. Смирницький О. І. Лексикологія англійської мови/ О.І. Смирницький. - М.: Видавництво літератури на іноземних мовах, 1956. - 260с.
16. Телія В. М. Що таке фразеологія. 1966.
17. Южченко В. Д. Народження і життя фразеологізму. – К.: Рад. школа, 1988. – 144с.
18. E. Hemingway, "The Old Man And The Sea"
19. E. Hemingway, "The Old Man And The Sea" (переклад на українську Митрофанов В.І.)
20. Великий англо-російський фразеологічний словник// Онлайн бібліотека. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://padaread.com/?book=17653&pg=942>
21. The Phrase Finder// Онлайн словник сталих виразів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://padaread.com/?book=17653&pg=942>
22. Новинний бриз з берегів Атлантики// Інформаційний Портал Про Саму Західну Європу. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://adelanta.info/encyclopaedia/poslovitsy/>
23. Вікіпедія// Вільна Енциклопедія// Інформаційний Портал Про Саму Західну Європу. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/>

Опанасюк Марк Вікторович

студент 5 курсу, спеціальності «Філологія (Переклад)»,
Полтавського інституту економіки і права

Науковий керівник: Рябокінь Наталія Олександрівна,
к.ф.н., доцент, завідувач кафедри перекладу та іноземних мов,
Полтавського інституту економіки і права

СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ ЛЕКСИКИ КОРПОРАТИВНОГО ПРАВА США

Актуальність та постановка проблеми. Переклад юридичних текстів належить до актуальних проблем теорії та практики перекладу. Грамотно перекладений юридичний текст забезпечує співпрацю держав, їхніх юридичних та фізичних осіб на належному рівні [3, с.266].

Оскільки США є важливим політичним та економічним партнером України, а бізнес активно співпрацює між собою, зростають інвестиції та інша економічна співпраця між країнами, українським перекладачам потрібно звертати увагу на особливості використання та перекладу термінів та іншої лексики корпоративного права США. В більшості випадків економічна співпраця між країнами здійснюється у формі інвестування, торгівлі та іншої бізнес-взаємодії між українськими та американськими компаніями (наприклад, українські підприємці теж створюють власні компанії в США), тому важливе значення має коректне розуміння та переклад лексики корпоративного права США на українську.

Наприклад, коректно перекладений статут (*Articles of Associations* або ж *Articles of Incorporation*) чи установчий / засновницький договір (*Operating Agreement*) американської компанії (*LLC* або *Corporation*), і норми корпоративного законодавства відповідного штату США, які містять унікальну лексику корпоративного права, є важливими для правильного розуміння українськими підприємцями, які створюють компанії в США, своїх прав та обов'язків, також є необхідними для розуміння українськими контрагентами чи державними органами повноважень та обмежень на прийняття рішень відповідними американськими компаніями та, наприклад, їх посадовими особами при веденні ними бізнесу в Україні.

Мета статті. Метою статті є визначення специфічних та унікальних термінів та іншої лексики притаманної корпоративному праву США, яка відсутня в українському законодавстві. Також будуть досліджені можливі варіанти перекладу даної лексики на українську мову.

Матеріал дослідження. Матеріалом дослідження слугували норми корпоративного законодавства штату Делавар [6 та 7], як однієї з найпопулярніших корпоративних юрисдикцій в США, та установчі документи створеної та діючої в Делаварі компанії з обмеженою відповідальністю, які перекладені на українську мову [10].

Аналіз останніх публікацій. Вивчення специфіку перекладу англійської юридичної лексики представлені у роботах низки науковців, таких як О. О. Ходаковська, І. А. Семьонкіна, В. С. Виноградов, А. В. Федоров, В. Н. Комісаров, В. І. Карабан, Р. П. Зорівчак, М. Й. Коржанський, Т. Р. Кияк, М. М. Полюжин, Л. М. Черноватий та багато інших. В той же час проблематиці специфіки перекладу на українську мову англомовної лексики корпоративного права не приділялася достатня увага, хоча розбіжності правових систем країн можуть зумовлювати унікальну лексику - терміни та правові конструкції в корпоративному праві не притаманні Україні, або які мають відмінне значення від вживаного в Україні.

Вклад основного матеріалу. Як пише автор книги «Plain English for Lawyers» Richard C. Widick: «Ми, юристи, не пишемо простою англійською (*plain English*). Ми використовуємо вісім слів, щоб сказати те, що може бути висловлене двома словами. Ми використовуємо дивні незрозумілі фрази для вираження загальнозрозумілих речей. Для того, щоб бути точними, наші тексти стають багатослівними. Результат юридичного письма можна охарактеризувати чотирма характеристиками. Воно (1) багатослівне (*wordy*), (2) незрозуміле (*unclear*), (3) помпезне (*pompous*), та (4) не цікаве (*dull*) [9, с.3]. І це все при тому, що юридична англійська мова, зазвичай, вважається більш лаконічною ніж українська юридична мова. Англійській мові притаманна тенденція до лаконізму та мовленнєвої компресії [4, с.158].

«Юридична мова» відрізняється від загальнозживаної мови. Вона має свої лексичні, граматичні та стилістичні особливості. Поширеним є «*legalese*», який вживають для позначення надзвичайно складних правничих текстів, розуміння та тлумачення яких може видаватися неможливим для не юристів [5, с.165]. Мова англомовних правничих документів, в тому числі в сфері корпоративного права, характеризується низкою жанрово-стилістичних особливостей: звичайні слова можуть використовуватися у незвичному значенні, речення мають ускладнену синтаксичну структуру, можуть зустрічатися архаїзми, фрази та слова латинською мовою частовживаються без перекладу,

свідомовживаються не зовсім точні слова та фрази для можливості широкої інтерпретації, у документах окремі слова пишуться з великої літери або ж повністю великими буквами, вживаються формальні чи церемоніальні слова та конструкції, терміни з точним добре зрозумілим значенням вживаються поряд з професійним жаргоном, і т. д. [1, с.120-121].

В науковій літературі виділяють наступні види перекладу юридичних термінів та іншої юридичної лексики на українську мову [5, с.166; 6, с.211]:

1) правовий аналіз, кваліфікація поняття та добір аналогічного терміну в українському праві: вибір терміну часто залежить від контексту вживання;

2) описовий переклад термінів;

3) уживання еквівалентів на позначення аналогічних правових реалій;

4) транскрипція-транслітерація;

5) застосування англіцизмів;

6) латинська еквівалентність.

При здійсненні перекладу термінів та іншої лексики корпоративного права США в перекладача можуть бути наступні труднощі:

1) Труднощі, пов'язані внаслідок відмінностей в правових системах. Відмінності в правових системах України та США інколи ускладнюють переклад навіть, здавалося б, подібних термінів. Наприклад, термін «*Limited Liability Company*» в США, хоча є і подібним за загальними рисами до українського аналогу «*Товариство з обмеженою відповідальністю*», але не може саме так перекладатися. Ці терміни, крім подібних рис, мають значні відмінності в правових режимах. Тому, на мою думку, доречніше перекладати *Limited Liability Company* українською саме як *Компанія з обмеженою відповідальністю*, без застосування українського аналогу, щоб підкреслити відмінність. В той же час, переклад на англійську мову українського терміну *Товариство з обмеженою відповідальністю* доволі часто виконується саме як *Limited Liability Company*, використовуючи аналогію до існуючих термінів в інших країнах. Щодо скорочених позначень, то українське *ТОВ* часто перекладають як *LLC*, але *LLC* при перекладі на українську може просто транслітеруватись як *ЛЛС*.

2) Труднощі, пов'язані з розбіжностями в будові мов, наборі їхніх граматичних категорій, форм та конструкцій, побудові речення. Англійська та українська належать до різних гілок індоєвропейської родини мов та різних структурних типів мов [2, с.184]. Наприклад, речення англійською має відмінну структуру від звичної граматичної структури речення в українській мові:

Unless otherwise provided in a limited liability company agreement, a limited liability company has the power and authority to grant, hold or exercise a power of attorney, including an irrevocable power of attorney.

Тому, для забезпечення легшого сприйняття читачем речення на українській мові, перекладачу необхідно, крім перекладу, перефразувати речення відповідно до звичної української граматичної структури:

Компанія з обмеженою відповідальністю має право та повноваження надавати, видавати та виконувати довіреність, включаючи безвідкличну довіреність, якщо інше не встановлено в договорі про компанію з обмеженою відповідальністю.

3) Труднощі, що виникають внаслідок відсутності в українській мові відповідників деяких юридичних термінів.

Корпоративне право США має правові конструкції, аналогів яких взагалі немає в законодавстві України. Формальний переклад таких конструкцій може бути незрозумілим, і тому вони можуть потребувати додаткового пояснення. Тоді, замість одного слова чи короткої усталеної фрази в перекладі може з'явитися ціле нове речення. Наприклад, застосовувана аббревіатура в США «*DBA*» (*doing business as...*) не може бути дослівно переведена на Українську без втрати змісту, тому потребує детального роз'яснення. Наприклад, «*компанія, яка здійснює господарську діяльність під комерційним найменуванням як...*». Або «*Certificate of Good Standing*», який підтверджує виконання компанією виконання правових вимог відповідного штату та є обов'язковим для компанії в США, на практиці перекладається на українську як (1) *Свідоцтво про дієздатність*, (2) *Сертифікат про належний правовий статус компанії*, (3) *Свідоцтво про належну реєстрацію та діяльність компанії*, і т.д. «*Business judgement rule*» може бути більш менш точно перекладено як «*презумпція добропорядності директорів при прийнятті рішень від імені компанії*».

4) Труднощі перекладу, пов'язані з перекладом загальних термінів, які мають незвичайне значення, або застосуванням латинських термінів.

У корпоративному законодавстві США зустрічаються (а) значна частина загальноживаних слів з загальним значенням (*mailing, name, copy, priority*), (б) загальноживані слова зі спеціальним значенням (*person, member, manager, dilution, contribution*), (в) спеціальні юридичні терміни (*incorporator, bylaws, registered agent, principal office, cumulative voting, preemptive rights, preferred stock, reinstatement, hypothecate*). Наприклад, доволі часто термін «*incorporator*» перекладають як «засновник» компанії, але тут може відбутися змішування поняття з українським терміном корпоративного права, оскільки в Україні засновник є учасником або акціонером компанії. В США *incorporator* це «уповноважена особа, яка здійснює реєстрацію від імені засновника». А «засновника» в LLC можуть позначати як «*initial member*», (г) латинські терміни (наприклад, *prorata* - пропорційно).

Висновки. Якісний переклад лексики корпоративного права в межах двох різних правових систем вимагає від перекладача вільного володіння мовою перекладу та мовою оригіналу, знання корпоративного права в межах двох правових систем, професійного володіння спеціальною юридичною термінологією, тонкого розуміння особливостей країни, документи якої перекладаються, та країни для представників якої здійснюється переклад [3, с.270].

Звісно, ми не повинні очікувати від перекладачів створення паралельних юридичних текстів-перекладів, але вони мають право очікувати, що перекладені тексти будуть мати ідентичні правові наслідки. Якість юридичного перекладу лексики корпоративного права безпосередньо впливає на ефективність правозастосування, та ступінь регламентації корпоративних правовідносин [2, с.184].

Перекладачеві варто зосереджуватися на конкретній галузі права, граматичних особливостях, обсягу поняття, що перекладається, знайти український відповідник, порівняти значення термінів, бажаючи адекватного перекладу. Варто також брати до уваги й думку юристів [4, с.158]. Тому, перед перекладачами англійських юридичних текстів на українську мову постають важливі завдання не лише зрозуміти текст та вірно здійснити його переклад, а й зробити його зрозумілим для українського читача

Перспектива подальшого дослідження вбачається в більш детальному вивченні особливостей, труднощів та способів перекладу на українську мову лексики корпоративного права США, а також лексики корпоративного права інших країн англосаксонської системи права.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Рудь І. А. Жанрово-стилістичні особливості перекладу англomовних юридичних документів / І. А. Рудь // Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур. Спеціальний випуск. – 2010. – С. 118 – 123.
2. Семьонкіна І. А. Специфіка англomовного законодавчого дискурсу в аспекті перекладу / І. А. Семьонкіна // Вісник ХНУ. – 2010. – №896. – С. 182 – 184.
3. Шумило І., Сніца Т. Особливості перекладу юридичних текстів / І. Шумило, Т. Сніца // Філологічний дискурс. – 2016. – Випуск 4. – С. 266 – 272.
4. Ходаковська О. О. Англomовний законодавчий дискурс: граматичні особливості перекладу / О. О. Ходаковська // Філологічні науки. – 2013. – Книга 3. – С. 155 – 159;
5. Ходаковська О. О. Специфіка англomовного юридичного дискурсу та особливості його перекладу / О. О. Ходаковська // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. – 2014. – №10 том 2. – С. 164 – 167.
6. Delaware Limited Liability Company Act, 6 DE Code § 18-101 et seq. – [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://delcode.delaware.gov/title6/c018/sc01/index.shtml>
7. Delaware General Corporation Law, 8 DE Code § 101 et seq. - [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://delcode.delaware.gov/title8/c001/index.shtml>
8. Glossary of Legal Terms. The U.S. Courts web-site – [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://www.uscourts.gov/glossary>
9. Richard C. Wydick, Plain English for Lawyers, Fifth Edition. Publisher: Carolina Academic Press, Durham, North Carolina, USA. – 2015.
10. Корпоративні документи компанії Harry Farm, LLC, створеної та діючої в штаті Делавер, з їх нотаріальним перекладом на українську мову.

Петрицький Андрій Леонідович

студент 5 курсу спеціальності «Філологія (Переклад)»,

Полтавського інституту економіки і права

Науковий керівник: Данилюк Людмила Всеволодівна

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри перекладу та іноземних мов,
Полтавського інституту економіки і права

РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ МАГІЇ В БРИТАНСЬКІЙ КОНЦЕПТУАЛЬНІЙ КАРТИНІ СВІТУ

Вступ. Магія — це сукупність прийомів і обрядів, що здійснюються з метою вплинути надприродним шляхом на явища природи, тварин або людину. Магія є одним зі складників первісної релігійності та є типовою ознакою ранніх стадій розвитку усіх народів. Вона тісно пов'язана з міфологічною системою, світоглядними уявленнями та віруваннями давніх людей. Метою магії є здійснення впливу на потойбічний світ, явища природи з користю для світу живих у формі обрядів та ритуалів.

Причиною виникнення магії став збіг соціумних та гносеологічних обставин. Йдеться про низький рівень розвитку продуктивних сил і суспільних відносин в умовах обмеженості знань про світ, який був недостатнім для послідовно правильної орієнтації людини в навколишньому середовищі, що первісна людина компенсувала своєю здатністю до абстрактного мислення. Ці компенсувальні механізми людської психіки призвели до появи вірувань в існування особливих, таємничих сил природи та уявлення про можливість чаклунського впливу на них. Як зазначає Б. Тайлор, основною причиною виникнення магічних знань є асоціативність мислення у поєднанні з людським нерозумінням справжньої сутності речей [2, с. 316].

Виклад основного матеріалу. Традиційно, магію поділяють на такі різновиди:

— симпатичну (магічні дії, що базуються на вірі у надприродній зв'язок між подібними об'єктами);

— теургію (спілкування з надприродними істотами);

— психургію (магічний контроль дій інших людей).

Вивченням симпатичної магії займався Дж. Фрезер, який виокремив наступні принципи магічного мислення:

1) подібне викликає подібне або наслідок схожий на свою причину; може бути окреслений як закон подібності;

2) речі, які один раз доторкнулись одна одній, продовжують взаємодіяти на відстані після завершення їх прямого контакту; закон дотику чи зараження [3, с. 15].

За своєю природою магія є соціальним феноменом. Значення магічних дій має суспільну природу, позаяк вони пов'язані з діяльністю людей, їх родинними та суспільними взаєминами. Найбільш поширена класифікація різновидів магії базується на розмежуванні різних сфер людського життя і включає промислову, землеробську, військову, лікувальну, любовну та інші види магії. Більшість магічних табу також несуть соціальні функції, поширюючись на відносини з чужинцями, проживання на певній території, на різні предмети, на певних осіб тощо. Поступово система магічних дій ускладнювалася, що й призвело до появи окремої верстви людей, які виконували магічні дії (волхви, жерці, чарівники, відуни, потворники, знахарі тощо).

Багато дослідників висловлюють думку про те, що словесні формули (замовляння, заклинання, клятви), якими супроводжувались давні магічні обряди та ритуали, були першими текстами усної народної творчості та основою для її подальшого розвитку. Таким чином, це дає підстави стверджувати, що магія відіграє важливу роль у культурі суспільства.

Сукупність соціально-культурних чинників впливає на характер освоєння навколишнього світу в процесі когнітивної діяльності людини. Результатом пізнавальної діяльності мовної особистості є певна концептуальна картина світу (ККС), яка відбивається у відповідній національній мовній картині світу (МКС).

Уявлення про магію існують у межах міфологічної концептуальної картини світу (МККС), найбільш архаїчного пласту людської свідомості. Ця сфера відзначається антропоморфічністю та децентралізацією, тобто наявністю кількох базових концептів, котрі належать до різних семантичних полів, що складають корпус міфологічного мегафрейму. Ці концепти характеризуються відносною стабільністю та культурно-історичною наступністю. Так, магія, що в архаїчну добу становила домінуючу форму взаємодії людини зі світом, в інші історичні епохи є усталеним ірраціональним компонентом національної ККС та знаходить своє вираження у різноманітних мистецьких формах. Активізація національно-культурних концептів-міфологем у контексті британської культури XX століття

стимулює розбудову концептуальної картини умовного світу (ККУС), головним чином, у творах жанру фентезі [1, с. 3].

У британських творах жанру фентезі другої половини ХХ століття міфологічно орієнтований світ будується на ірраціональних засадах, тому концепт *МАГІЯ* постає головним світоорганізуючим началом, одним із природних законів уявного світу. Оскільки *МАГІЯ* є однією з головних дієвих сил в системі британської ККС, відповідний концепт вербалізується за допомогою значної кількості номінативних одиниць різного типу. Як засвідчує семантика цих номінативних одиниць, концепт *МАГІЯ* реалізується в контексті кількох концептуальних метафор. Серед них можна виділити наступні:

МАГІЯ – це *СИЛА*: *The Master-Ring, the One Ring to rule them all* [8, с. 113]; *the dreadful menace of the Power that waited, brooding in deep thought and sleepless malice* [9, с. 236]; *I can make things move without touching them. I can make animals do what I want without training them. I can make bad things happen to people who are mean to me. I can make them hurt if I want to...* [5, с. 136] – магія є потужною силою, що спрямовує, сприяє або забороняє різноманітні дії та процеси;

МАГІЯ – це *КОНТРОЛЬ*: *“Total control,” said Moody quietly as the spider balled itself up and began to roll over and over. “I could make it jump out of the window, drown itself, throw itself down one of your throats...”* [4, с. 189] – користувач магії має здатність контролювати об’єкти навколишнього середовища;

МАГІЯ – це *ЗБРОЯ*: *“SECTUMSEPR!” bellowed Harry from the floor, waving his wand wildly. Blood spurted from Malfoy’s face and chest as though he had been slashed with an invisible sword. He staggered backward and collapsed onto the waterlogged floor with a great splash, his wand falling from his limp right hand* [5, с. 457] – за допомогою магії можна вбити або нанести важкі тілесні ушкодження;

МАГІЯ – це *НЕБЕЗПЕКА*: *the Great Rings, the Rings of Power, they were perilous* [8, с. 71]; *You don’t need You don’t need thumbscrews or knives to torture someone if you can perform the Cruciatus Curse...* [4, с. 191] – магія є потенційно деструктивною, залежно від намірів або навичок користувача, або ж в через власні сутнісні характеристики;

МАГІЯ – це *ЗНАННЯ*: *I knew that Voldemort’s knowledge of magic is perhaps more extensive than any wizard alive* [5, с. 486] – магія постає як частина та результат когнітивних зусиль соціуму або індивіда;

МАГІЯ – це *ТАЄМНИЦЯ*: *“An immensely complex spell,” he said squeakily, “involving the magical concealment of a secret inside a single, living soul. The information is hidden inside the chosen person, or Secret-Keeper, and is henceforth impossible to find* [7, с. 213] – магія сприймається як щось недоступне, глибинне та важко зрозуміле; вона приховується від сторонніх людей обмеженим колом осіб;

МАГІЯ – це *МИСТЕЦТВО*: *There will be no foolish wand-waving or silly incantations in this class. As such, I don’t expect many of you to appreciate the subtle science and exact art that is potion-making* [6, с. 75] – справжня магія вимагає досконалого володіння її прийомами;

МАГІЯ – це *ОЗНАКА ОСОБИСТОСТІ*: *lord of wisdom* [8, с. 425]; *[Gandalf] a servant of the secret fire, wielder of the flame of Anor* [8, с. 392] – магія як опанована сила або сума знань та навичок, доступних обмеженому колу осіб, виступає характерною їх ознакою;

МАГІЯ – це *ІНСТРУМЕНТ*: *She directed her wand at a dustpan, which hopped off the sideboard and started skating across the floor, scooping up the potatoes.* [4, с. 294] – за допомогою магії індивід здатен розширити власні можливості та виконувати дії різноманітної спрямованості;

МАГІЯ – це *ВИЯВ ЕМОЦІЙ*: *Not a wizard, eh? Never made things happen when you were scared or angry?* [6, с. 54]; *Of course, it is also possible that her unrequited love and the attendant despair sapped her of her powers; that can happen* [5, с. 370] – емоції часто супроводжують, а подекуди й спричиняють магичні дії;

МАГІЯ – це *ПРЕДМЕТ БАЖАННЯ*: *the Ring drew them* [8, с. 270] – оскільки магія розширює можливості індивіда, вона стимулює дії особистості;

МАГІЯ – це *ВОЛОДАР*: *sooner or later the dark power will devour him [ring-holder]* [8, с. 71]; *the ring had an unwholesome power that set to work on his keeper at once* [8, с. 72]; *the Ring was trying to get back... it betrayed him. It caught poor Deagol... it had destroyed him* [8, с. 81] – магія згубно відбивається на користувачі, змушує витратити енергію та підпорядковує його собі, має тенденцію виходити з-під контролю.

Висновки. Таким чином, ми проаналізували характер репрезентації концепту *МАГІЯ* у британській ККС, послуговуючись текстовим матеріалом творів жанру фентезі. Можемо зазначити, що концепт *МАГІЯ* є інтенційно висунутим та акцентованим у даному текстовому просторі. Він виступає як сила та закономірність, що детермінує світовий порядок, а також виявляється силою, притаманною

певним особистостям, або сумою сукупного знання соціуму, мудрістю "духу нації". Подібне гіпертрофоване виділення концепту *МАГІЯ* свідчить про явний семантичний (категоріальний) зсув у системі британської ККС.

Список використаних джерел

1. Колесник О. С. Мовні засоби відображення міфологічної картини світу: лінгвокогнітивний аспект (на матеріалі давньоанглійського епосу та сучасних британських художніх творів жанру фентезі) / О. С. Колесник // Автореф. дис... канд. філол. наук: 10.02.04 / Київ. нац. лінгв. ун-т. – К., 2003. – 20 с.
2. Тайлор Э. Б. "Первобытная культура", М., Издательство политической литературы, 1989. – 576 с.
3. Фрээр Дж. Дж. Золотая ветвь: Исследование магии и религии. – М., 1984. – 703 с.
4. Rowling J. K. Harry Potter and the Goblet of Fire. – London: Bloomsbury, 2000. – 636 p.
5. Rowling J. K. Harry Potter and the Half-blood Prince. – London: Bloomsbury, 2005. – 607 p.
6. Rowling J. K. Harry Potter and the Philosopher's Stone. – London: Bloomsbury, 1997. – 223 p.
7. Rowling J. K. Harry Potter and the Prisoner of Azkaban. – London: Bloomsbury, 1999. – 317 p.
8. Tolkien J. R. R. The Fellowship of the Ring / J. R. R. Tolkien. – NY: Ballantine Books, 2000. – 479 p.
9. Tolkien J. R. R. The Return of the King / J. R. R. Tolkien. – NY: Ballantine Books, 2000. – 455 p.

Радіонова Тетяна Олександрівна

студентка 6 курсу

спеціальності «Філологія (Переклад)»

Полтавського інституту економіки і права

Науковий керівник: Рябокін Наталія Олександрівна,

к.ф.н., доцент, завідувач кафедри перекладу та іноземних мов,

Полтавського інституту економіки і права

**ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ МЕДИЧНИХ ТЕРМІНІВ УКРАЇНСЬКОЮ
МОВОЮ**

Інтенсифікація сучасного життя, стрімкий розвиток у сферах науки та техніки, поява нових спеціальних слів для позначення об'єктів та явищ, а також попит на інтернаціональну співпрацю, що невинно зростає, пояснюють актуальність питань розробки нових підходів в перекладацькій діяльності. Термінологічна лексика займає провідне місце в будь-якій специфічній галузі науки, а необхідність її адекватного перекладу в науково-технічній літературі знаходиться в центрі проблематики перекладу вузькогалузевих текстів. Не винятком серед галузей, що розвиваються, являється й медична. За останні кілька десятиліть спостерігається стрімкий прогрес медичної науки, зокрема в країнах Європи та США, що супроводжується розробкою нових методів обстеження та діагностики, а також лікування. Поглиблюються й знання в раніше відомих галузях. Все це призводить до виникнення нових термінологічних одиниць. Зважаючи на те, що так звану «міжнародною мовою наукового спілкування» вважається англійська, існує нагальна потреба перекладу великої кількості наукової медичної літератури на українську мову та дослідження даного дискурсу.

Проблемами термінології займалися такі лінгвісти як Винокур Г.О., Реформатський А.А., Даниленко В.П., Гринєв С.В., Мостовий М.І., Карабан В.І., Суперанська А.В. та інші. Питаннями особливостей англомовного медичного дискурсу – Хайновська Т.С., Поворознюк Р.В., Хацер Г. О., Боцман А. В., Вострова С. В., Зубова Л. Ю., Петрова О. Б., Самойлов Д. В. та ін.

За визначенням, поданим у «Великому тлумачному словнику», термін являє собою слово чи словосполучення, що має чітке спеціальне поняття в певній галузі науки, техніки, мистецтва, суспільного життя; з іншого боку це може бути слово чи вислів, що вживається в конкретному середовищі, на певній території людьми спеціального фаху [1].

На думку Г.О. Винокурата Б.Н. Головіна терміном являється не спеціальне слово, а слово, яке має специфічну функцію, тому терміном може бути будь-яка лексична одиниця мови, що знаходиться у межах відповідної фахової мови та формує професійне поняття [2, 3]. Таким чином, основною функцією терміну являється фіксація змісту поняття в конкретній сфері діяльності. У свою чергу, Т.Р. Кияк вказує на те, що терміни мають поглиблені наукові значення, на противагу повсякденним словам, які позначають розповсюджені примітивні поняття [5].

Серед характерних ознак терміну виділяють: точність (термін точний і однозначний в межах конкретної терміносистеми, що відноситься до певної галузі); дефінітивність (термін має регламентовану дефініцію, тобто визначає в певних межах конкретне поняття); системність (термін належить до певної термінологічної системи спеціальної галузі знань); номінативність (термін позначає спеціальне поняття в конкретній сфері діяльності); стилістичну нейтральність (термін позбавлений емоційно-експресивного забарвлення); умотивованість (кількість інформації, що була включена до внутрішньої форми лексичної одиниці)[7].

Д.С. Лотте ввів поняття «ідеального терміну» як слова, що виражене іменником, який має монозначність. Проте, з таким висловленням важко погодитись, оскільки термін може змінювати значення в залежності від терміносистеми, в якій він знаходиться. Тож з 1970-х років лінгвісти розпочали вивчення терміну не як «ідеального», а як такого, яким він і насправді є.

Таким чином, підсумовуючи погляди різних дослідників, можна сказати, що термін – це спеціальне слово в його особливій функції, що співвідноситься з науковим поняттям та мовою науки [7].

Одним із важливих та складних питань сучасної практики перекладу вважається визначення засобів досягнення еквівалентності при перекладі термінів у науково-технічних текстах.

Як зазначає В.І. Карабан [4], термін можна максимально конкретно передати засобами іншої мови лише зрозумівши його морфологічну словотворчу структуру. Вона може бути утворена різними способами: префіксальним, суфіксальним, шляхом складання основ та ін. Так, В.І. Карабан виділяє наступні види термінів: прості; похідні (префіксальні, суфіксальні, префіксально-суфіксальні); складні (терміни, утворені основоскладанням); терміни-словосполучення (по-іншому в літературі можуть називатись як «складені терміни»). Додатково можна виділити терміни-аббревіатури, терміни з буквеними умовними позначеннями, терміни-символи (математичні, хімічні, астрономічні та інші), терміни-номенклатури.

Основними способами перекладу термінів, в тому числі і медичних, являються транскодування шляхом транслітерації чи транскрипції, калькування, лексико-семантичні заміни (генералізація, конкретизація, модуляція, експлікація, адаптація, компенсація, ампліфікація), антонімічний переклад [6]. При перекладі термінів-словосполучень можуть використовуватись такі загальновідомі прийоми перетворення граматичних структур, як перестановка, заміна, додавання та вилучення.

Метою роботи було проведення аналізу структури 468 англійських медичних термінів та визначення частоти використання перекладацьких прийомів при їх перекладі на українську мову на основі оригінальних наукових медичних статей журналу “Gastroenterology” (Volume 149, Number 4, October 2015) та їх перекладу в серії випусків Українського науково-практичного спеціалізованого журналу «Сучасна гастроентерологія» 2016-2017 років.

Було встановлено, що кількість термінів в медичному тексті становить в середньому 37,6%, що в деяких фрагментах тексту може сягати 57,3%.

Найбільш часто зустрічаються прості терміни, що складають 43,8% загальної кількості, при цьому 31,8% виражені іменником, решта – прикметником. Тож роль «ідеального терміну» являється провідною в структурі медичної терміносистеми. Проте, розповсюдженням явищем являються терміни-прикметники (ulcerative – виразковий/такий, що відноситься до процесів, пов’язаних з виразкоутворенням; infectious – інфекційний та ін.).

При проведенні аналізу похідні та складені терміни було об’єднано в одну групу, оскільки в основі їх словотворення лежить використання грецько-латинських структур (префіксів, суфіксів, закінчень при утворенні похідних та основ при творенні складених термінологічних одиниць), що й розкривають значення терміну. Розповсюдженість похідних та складених термінів становить 25%. Серед них зустрічались такі терміни, як etiology (aitía + logiá) – етіологія, dyspnea (dys + pneō) – задишка, gastritis (gastr + ūtis) – гастрит та ін. Утворення складених однослівних термінів відбувається шляхом сполучення двох або кількох коренів (основ) слів грецького, рідше латинського, походження за допомогою спеціальної голосної -o- чи без неї. Наприклад, ile-o-stāsis – застій кишкового вмісту в клубовій кишці, nephro-ptōsis – опущення нирки, brady-cardia – зменшена частота серцевих скорочень, haem-o-globīnum – гемоглобін. При утворенні нових слів часто використовується злиття грецького похідного з сучасними лексичними одиницями (phytopreparation (φυτόν+preparation) – фітопрепарат).

Терміни-словосполучення зустрічались у 22% випадків, при цьому епоніми (напр. Crohn’s disease – хвороба Крона) становили 3% цієї кількості, однак в літературі попередніх років, за результатами роботи деяких науковців, вони зустрічались значно частіше.

Терміни-аббревіатури (RNA - РНК, ECG - ЕКГ, MRI - МРТ) становили 7,7%, номенклатури (genePMS2 – ген PMS2, CD4 lymphocytes – CD4лімфоцити) 0,6%, а терміни-символи (T1/2, mL, g/L, □) – 0,9%, хоча їх однорідність варіювала в залежності від виду роботи, що було описано в статті. Так, тексти фармакологічного напрямку переповнені термінами-символами, генетичні експертизи – номенклатурними термінами, а на аббревіатури багаті клінічні дослідження.

Проаналізувавши структуру медичних термінів, було визначено основні способи їх перекладу. Найбільш часто при перекладі медичних термінів використовуються транслітерація та транскрипція (50,2%) в приблизно однаковому співвідношенні. Це пояснюється розповсюдженням грецько-латинських похідних, появою неологізмів та використанням номенклатур у галузях фармакології та діагностичної медицини (так, назви препаратів та процедур обстеження зокрема не мають варіантних відповідників з метою уніфікації термінів на міжнародній арені). Однак, при перекладі способом транслітерації та транскрипції не слід забувати про "фальшивих друзів перекладача", оскільки неадекватне використання такого способу перекладу призводить до грубих викривлень змісту.

Одним з головних прийомів перекладу англійських простих медичних термінів українською мовою є переклад за допомогою лексичного еквіваленту (варіантним відповідником), тобто передача постійної лексичної відповідності, яка точно співпадає зі значенням слова (44,9%).

Особливу увагу необхідно звернути на переклади термінів-аббревіатур та номенклатур, оскільки вони можуть бути перекладені різними способами в залежності від повного розшифрованого словосполучення, яке вони означають. Наприклад «ECG» (electrocardiography) – ЕКГ (транслітерація), «PCR» (polymerasechainreaction) – ПЦР (еквівалент), «Thcell» - Thклітина (еквівалент з номенклатурною назвою, яку необхідно лишати оригінальною).

Переклад простих англійських термінів можливий також шляхом опису значення (експлікації). Цей прийом застосовується при перекладі новітніх авторських термінів-неологізмів, що досі не мають варіантного відповідника і зустрічається у 4,9% випадків. Наприклад, «hospital-basedstudy» – дослідження, що проводиться на базі лікарень і т.д.

Велика кількість термінів набувають відтінку «осучаснення». Так, наприклад, термін «gastrointestinal» може транслітеруватись як «гастроінтестинальний», що часто зустрічається у сучасній літературі, а також він має відповідник «шлунково-кишковий». Серед проаналізованих термінів 6,8% мали кілька варіантів перекладу на українську мову, серед них: «upperendoscopy» - 1) верхня ендоскопія, 2) фіброгастродуоденоскопія; «clinicaltrial» - 1) клінічний трайл, 2) клінічне випробовування та ін. Тобто так звана «багатоеквівалентність» має місце всередині однієї термінологічної системи.

Калькування не являється доцільним методом перекладу термінологічних одиниць, оскільки його можна застосовувати тільки за умови збереження перекладним відповідником норми вживання і сполучуваності слів в українській мові [8], що рідко зустрічається в термінологічних системах. Генералізація та конкретизація не можуть бути використані при перекладі термінів, оскільки це може змінити точність передачі інформації або спотворити її, що принципово важливо для медичної галузі. Прийоми модуляції, компенсації та адаптації можуть базуватись на суб'єктивній оцінці перекладача, тож його використання не було виявлене в дослідженні.

Ампліфікація та антонімічний переклад не зустрічались у фрагменті тексту, що аналізувався в даній роботі, проте дані прийоми можуть використовуватись висококваліфікованими перекладачами-медиками з метою уникнення великої кількості повторів (антонімічний переклад) чи деталізації скорочених термінів (ампліфікація) з метою полегшення сприйняття цільовою аудиторією. Використання даних прийомів вимагає глибоких знань не лише в області гуманітарних наук, а й в конкретній галузі медицини.

Таким чином, кількість термінів, що зустрічаються в медичній літературі підтверджує актуальність обраної теми та необхідність вивчення особливостей термінотворення, а також перекладу термінологічної системи медицини. Найбільш розповсюдженими являються прості, складні та похідні, дещо рідше – складені терміни. Основними методами перекладу є транскрипція та транслітерація, що потребують впевненості в відсутності варіантного відповідника терміну, який також займає чільне місце в структурі прийомів, які використовуються для перекладу медичної терміносистеми. Описовий переклад використовується здебільшого при необхідності передачі змісту термінів-неологізмів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – Ірпінь: ВТФ «Перун», 2004. – 1440 с.

2. Винокур Г.О. Говорящий и слушающий. Вариант речевого поведения / Г.О. Винокур. – М., 2005 -172 с.
3. Головин Б.Н. Основы культуры речи / Б.Н.Головин. – М.: Высшая школа, 1980. – 276 с.
4. Карабан В.І.: Переклад англійської наукової і технічної літератури: [учбовий посібник] / В.І. Карабан. – Вінниця. Видавництво «Нова Книга», 2004. – 576 с.
5. Кияк Т.Р. Лингвистические аспекты терминоведения : [учеб. пособие] / Т.Р. Кияк – К.: УМКВО, 1989. – 103с.
6. Комиссаров В.Н. Теория перевода (лингвистические аспекты): Учеб. для ин-тов и фак. иностр. яз. - М.: Высшая школа, 1990. - 253 с.
7. Стацюк Р.В. Основні підходи до визначення поняття «термін» у сучасній лінгвістичній науці / Р.В. Стацюк // Мовознавство. – Том 2, №5. – 2016. – С. 112-115.
8. Черноватий, Л. М. Психолінгвістичні основи теорії педагогічної граматики / Л. М. Черноватий. – Х. : Основа, 2006. – 245 с.

Сарана Сергій Володимирович

магістр, спеціальності «Філологія (Переклад)»,
Полтавського інституту економіки і права

Науковий керівник: Рябокінь Наталія Олександрівна,
к.ф.н., доцент, доцент кафедри перекладу та іноземних мов,
Полтавського інституту економіки і права

СПЕЦИФІЧНІ ВЛАСТИВОСТІ ТЕКСТІВ ЮРИДИЧНОГО ДИСКУРСУ

Вступ. Захоплення сучасної лінгвістичної науки антропоцентричними та комунікативними дослідженнями призвело до вирізнення та активного дослідження такої макрокатегорії мови, як дискурс. Термін *discourse* вперше був уведений у науковий обіг 1952 р. Дж. Харрісоном в контексті терміносполучення *discourse analysis* на позначення «методу аналізу зв'язного мовлення» [3, с. 34]. Поступово тлумачення дискурсу в гуманітаристиці набуло більш окреслених контурів. Дискурс став визначатися як деякий мовний абстракт, що віртуально існує у надрах живої національної мови, або штучні мовні обмеження, що виконують певну соціальну функцію. У просторово-часовому континуумі живої мови вільно співіснують різні дискурси: міфологічний, релігійний, науковий, діловий, філософський, ідеологічний тощо [2, с. 117].

Виклад основного матеріалу. Таким чином, кожен дискурс – це особлива підмова, особлива мовленнєва практика, що застосовується у певних функціональних сферах мовної спільноти. Проблема визначення ділового дискурсу полягає в першу чергу, у визначенні його місця в континуумі загальної національної мови. При цьому слід зазначити, що наукове обґрунтування поняття бізнесу як особливої форми економічної діяльності відбулося у другій половині двадцятого століття. Ділове мовлення (також бізнес-дискурс) можна вважати різновидом макроекономічного дискурсу, хоча існує думка, що виокремлення економічного дискурсу, незважаючи на бурхливий розвиток економічної термінології, не відбулося [4, с. 35].

Хоча дискурс, який продукується на рівні макроекономіки або на рівні всього суспільства, також має свою мовленнєву практику, а саме: парламентські слухання з економічних питань, обговорення економічних законопроектів і постанов, економічні передвиборні програми депутатів, економічні студії та диспути, публічні виступи економістів тощо.

Ділове мовлення актуалізується у чотирьох основних сферах. Це комерція, виробництво, фінанси та посередництво. Кожній із зазначених сфер притаманні свої особливості, спричинені: тематичним та інтенціональним спрямуванням, термінологією та особливостями її вживання, правилами професійної поведінки учасників спілкування, що дає підстави вважати їх різновидами ділового мовлення [3, с. 32].

В сучасній теорії дискурсу прийнято визначати такі його параметри, як стиль, жанр, реєстр. Згідно Т. ван Дейком, стиль залежить від типу мовлення або від точки зору мовця чи письменника. Стильовий аналіз може також визначати типові жанри (історія чи звіт), соціальну характеристику (формальний – неформальний), приналежність до певної культурної спільноти (німецької чи австрійської) [1, с. 21].

Важливою властивістю дискурсу є його соціально-психологічні та соціолінгвістичні кореляції. Юридичний дискурс – це специфічний вид комунікації, який функціонує у різних середовищах:

- 1) судові засідання;
- 2) консультація (адвокат – клієнт);
- 3) допит свідка в усній формі;
- 4) законодавчі документи (закони, контракти, угоди);
- 5) судові протоколи та рішення суду.

Юридична сфера охоплює широкий діапазон явищ:

- 1) юридичні товариства та спільноти;
- 2) юридичні суб'єкти, інститути;
- 3) нормативні підсистеми, традиції, процесуальні особливості ведення судових засідань, винесення рішень;
- 4) методи, засоби юридичної діяльності;
- 5) юридична етика та культура.

Усі елементи юридичного поля опосередковані дискурсом, відображаються в дискурсі, реалізуються через дискурс: вони або становлять предмет спілкування (його референтний аспект), або виступають як елементи прагматичного контексту.

У межах юридичного дискурсу виокремлюємо такі його основні типи:

- 1) законодавчий;
- 2) усний судовий;
- 3) письмовий судовий;
- 4) освітньо-правовий.

Інтегральною ознакою юридичного дискурсу виступає ситуація спілкування в юридичній сфері, яка разом з екстралінгвістичними чинниками визначає його диференційні мовні ознаки. Ситуація спілкування зумовлює головну комунікативну настанову будь-якого типу юридичного дискурсу. Для отримання конкретнішої моделі того чи іншого типу юридичного дискурсу доцільно враховувати цілі, інтереси, бажання комунікантів, їхні соціальні ролі, статус, позиції.

Bildnisse dürfen nur mit Einwilligung des Abgebildeten verbreitet oder öffentlich zur Schau gestellt werden. Die Einwilligung gilt im Zweifel als erteilt, wenn der Abgebildete dafür, dass er sich abbilden ließ, eine Entlohnung erhielt. Nach dem Tode des Abgebildeten bedarf es bis zum Ablaufe von 10 Jahren der Einwilligung der Angehörigen des Abgebildeten. Angehörige im Sinne dieses Gesetzes sind der überlebende Ehegatte oder Lebenspartner und die Kinder des Abgebildeten und, wenn weder ein Ehegatte oder Lebenspartner noch Kinder vorhanden sind, die Eltern des Abgebildeten.

Зображення дозволяється поширювати чи відкрито демонструвати лише за згодою автора. Згода піддається сумніву у тому випадку, коли автор не отримує винагороди за свою розробку. Після смерті автора протягом 10 років вимагається дозвіл родичів автора. Родичами, згідно цього Закону, є чоловік або дружина чи співмешканець, а також діти автора. У випадку ж, коли немає ні чоловіка, ні дружини, ні співмешканця, ні дітей, вимагається дозвіл батьків.

Учасники юридичного дискурсу відрізняються від комунікантів інших видів дискурсу:

- 1) адресат юридичного дискурсу – це масовий (узагальнений) і водночас достатньо визначений адресат, яким може і повинен бути кожен громадянин окремої держави;
- 2) для успішного спілкування у правовій сфері комуніканти повинні, з одного боку, знати право, з іншого – володіти правовою мовою;
- 3) законодавчі тексти (ЗТ) призначені для всіх громадян, тому мають бути чіткими за змістом, виразними та простими для сприйняття.

Die drei wichtigsten Beschlussfassungsorgane sind:

- *das Europäische Parlament (EP), das die europäischen Bürger vertritt und direkt von ihnen gewählt wird;*
- *der Rat der Europäischen Union, der die einzelnen Mitgliedstaaten vertritt;*
- *die Europäische Kommission, die die Interessen der EU insgesamt wahrt.*

Dieses «institutionelle Dreieck» erarbeitet die politischen Programme und Rechtsvorschriften, die in der ganzen EU gelten. Grundsätzlich schlägt die Kommission neue EU-Rechtsvorschriften vor, aber angenommen werden sie vom Parlament und vom Rat.

Три найважливіші органи, що відповідають за прийняття рішень, наступні:

- Європарламент, який представляє європейських громадян і обирається ним прямим голосуванням;

- Рада Європейського Союзу, яка представляє окремих країн-членів ЄС;

- Єврокомісія, що є гарантом інтересів ЄС.

Ця «інституційна трійка» розробляє політичні програми та правові положення, що діють на території всього ЄС. Комісія пропонує принципово нові правові норми ЄС, але вони приймаються лише за згодою Парламенту та Ради ЄС.

Між адресантом і адресатом існує зв'язок у вигляді письмового законодавчого документа. Законодавець створює письмовий законодавчий документ і, крім прав та обов'язків громадян, перераховує конкретні правила, яких має дотримуватись адресат, і наслідки недотримання зазначених правил.

Юриспруденція належить до аргументативно-активних сфер. Право, насамперед Комерційне та Договірне право, імпліцитно передбачає наявність конфліктної ситуації, конфліктуючих аргументів і механізми їх запобігання чи усунення.

Вагоме місце у юридичному типі дискурсу займає спеціальна термінологія. Розглянемо конкретні приклади специфічної лексики, що вживаються у даному типі дискурсу: свідоцтво – *Zeugnis*, захист авторських прав – *Urheberschutz*, свідоцтво про походження товару – *Ursprungsnachweis*, арбітражна угода – *Arbitragevereinbarung*, збиток, завданий третій особі – *Drittschaden*, підтвердження тотожності – *Identitätsnachweis*, відшкодування, компенсація – *Entschädigungsleistung* та інші.

Аргументація у юридичному дискурсі, на відміну від аргументації у формальній логіці, не обмежується встановленням істини, вона має на меті стимулювання конкретних практичних дій, тобто здійснення мовленнєвого впливу на адресата таким чином, щоб він добровільно виконав спрогнозовані адресантом дії [2, с. 133]. Особливість аргументації ЮД полягає в його жанровій специфіці, його належності чи співвіднесеності з офіційно-діловим стилем, якому притаманні такі стилістичні характеристики: точність, логічність, однозначність, послідовність і чіткість викладу, загальність і всеосяжність.

Die Gerichtshof sorgt für die Einhaltung des europäischen Rechts, und der Rechnungshof prüft die Finanzierung der Aktivitäten der Union.

Суд відповідає за дотримання європейського права. Рахункова палата перевіряє порядок фінансування заходів ЄС.

Висновки. Якщо говорити про взаємозв'язок між юридичним та діловим типами дискурсів, то варто відмітити, що ці два види дискурсів тісно пов'язані між собою. Переважна більшість бізнес-документів за своєю природою мають певну юридичну силу і пов'язані із правами та обов'язками. Будь-яке невиконання чи неналежне виконання положень ділового контракту, гарантійного зобов'язання, замовлення вирішуються у юридичному порядку, якщо не було досягнуто дружнього залагодження проблеми між партнерами.

Таким чином можна сказати, що юридичний та діловий дискурси взаємопов'язані між собою і ці зв'язки обумовлені специфікою інформації, яка викладена у ділових контрактах, листах та інших типах документів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Горохова И.М., Филиппова Н.А. Пособие по сопоставительной грамматике немецкого и русского языков. – М.: Высш.шк., 1985. – 191 с.
2. Коваль Н.С. Структурно-синтаксичні засоби реалізації прагматичної установки законодавчого тексту // Проблеми семантики слова, речення та тексту. – К.: КНЛУ. – 2003. – №9. – С. 130–136.
3. Науменко Л.П. Діловий дискурс та його функціонально-стильові характеристики // Мовно-літературний альманах. – 2005. – №15. – С. 32–36.
4. Никитин М.В. Основы лингвистической теории значения. – М.: Высшая школа, 1988. – 166 с.

студентка 5 курсу
спеціальності «Філологія (Переклад)»
Полтавського інституту економіки і права
Науковий керівник: Рябокінь Наталія Олександрівна,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри перекладу та іноземних мов,
Полтавського інституту економіки і права

ХАРАКТЕРИСТИКА РЕКЛАМНОГО ДИСКУРСУ

Вступ. Реклама стрімко увійшла в життя сучасного суспільства, стала його невід'ємною частиною. Вона знаходить застосування буквально в усіх сферах життєдіяльності. Як засіб масової комунікації, реклама привертає до себе увагу представників різних наук. Уже майже століття вона є об'єктом дослідження лінгвістики, психології, соціології, культурології, філософії тощо.

Рекламна діяльність несе в собі величезний культурний потенціал, здатний, за конкретних обставин, впливати як на окрему особистість, так і на суспільство в цілому, формуючи поведінку людини, її ціннісно-нормативну систему.

Виклад основного матеріалу: Із філологічного погляду реклама – це особлива сфера практичної діяльності людини, продуктом якої є вербальний твір – рекламний текст, який насамперед і становить інтерес для лінгвістів, що визначає **актуальність** нашого дослідження.

У вітчизняній і зарубіжній лінгвістиці значна увага приділяється вивченню різних аспектів функціонування реклами, насамперед мовних особливостей рекламного тексту (РТ) та рекламного дискурсу (РД) [1-7].

Метою даної статті є визначення специфічних характеристик РД у контексті сучасного наукового осмислення дискурсивних категорій.

Термін "реклама" має багато визначень і трактується в різних джерелах по-різному. Синтез різних наукових підходів [2; 5; 6; 8; 9] дозволяє виділити найголовніші компоненти реклами:

1) *окремий вид комунікації.* РТ як текст масової комунікації, завдяки своїм яскравим структурним і змістовим особливостям, є тією екстремальною сферою, де відбувається найбільша концентрація інформації, залучення людини у світ ілюзій і віртуальності, спілкування в різноманітних комунікативних ситуаціях;

2) *інформативність.* Одним із основних завдань реклами є донесення до адресата потрібної інформації щодо предмету реклами;

3) *ідентифікація суб'єкта рекламування (адресанта, рекламодавця, спонсора).* Це є обов'язковою характеристикою всіх видів рекламної продукції. У випадку комерційної реклами рекламодавцем може бути виробник товарів та послуг, торговий агент чи торговельний заклад – тобто продавець товарів та послуг. У випадку некомерційної реклами – це некомерційна організація: урядові або військові структури, медичні заклади, суспільні й політичні організації тощо;

4) *оплачуваність.* Усі види реклами мають бути оплачені безпосередньо рекламодавцями або їхніми спонсорами;

5) *наявність адресата рекламування.* РТ як вид масової комунікації має цілковито чітку орієнтацію – завжди можна назвати безпосереднього адресата (жіноча/чоловіча/дитяча аудиторія/молодь/підприємці тощо);

6) *безособова адресація,* яка полягає в тому, що рекламне повідомлення адресується не окремим фізичним особам, а певним групам населення;

7) *доведення інформації до адресата через ЗМК.* Відбулося зрощення рекламного бізнесу зі ЗМІ, що дало змогу розповсюджувати гомогенні моделі поведінки по всьому світу;

8) *спрямованість на переконання.* РТ – особливий вид тексту, який має переконуючий, агітуючий, стимулюючий, спонукальний, сугестивний ефект і володіє величезною силою психологічного впливу на поведінку людей і суспільства в цілому;

9) *поєднання вербальних та візуальних засобів вираження.* Сумарне вживання вербальних і невербальних складових надає РД особливої стилістичної виразності, що впливає на комунікативну ефективність реклами.

Рекламу визначають як *різновид масової комунікації, в якому створюються і розповсюджуються інформативно-образні, експресивно-сугестивні тексти одностороннього характеру, оплачені рекламодавцем і адресовані ним групам людей з метою спонукання їх до потрібних рекламодавцю вибору й вчинку* [10: 5-6]. Однак, сьогодні з появою нових електронних

засобів масової інформації, адресат перестає бути пасивним учасником комунікативного процесу, а реклама володіє широкою мережею найрізноманітніших зворотних зв'язків.

Окрім того, в даному визначенні реклами поза увагою залишається факт функціонування невербальних компонентів у РТ. Мова не є єдиним, хоч і найважливішим і найуніверсальнішим, засобом спілкування, особливо в рекламі. Увагу лінгвістів привертають семіотично гетерогенні (креалізовані) тексти [11: 67]. А. Д. Белова справедливо наголошує, що своєрідність рекламного дискурсу полягає в широкому використанні "невербальних елементів комунікації, параграфеміки, кольорового символізму, які здатні в сучасній рекламі повністю витіснити мову" [1: 155].

Рекламні тексти розглядаються як функціонально організовані екстралінгвальними і лінгвальними знаками повідомлення [12: 16], завершені мовленнєві твори [13: 6], холістичні утворення, макрознаки [14: 14], які характеризуються специфікою форми, змісту, комунікативної функції та прагматичної інтенції. РТ відносять до текстів масового впливу, які вирішують комунікативно-прагматичне завдання, спрямоване на забезпечення надійності, тривалості та ефективності процесу комунікації [15: 1].

Рекламні тексти – мотивовані, цілісні, змістовно-сміслові, ієрархічно знакові утворення, які є водночас і одиницями спілкування, і культурними об'єктами, зафіксованими на культурних носіях [16: 332]. До рекламних текстів належать тексти ЗМК, об'єднані комплексною комунікативною установкою, де поєднуються інформаційна, оцінна та спонукальна функції [17: 166].

Реклама повинна досліджуватися в тісному зв'язку з комунікативними технологіями РД, який є більш глобальною одиницею, ніж РТ. Дискурсивне розуміння реклами дозволило вченим вийти за межі тексту, залучаючи до його аналізу немовні фактори.

Рекламний дискурс розуміють як комунікативну подію в галузі реклами та її інтерпретацію з урахуванням вербального та невербального контекстів [18: 317].

Представники когнітивної лінгвістики **рекламний дискурс** розуміють як *комунікативну структуру, фреймові стратегії функціонування якої у комунікативному просторі реклами визначаються комплексною взаємодією фреймів автора, предмета, адресата та мети РД, а, отже, як такий, що має великий комунікативний потенціал, який дозволяє активізувати різноманітні вербальні та екстравербальні засоби для адекватного відображення антропоцентричних, когнітивних, комунікативно-функціональних, соціальних та культурологічних факторів контекстуалізації, що формують жанровий контекст РД з метою реалізації авторської прагматики та досягнення мети комунікації* [19: 32-33].

Метою будь-якої реклами є вплив на свідомість покупця, щоб спонукати його до виконання потрібної дії – купівлі даного товару. *Завдання* РД полягає в переконанні адресата в правдивості та істинності рекламного повідомлення, відповідно до чого РТ є утворенням, яке характеризується інформативністю, образністю, експресивно-сугестивним забарвленням, що досягається шляхом ефективного використання мовних засобів, покликаних вплинути на адресата.

Існують різні типології дискурсів, які відрізняються критеріями, покладеними в їх основу. Дискурси поділяють відповідно до комунікативної мети; використання певних каналів комунікації; технічних каналів проходження інформації; за визначенням ролі повідомлення стосовно навколишнього світу, що описується; відповідно до стосунків між комунікантами; за прагматичним ефектом тощо. Основою деяких класифікацій є формальні, функціональні та змістові критерії. Сучасні наукові дослідження присвячені, як правило, певному виду дискурсу, як наприклад, аргументативному, риторичному, оцінному тощо.

Г. Г. Почепцов, аналізуючи типи дискурсів з позицій теорії комунікації, виокремлює і рекламний дискурс [3: 76-99]. А. Д. Белова вважає РД різновидом аргументативного дискурсу [1: 13], одним з його наймолодших видів і зазначає, що в рекламному аргументуванні мало логіки, проте більш значною є апеляція до ціннісної системи та емоцій, тому нав'язування товарів і послуг більш нагадує навіювання, ніж переконання [1: 155]. А. Ульяновський називає такий вид аргументації "міфологічною аргументацією", що базується на емоційно-образних рішеннях та стереотипах, які не усвідомлюються людиною [20: 134].

В. І. Карасик вважає РД підтипом інституційного [21: 286], до характерних ознак якого належать: а) *згорнутість*, оскільки РТ охоплюється одним поглядом і містить елементи, що допомагають сприймати його подібно до ієрогліфа; б) *додатковість*, оскільки РТ доповнює фоторекламу чи малюнок, підкреслюючи головний компонент – товарний знак; в) *сигнальність*, оскільки у РТ акцентування знає сигнальна фраза – заголовок, що має великий ефект впливу та в

концентрованому вигляді виражає ідею рекламного тексту; г) *ієрархічність* – шрифтове виділення більш важливої інформації; г) *оцінювання*, тобто акцентуація функціональності, надійності, соціальної значущості речі; д) *інструктивність* – інформація, що задає алгоритм можливих дій покупця [22: 43-44].

Ю. В. Шатін виокремлює емотивний тип дискурсу, до якого відносить тексти реклами [23: 57].

За типологією І. С. Шевченко і О. І. Морозової, які виділяють типи і підтипи дискурсу за формальними, функціональними та змістовними критеріями [24: 235-236], РД можна віднести до:

- письмового або усного – за критерієм форми;
- монологічного – за видом мовлення;
- інституційного – за адресатним критерієм, в якому адресат та/або адресант виступають як представники певних соціальних інститутів;
- аргументативного – за комунікативними принципами;
- підліткового, людей похилого віку, жіночого, чоловічого, мешканців міста, села тощо – за соціально-демографічними критеріями;
- інформативного – за функціональною й інформативною складовими, який, у свою чергу, може бути емотивним, оцінним та директивним;
- неофіційного – за жанрами і реєстрами мовлення.

За класифікацією типів дискурсу Ф. С. Бацевича РД є типом дискурсу, спрямованим на результат комунікації, аксіологічним (оцінним), емоційним, фреймінговим (міфологічним), що створює новий образ світу [25: 27-28].

Висновки. Отже, РД вирішує комунікативно-прагматичну задачу, що спрямована на забезпечення надійності, стійкості та ефективності процесу комунікації. Він має свої специфічні ознаки, що відокремлює його від інших типів дискурсу. Особливості РД створюють необхідні умови для успішного впливу на свідомість адресата з метою створення в нього потреби в рекламованому товарі.

Перспективи нашого дослідження вбачаються у вивченні прагматичного аспекту РД.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Белова А. Д. Лингвистические аспекты аргументации / А. Д. Белова. – К., 1997. – 311 с.
2. Лившиц Т. Н. Реклама в прагматическом аспекте / Т. Н. Лившиц. – Таганрог : Изд-во Таганрогского гос. пед. ин-та, 1999. – 214 с.
3. Почепцов Г. Г. Теория коммуникации / Г. Г. Почепцов. – К. : Вид. центр "Київський університет", 1999. – 308 с.
4. Шатин Ю. В. Построение рекламного текста / Ю. В. Шатин. – [2-е изд.]. – М. : Бератор-Пресс, 2003. – 128 с.
5. Bovee C. L. Contemporary Advertising / C. L. Bovee, Arens W. F. – [3th ed.]. – Homewood, Illinois : Irwin, 1989. – XXV, 662 p.
6. Jefkins F. Advertising / F. Jefkins. – [3rd ed.]. – London : Pitman Publishing, 1994. – 363 p.
7. Ogilvy D. Confessions of an Advertising Man / D. Ogilvy. – London : Southbank Publishing, 2004. – 224 p.
8. Ученова В. В. История рекламы / В. В. Ученова, Н. В. Старых. – [2-е изд.]. – СПб : Питер, 2002. – 304 с.
9. Goddard A. The Language of Advertising : Written Texts (Intertext Series) / A. Goddard. – London : Routledge, 1998. – 134 p.
10. Медведева Е. В. Рекламная коммуникация / Е. В. Медведева. – М. : УРСС : Едиториал УРСС, 2003. – 279 с.
11. Зирка В. В. Манипулятивные игры в рекламе : лингвистический аспект : [монография] / В. В. Зирка. – Днепропетровск ДНУ, 2004. – 291 с.
12. Зирка В. В. Мовна парадигма маніпулятивної гри в рекламі: автореф. дис..... д-ра філол. наук : спец. 10.02.02 / В. В. Зирка. – К., 2005. – 32 с.
13. Грилихес И. В. Прагматические и стилистико-синтаксические особенности рекламных

- текстов (на матеріалі англоязычної бытовой реклами) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / И. В. Грилихес. – К., 1978. – 143 с.
14. Киричук Л. М. Прагматичні особливості категорії оцінки в рекламному тексті (на матеріалі журналу "Time") : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Л. М. Киричук. – К., 1999. – 184 с.
15. Литвинчук И. Н. Прагматика эмотивного текста (психосемантическое экспериментальное исследование) : дис. .... канд. філол. наук : 10.02.15 / И. Н. Литвинчук. – Киев, 2000. – 231 с.
16. Костина А. В. Эстетика рекламы : [учебн. пособие] / А. В. Костина. – М. : ООО "Вершина", 2003. – 304 с.
17. Словарь и культура русской речи : К 100-летию со дня рождения С. И. Ожегова. – М. : Издательство "Индрик", 2001. – 560 с.
18. Дискурс іноземномовної комунікації / [колект. монографія під заг. ред. К. Я. Кусько]. – Львів : Вид-во Львів. нац. ун-ту. – 2001. – 495 с.
19. Раду А. І. Типологія та лінгвістичні особливості функціонування ділової реклами (на матеріалі англomовної рекламної продукції) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / А. І. Раду. – Л., 2004. – 247 арк.
20. Ульяновский А. Мифодизайн рекламы / А. Ульяновский. – СПб., 1995. – 300с.
21. Карасик В. И. Языковой круг : личность, концепты, дискурс / В. И. Карасик. – Волгоград : Перемена, 2002. – 474 с.
22. Карасик В. И. Язык социального статуса / В. И. Карасик. – М. : ИТДГК "Гнозис", 2002. – 333 с.
23. Шатин Ю. В. Живая риторика : [учеб. пособие] / Ю. В. Шатин. – Жуковский : МИМ ЛИНК, 2000. – 80 с.
24. Шевченко І. С. Проблеми типології дискурсу / І. С. Шевченко, О. І. Морозова // Дискурс як когнітивно- комунікативний феномен / [під загальн. ред. Шевченко І. С. : монографія]. – Харків : Константа, 2005. – 356 с.
25. Бацевич Ф. С. Категорії комунікативної лінгвістики : спроба визначення / Ф. С. Бацевич // Мовознавство. – 2003. – № 6. – С. 25–32.

Голуб Анатолій Геннадійович

студент 5 курсу

спеціальності «Філологія (Переклад)»

Полтавського інституту економіки і права

Науковий керівник: Рябокінь Наталія Олександрівна,

к.ф.н., доцент кафедри перекладу та іноземних мов,

Полтавського інституту економіки і права

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ НІМЕЦЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ

Вступ. Передача на українську мову німецьких фразеологічних одиниць - дуже важке завдання. У силу свого семантичного багатства, образності, лаконічності і яскравості фразеологія грає в мові дуже важливу роль. Особливо широко фразеологізми використовуються в усному мовленні, в художній і політичній літературі. Вибір того чи іншого виду перекладу залежить від особливостей фразеологічних одиниць, які перекладач повинен розпізнати і зуміти передати їх значення, яскравість і виразність. Через те, що фразеологічні одиниці широко використовуються в літературі всіх стилів, то правильний перекладач не повинен допускати неточностей у перекладі певного фразеологізму. Без знання фразеології неможливо оцінити яскравість і виразність мови, зрозуміти жарт, гру слів, а іноді просто і сенс всього висловлювання.

Виклад основного матеріалу. Саме тому вважаємо за необхідне зосередити нашу увагу на цій проблемі. Предмет нашого дослідження – це особливості перекладу фразеологізмів із німецької мови на

українську. Мета – опис та аналіз перекладу фразеологічних одиниць німецької мови на українську мову. Для досягнення вказаної мети необхідно розв'язати такі завдання:

- 1) визначити основні характеристики фразеології;
- 2) з'ясувати види перекладу фразеологізмів;
- 3) установити й описати особливості перекладу фразеологізмів із німецької мови на українську.

Насамперед з'ясуємо значення поняття фразеологія та фразеологізм у лінгвістиці. Фразеологія – це наука, для розвитку якої було потрібно багато часу. Ця тема вивчалася такими лінгвістами як: О.В. Кунін, М.М. Шанський, В.В. Виноградов, С.І. Влахов, О.Д. Райхштейн, О.О. Реформатський, В.Н. Комісаров, В.М. Телія, Я.Й. Рецкер, Є.Д. Поліванов та ін. Під поняттям “фразеологія” ми розуміємо розділ мовознавства, в якому вивчаються лексично неподільні поєднання слів. Ці лексично неподільні поєднання слів ще називають фразеологічними одиницями або фразеологізмами. Фразеологізм розглядається як окрема, самостійна одиниця мови, здатна, як і інші мовні одиниці, виражати свою семантику, вступати з іншими одиницями мови в смислові та граматичні зв'язки, тож здатна мати граматичні категорії, виконувати в реченні відповідну синтаксичну функцію. [14, с. 24 – 26]. Визначення диференційних ознак фразеологічних одиниць (далі: ФО) дає підстави встановити обсяг предмета фразеології, а також дозволяє розглядати фразеологізми як окремі самостійні одиниці мови, відмінні від слова, словосполучення і речення, а разом з тим і як такі, що мають з останніми багато спільного. Так, наприклад, ФО, як і слова, щораз у процесі мовлення ми не конструємо, а відтворюємо як готові мовні одиниці. Крім того, велику кількість фразеологічних одиниць зближує з окремими словами також і та особливість, що ФО (як і слово) характеризується наявністю своєї семантики. Маючи своє значення і вільно реалізуючи граматичні особливості ФО зближуються з лексемами і функціонально. Вони можуть вступати в синонімічні відношення зі словами і виконувати, як і слова, відповідні синтаксичні функції.

Розглядаючи питання основних видів перекладу ФО, ми, слідом за науковцем В.Н. Комісаровим, виділяємо такі види:

- транскрибування і транслітерація;
- калькування;
- лексико-семантичні заміни (конкретизація, модуляція, генералізація).

Найбільш поширені граматичні трансформації містять:

- синтаксичну схожість (дослівний переклад);
- членування пропозицій;
- об'єднання пропозицій;
- граматичні заміни (заміни частини мови, члена пропозиції, форми слова).

До комплексних лексико-граматичних трансформацій належать:

- антонімічний переклад;
- експлікація (описовий переклад);
- компенсація.

Калькування – це спосіб перекладу лексичної одиниці оригіналу шляхом заміни її складових частин їх лексичними відповідниками в українській мові, які копіюють структуру вихідної лексичної одиниці. Наприклад: *Mit Ach und Krach* – Сяк-так (абияк, з бідою, через верхи) зробив щось.

Конкретизація – це заміна слова або словосполучення з більш широким предметно логічним значенням слова і словосполучення в українській мові на більш вузьке значення. У результаті застосування цієї трансформації створювана відповідність і вихідна одиниця потрапляють у логічні відносини включення: іншомовна одиниця висловлює родове поняття, а одиниця в українській мові – видове поняття. Наприклад: *Blank sein* – Не мати нічого (нічогосінько) за плечима (за душею, при душі). (дослівний переклад – бути пустим); *Durch dick und dünn gehen* – У вогонь і [в] воду (готовий, ладен, піду...); і в вогонь ладен (готовий) [скочити] (дослівний переклад – пройти через товсте та тонке).

Генералізація – це заміна одиниці в іноземній мові, яка має більш вузьке значення, одиницею в українській мові з більш широким значенням. Створювана відповідність висловлює родове поняття, яке включає вихідне видове. Одиниця в українській мові висловлює родове поняття, а одиниця в іноземній – видове, наприклад: *Noch die Eierschalen hinter den Ohren* – дуже недосвідчена (молода) особа (дослівний переклад – Навіть ще шкаралупа за вухами); *Deutscher Michel* – Справжній козак (тобто патріот), дослівний переклад – Німецький Міхель.

Синтаксична схожість (дослівний переклад) - це спосіб перекладу, при якому синтаксична структура оригіналу перетворюється в аналогічну структуру в українській мові. Синтаксичне

уподібнення може зумовлювати повну відповідність кількості мовних одиниць і порядку їх розташування в оригіналі та перекладі. Наприклад: *Mir nichts, dir nichts* – Ні мені, ні тобі.

Граматичні заміни – це спосіб перекладу, при якому граматична одиниця в оригіналі перетворюється на одиницю в українській мові з іншим граматичним значенням. Наприклад: *Etwas am grünen Tisch entscheiden* – вирішувати щось за зеленим столом - дослівний переклад – щось на зеленому столі вирішувати (тобто безглуздо прийняте бюрократичне рішення, котре може зашкодити народу). Цей фразеологізм є суто німецьким, та пов'язаний із рейхстагом в Регенсбурзі, а саме зі столом, за котрим проводились засідання парламенту, який був покритий зеленим оксамитом.

Антонімічний переклад – це лексико-граматична трансформація, при якій заміна позитивної форми в оригіналі на негативну форму в перекладі або, навпаки, негативну на стверджувальну і супроводжується заміною лексичної одиниці з іноземної мови на одиницю в українській мові з протилежним значенням. Наприклад: *Hals und Beinbruch* – щастя тобі (дослівний переклад – переламайте собі кістки).

Висновки. Отже, можемо підсумувати, що особливості перекладу фразеологічних одиниць є дуже відносні. Перш за все, перекладач повинен брати до уваги культурне забарвлення, бо уявлення явищ та предметів української мови відрізняється від німецької. Ми розглянули основні види перекладу фразеологічних одиниць із німецької мови на українську. У процесі роботи були наведені приклади, котрі найбільш яскраво передають значення німецьких фразеологізмів на українську мову. Особливості перекладу фразеологізмів залежать від багатьох факторів, котрі перекладач повинен враховувати під час своєї роботи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛАХ:

1. Авксентьев Л.Г. Семантична структура фразеологічних одиниць сучасної української мови та особливості її формування / Л.Г. Авксентьев Мовознавство, 1988. – №3. – С. 77 – 83.
2. Ахманова О.С. Словник лінгвістичних термінів / О.С. Ахманова– М.,1969.
3. Баллі Ш. Французька стилістика / Ш. Баллі – М.,1961.
4. Виноградов В.В. Лексикологія і лексикографія / В.В. Виноградов, – М., 1977. – 254 с.
5. Гаврись В.І., Пророченко О.П. Німецько-український фразеологічний словник у двох томах/ В.І. Гаврись, О.П. Пророченко, - Видавництво: Радянська школа.
6. Галкіна-Федорук Е.М. Сучасна російська мова / Е.М. Галкіна-Федорук, - М.1954.
7. Гарбовський М.К. Герменевтичний аспект перекладу. Типологія помилок розуміння оригінального тексту / М.К. Гарбовський, - Вісник МДУ серія 19 2002.,№1
8. Жуков В.П. Семантика фразеологічних зворотів / В.П. Жуков, - М.1978.
9. Комісаров В.Н. Теорія перекладу / В.Н. Комісаров
10. Комісаров В.Н. і інш. Посібник з перекладу англійського на українську / В.Н. Комісаров
11. Копиленко М.М.,Попова З.Д. Нариси з загальної фразеології / М.М. Копиленко, З.Д. Попова, - Воронеж,1972.
12. Кумачева О.В. Фразеологічне зрощення як склад словникового складу / О.В. Кумачева, - ИЯШ. 1953.№6.
13. Кунін О.В. Англо-російський фразеологічний словник / О.В. Кунін, - М.1967.
14. Кунін О.В. Англійська фразеологія / О.В. Кунін, - М.,1970.
15. Кунін О.В. Про переклад англійських фразеологізмів в англо-російському фразеологічному словнику. Зошити перекладача / О.В. Кунін, - М.,1964№2.
16. Кунін О.В. Курс фразеології сучасної англійської / О.В. Кунін, - М.,1986.
17. Кунін О.В. Що таке фразеологія. М.,1966 / О.В. Кунін,
18. ЛЕС (лінгвістичний енциклопедичний словник термінів), «Фразеологізм», - М.,1990.
19. Потебня О.А. Про деякі символи в слов'янській народній поезії / О.А. Потебня, - Харків,1914.
20. Потебня О.А. З лекцій з теорії словесності- Байка. Прислів'я. Приказка / О.А. Потебня, - Харків,1894.
21. Райхштейн О.Д. Про міжмовне зіставлення фразеологічних одиниць / О.Д. Райхштейн, - ІМШ №4.-1979.
22. Райхштейн О.Д. Про зіставлення фразеологічних систем / О.Д. Райхштейн, - ІМШ.- 1980.

23. Рецкер Я.І. Про закономірні відповідності при перекладі на рідну мову / Я.І. Рецкер, - М., 1950.
24. Скрипник Л.Г. Фразеологія української мови / Л.Г. Скрипник, – Київ, 1973. – 759с.
25. Телія В.М. Що таке фразеологія / В.М. Телія, 1966.
26. Ушаков Д.Н. Тлумачний словник російської мови. Д.Н. Ушанков, - М., 1939.
27. Южченко В.Д. Народження і життя фразеологізму / В.Д. Южченко, – К.: Рад. школа, 1988. – 144с.

Крайник Каріна Володимирівна
студентка 6 курсу, спеціальності «Філологія / Переклад»
Полтавського інституту економіки і права
Науковий керівник: Данилюк Людмила Всеволодівна
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри перекладу та іноземних мов,
Полтавського інституту економіки і права

ОСОБЛИВОСТІ ТА СПОСОБИ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНОГО ОФІЦІЙНО-ДІЛОВОГО СТИЛЮ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Вступ. Інтерес до проблеми складання і перекладу контрактів не випадковий. У даний час все більше людей стають залученими в світ ділових відносин. У результаті цього бізнесмени потребують фахівців, що володіють знанням англійської мови. [7]

Виклад основного матеріалу. Офіційно-діловий стиль – це мова ділових паперів: заяв, автобіографій, протоколів, указів, актів, законів, наказів, розписок тощо. Основна функція офіційно-ділового стилю – інформативна, надання висловлюванню характер документа, а відображеним у ньому різним сторонам людських стосунків – офіційно-ділового забарвлення. Стиль слугує для спілкування в державно-політичному, громадському й економічному житті, законодавстві, у сфері управління.

Основне призначення – регулювати ділові стосунки в зазначених вище сферах та обслуговувати громадські потреби людей у типових ситуаціях.

Контракт – це діловий документ, який являє собою угоду для поставки товарів, послуг, тощо., схвалений і підписаний покупцем (експортер) і продавцем (імпортер). Відповідно до закону контракти укладаються в письмовій формі.

Існують два основних типи контрактів: контракт експорту (exportcontracts) і імпорту (importcontracts) продуктів.

Мова контрактів узгоджена обома сторонами. Звісно ж, що і стиль зберігається незалежно від мови контракту.

Як текстові варіанти, контракти розділені на адміністративно–організаторський, фінансово–економічний, рекламування, науково-технічний та артистичний-публікаційний контракт.

Як тип тексту, контракт має свої власні певні особливості.

Головні особливості стилю контракту:

- стійка система лінгвістичних значень в тексті контракту;
- недолік емоційного забарвлення;
- розшифровка характеру мови;
- використання спеціальної символічної системи;
- певна синтаксична структура.

Контракти повинні бути формальними, повними, зрозумілими, конкретними, правильними і короткими. У контрактах не повинно бути детальної інформації. Так, при написанні контрактів ми повинні стежити за особливостями стандартної англійської граматики, використанням словника.

Чіткість є одним з найважливіших елементів, вона може бути досягнута за допомогою простих коротких слів, фраз і параграфів, де сторони партнерів контракту пояснюють їх наміри і завдання.

Стиль не повинен бути занадто простим, оскільки це може здатися некультурним і грубим. Лінгвісти (Г. Лііч, О. Джеферсон, І.В. Арнольд, Б.А. Ілішен, Е.М. Гордон і т.д.) рекомендують такі стилістичні прийоми, які могли б зробити угоди і контракти більш ввічливими: використання складно-підрядних речень, більш переважно ніж використання простих речень .; використання пасивного стану, а не активного; повні форми слів, а не скорочені форми, там, де необхідно. [1]

II Регіональна науково-практична конференція

«Актуальні проблеми суспільно-політичного дискурсу в лінгвістиці»

Правильна інтонація повинна бути нейтральною, позбавленою пихатої мови з одного боку, і неофіційної або розмовної мови з іншого боку. Тому, невідповідний словниковий запас, ідіоми, фразові дієслова неприпустимі.

У цілому, граматичну будову будь-якого контракту можна охарактеризувати як досить просту і формальну. Використовувана граматики проста через брак різноманітних варіантів, яка спостерігаються в будь-якому юридичному документі. Що стосується часів дієслова, які використовуються в контрактах, найбільш розповсюджені невизначені і перфектні часи дієслів, як в активному так і в пасивному стані. У багатьох пунктах їх використання - це невід'ємна частина контракту. [5]

У ході нашого дослідження ми з'ясували, що при перекладі контрактів найчастіше використовують такі способи перекладу як: транскрипція, конкретизація, синтаксичне уподібнення (дослівний переклад), членування речення, граматичні та лексичні трансформації. Ми спиралися на класифікацію Я.Й. Рецкера. Він визначає лексичні трансформації як прийоми логічного мислення, за допомогою яких ми розкриваємо значення іншомовного слова в контексті та знаходимо йому український відповідник, що не збігається зі словниковим .

Приклад	Переклад	Спосіб перекладу
The Equipment under the Contract is to be delivered by truck within 4 months to the following address.	Обладнання за цим Договором має бути доставлено автотранспортом протягом 4 місяців за наступною адресою.	Синтаксичне уподібнення (дослівний переклад)
The Buyer will send without delay the copies of the payment confirmation documents to the Seller by e-mail after each money transfer.	Після переказу грошей Покупець повинен розповсюдити Продавцю поелектронній пошті копію документа, що підтверджує переклаз коштів.	Граматична трансформація
The following documents are to be shipped together with the Equipment.	З обладнанням повинні бути доставлені наступні документи.	Граматична трансформація
The warranty period for the Equipment is 12 months since the date of putting the Equipment into operation, but no more than 13 months from the date of the shipping documents.	Термін гарантії Обладнання становить 12 місяців з моменту початку його використання, але не більше 13 місяців з дати, зазначеної в відвантажувальних документах.	Конкретизація
The quality of the sold Equipment shall be in conformity with the specifications of the manufacturing plant.	Якість проданого Обладнання повинно відповідати технічним умовам заводу-виготовлювача.	Конкретизація
If delay in putting the Equipment into operation takes place through the Seller's fault the guarantee period shall be prolonged respectively.	Якщо затримка експлуатації обладнання відбувається з вини Продавця, термін гарантії продовжується на відповідний період часу.	Конкретизація
The parties should settle all the disputes and differences, which may arise out of the present Contract or in connection with it, in an amicable way.	Всі проблеми і розбіжності, які можуть виникнути за цим Договором, слід вирішувати взаємною домовленістю.	Граматична трансформація
The force - majeure situation should be resolved according the international trade	Ситуація форс-мажору визначається відповідно до загальноприйнятих міжнародних	Конкретизація

rules for these situations.

правил торгівлі.

Висновки. У результаті роботи було виявлено, що контракт є особливим типом офісної документації. Перша, і найбільш важлива причина розгляду контракту як виду офісної документації є офіційно-діловий стиль, в якому написаний контракт. В ході дослідження було зроблено висновок про те, що характерними стилістичними особливостями тексту контракту є:

У документі немає прямого звернення до лица, використовуються пасивні конструкції замість дійсних, використовується велика кількість числівників;

Використовуються слова в їх прямому, конкретному значенні;

Використовуються спеціальні терміни. Багато термінів запозичені з різних мов - латинської, грецької, французької;

Не використовуються емоційно - забарвлені слова, тон контракту нейтральний.

Після аналізу перекладу контракту з англійської мови на українську ми виявили, що найбільш притаманні способи перекладу для офіційно-ділового стилю – синтаксичне уподібнення, граматичні трансформації, транскрипція, конкретизація.

Переклад офісної документації вважається одним з найбільш складних видів перекладу. Багато в чому це обумовлено тим, що при перекладі текстів контракту як з української мови на іноземну, так і навпаки звичайних навичок перекладача недостатньо. Переклад контракту не може бути здійснений коректно без використання спеціальних знань у відповідній галузі економіки, без знання специфіки конкретного виду документообігу. Необхідно орієнтуватися в світі бізнесу, а також володіти спеціальною лексикою і знати про особливості використання іноземної термінології в конкретному контексті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Арнольд І.В. Лексикологія сучасної англійської мови / І.В. Арнольд. - М.: Вид-во літ-ри на іноз. мовах, 1959. - 351 с.
2. Гальперін І.Р. Стилістика англійської мови. / І.Р. Гальперін - М., 1981. - 336 с.
3. Ізраїлевич Е.Е. Підручник комерційної кореспонденції та документації англійською мовою. / О.Є. Ізраїлевич - К.: Зовнішторгвидав, 1964. - 447 с.
4. Котій Г.А., Гюльмісаров В.Р. Ділові листи англійською мовою. Зразки з перекладом на російську мову (Практичний посібник). / Г.А. Котій, В. Р. Гюльмісаров - К.: 1 Федеративна Книготоргівельна Компанія, 1998. - 192 с.
5. Майер Л.М. Пишемо по-англійськи: керівництво по граматиці та письмі англійською мовою. / Л.М. Майерс - СП б.: Лань, 1997. - 448 с.
6. Російсько-англійський словник / В.М. Мюллер, В.А. Камлать, В.А. Дашевская. - К., 1995.
7. Gordon E.M., Krylova I.P. The English Verbals. / E.M. Gordon, I.P. Krylova - М.: Міжнародні відносини, 1973. - 215 с.

Сторчак Марія Григорівна,

магістр, спеціальності «Філологія (Переклад)»,

Полтавського інституту економіки і права

Науковий керівник: Рябокінь Наталія Олександрівна,

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри перекладу та іноземних мов,

Полтавського інституту економіки і права

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ В СУЧАСНІЙ ЛІНГВІСТИЦІ

Процес комунікації є невід'ємною частиною сучасного життя. Складне комунікативне явище, що містить у собі і соціальний контекст, який дає уявлення як про учасників комунікації (їх характеристики), так і про процеси виробництва і поняття повідомлень, прийнято називати дискурсом. Дискурс – це зв'язаний текст у сукупності з екстралінгвістичними, прагматичними та іншими факторами, мовлення, розглянуте як цілеспрямована соціальна дія, як компонент, що бере участь у взаємодії людей і в механізмах їхньої свідомості.

Природа терміну “дискурс” настільки багатогранна, що незважаючи на досить довгу історію його дослідження й численні праці в сфері дискурсивного аналізу, говорити про однозначне розуміння дискурсу вважається передчасним. Лінгвісти визначають дискурс, як своєрідний текст чи його парадигму, побудований на міркуваннях, що складається з послідовного ряду логічних мовних ланок, усних або письмових, діалогічних або монологічних, різножанрової категорії, у якому є корелятивні зв'язки лінгвістичного або екстралінгвістичного змісту, і як наслідок, логічність і змістовність структурної будови, здатної реалізувати прагматику аргументації, полеміки та наукової доказовості. [1, с.84]

Найпростішим прикладом дискурсу звичайно ж є політичний дискурс. Він формується на основі національної мови, яка використовується політиками, партіями або владними структурами для досягнення найрізноманітніших цілей:

- встановлення суспільного консенсусу;
  - прийняття і обґрунтування певних політичних та соціально-ідеологічних стратегій в умовах множинних суспільних інтересів плюралінгвістичного суспільства;
  - підтримання або руйнування “статусу кво”;
  - “промивання умів”, нав'язування масовій свідомості тієї або іншої ідеологічної думки.
- [2, с.22]

Під політологічним (політичним) дискурсом розуміється зв'язаний текст, зумовлений ситуацією політичного спілкування у сукупності з прагматичними, соціологічними, психологічними та іншими факторами. Політичний дискурс актуалізується у таких жанрах, як промова політика, інаугураційне звернення президента, політичний документ (указ президента, зміст закону, комюніке), звіти уряду у парламенті, затвердження або обговорення бюджету. [2, с.25]

Успіх у комунікації залежить від вміння ефективно володіти трьома чинниками: логікою, психологією, мовою. Останній є дуже важливим, оскільки вся інформація доноситься до слухача вербальними засобами.

У політичному дискурсі велике значення для впливу на масову свідомість надається невербальним засобам. Вважається, що їх інформативність перевищує відповідну вагу вербаліки і, навіть, “поглинає” її, актуалізуючи не тільки стан людини, але й поведінку у зв'язку з обраною соціальною роллю. Будь-яка візуальна комунікація відбувається в інших фізіологічних умовах, ніж мовленнєва, що створює інші форми її функціонування. Відтак, 16% вербальної інформації, переданої по телебаченню, запам'ятовується половиною аудиторії, в той час, як серед візуальних тем цей відсоток сягає 34%. При цьому 69% вербальної інформації просто зникає, бо сприймається лише третьою аудиторією. Хвилювання взагалі не бажане в поведінці політичного діяча. Якщо ж повідомлення, актуалізовані різними каналами комунікації, не корелюватимуть одне з одним, то сприйняття може бути неадекватним. [2, с.28]

У політичному мовленні визначною є потреба інформаційної повноти повідомлення: найбільш швидко, точно та ясно здійснення передачі важливих факторів. На лексичному рівні це можна досягти вибором політичних термінів, які забезпечують чіткість і однозначність висловлювання.

В дискурсі політиків-професіоналів виділяється особлива сфера – це мовленнєві жанри, суб'єктами яких можуть бути лише особи, що займають головні місця в політичній ієрархії – керівники держави, міжнародних об'єднань, політики установ та партій. [3, с.57]

Як багатожанровий різновид публічного мовлення, політичний дискурс характеризується цілою наукою специфічних засобів. І суть тут не лише у вживанні специфічної детермінованої політичною діяльністю лексики, а й у своєрідному виборі й організації певних структур вираження відповідно до прагматичних настанов, цілей та умов спілкування, що склалися в процесі професійної діяльності політиків. Політики усвідомлюють необхідність оволодіння таким стилем мовлення і нормами літературної мови, які здатні дати найвищий коефіцієнт корисної дії. Будь-який політик стикається з необхідністю правильного розташування, компонування мовних одиниць, тобто всього того, що становить суть та специфіку побудови промови. [1, с.86]

Мовне маніпулювання політичною свідомістю у політичному дискурсі здійснюється за допомогою словесної імплікації за рахунок ідеологічності, оцінювання, модальності, рухомості, семантики та прагматики слова, варіативності денотативних та конотативних значень одних і тих же мовних знаків під впливом соціальних, культурних та інших факторів.

У контексті недемократичного політичного дискурсу кожна людина (група, колектив, співавторство) може фігурувати як об'єкт ідеологічного впливу (маніпулювання, репресії), так і суб'єкт політичної дії. [4, с.158]

Демократичний дискурс завжди орієнтований на створення таких умов за яких, по-перше, кожен його учасник мав би право самостійно вирішувати брати участь у ньому чи ні, по-друге, всі його учасники (тобто всі члени громадського суспільства) мали б реальну можливість впливати на політичну владу, по-третє, політична влада не могла б нехтувати думкою, як більшості, так і меншості. [5, с.12]

Політичний дискурс створений політиками, які переконують народ, спонукають його, схвалюють себе і свої дії, виступають з критикою опонентів. Особливою технікою переконання є пропаганда, яка використовується перед виборами, метою якої є нав'язування народові певної думки. Тільки той політик, який знаходить шляхи вирішення із проблемної ситуації, отримує лідерство.

За останні роки політичний дискурс став активним об'єктом лінгвістичних досліджень. У зв'язку з глобалізацією соціальних змін, технологізацією політичного дискурсу, соціологи, лінгвісти та інші спеціалісти, доходять висновку, що мова – це влада. У періоди радикального суспільно-політичного реформування закономірно підвищується увага до аспектів соціального життя, здатних визначити подальшу побудову нової системи аксіологічних координат з іншими акцентуваннями рубрик цілісних шкал. [3, с.60] На особливу увагу заслуговує політичний дискурс, адже «мова є невід'ємною від політики і владних відношень, і тільки у цьому контексті може стати адекватно зрозумілою».

Ядром в текстах політичної спрямованості є специфічна політична термінологія. Вона несе основне навантаження сфери політики.

Так, наприклад, в політичній мові можна виділити наступні слова і вирази, які вживаються все частіше:

- nachhaltig (die Nachhaltigkeit) – nachhaltige Entwicklung, nachhaltige Verkehrspolitik, nachhaltige Energiepolitik, nachhaltige Umweltentwicklung, nachhaltige Partnerschaften, auf Nachhaltigkeit setzen, Strukturen nachhaltig stark machen, die nachhaltige Konsolidierung;
- die Versicherung – die Arbeitslosenversicherung, die Gesundheitsversicherung;
- sozial – Sozialstaat, der soziale Frieden, die soziale Marktwirtschaft;
- die Verantwortung – Verantwortung in diesem System ist fest verankert, die Übernahme von Verantwortung anbelangen, in Verantwortung für andere Menschen stehen, Verantwortung an internationale Institutionen abgeben, eine zentrale Verantwortung für Frieden, Sicherheit und Stabilität tragen;
- die Versorgung – eine zukunftsfähige Energieversorgung, auf Gesundheitsversorgung angewiesen sein;
- die Innovation – Innovationsmotor auf der Welt sein, von Innovationen abhängig sein, gute innovative Fähigkeiten, alles muss für Innovationen und Investitionen getan werden, in die Innovations- und Bildungsschiene hineingehen, innovationsfreudiger sein;
- international – auf der internationalen Bühne, internationale Institutionen, in einem internationalen Gremium, auf international Ebene von internationalen Akteuren grundsätzlich abgelenkt sein, international einheitliche Maßstäbe;
- die Investition – alles muss für Innovationen und Investitionen getan werden, in Investition hineingehen, mehr Investitionen in Bildungs- und Forschungsbereich tätigen;
- global – globale Zusammenarbeit, die Lebensqualität in der Globalisierung ganz stark ausrichten, die Globalisierung einer Kultur des Augenmaßes, ein Verbot globaler Humanität, eine Frage von Gerechtigkeit in der Globalisierung;
- die Demokratie hat verschiedene Bedeutungen: als eine Staatsform, in der die Bürger die Regierung selbst wählen: ein wesentliches Prinzip der Demokratie ist die Pressefreiheit; als ein Land mit einer Demokratie als Staatsform: die Schweiz ist eine Demokratie; als das Prinzip, nach dem die Mehrheit einer Gruppe Entscheidungen fällt: Demokratie in der Familie, in der Schule, am Arbeitsplatz.

«Ключові слова» (Schlagworte) як особливі мовні одиниці концентрують в собі домінуючий зміст суспільно-політичної комунікації і дають йому влучне мовне уявлення. Вони символізують зміни в картині світу, в системі цінностей носіїв мови, в закріплених на концептуальному рівні і в мові зразках і нормах поведінки.

Ключові слова слід розглядати в рамках певної епохи, так як суспільно-політичні зміни тягнуть за собою зміни загального середовища, в тому числі і мовного. Велике значення при розгляді ключових

слів певного періоду відіграє особистість, яка перебуває при владі. Залежно від їх політичних поглядів можна говорити і про ключові слова, які використовуються ними в політичному дискурсі. Наприклад, Герхарда Шредера як соціал-демократа можна охарактеризувати як новатора, відповідно до цього простежуються і особливості на рівні мовних одиниць: ein neues Kapitel in den Beziehungen, internationale Politik, ein wichtiges Zwischenziel erreichen, Reformprozesse konsequent fortsetzen, Integration muss fortgeführt und noch besser werden, großen Beitrag zur wirtschaftlichen Entwicklung in Deutschland, ökonomische Beziehungen, ein Wirtschaftswachstum, eine kluge Wirtschafts- und Finanzpolitik machen, wir müssen noch besser werden, wir dürfen nicht mit dem Erreichten zufrieden sein, diesen Weg müssen wir auch in Zukunft fortsetzen, erfolgreiche Integrationspolitik machen u.a.

Так, були розглянуті особливості ключових слів в німецькому політичному дискурсі, зокрема наведені приклади ключових слів з публічних виступів політичного діяча Німеччини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Рыцарева А.Э. Интернациональная лексика: сущность и сферы функционирования // Вопросы филологии и лингводидактики: Сб. науч. ст. – Волгоград: Издательство Волгоградского государственного университета, 2001. – С.84-86.
2. Лук'янець В. Філософія дискурсу // Вісник НАН УКР, 2002. №12. – С.22-28.
3. Черская И.Н. Установка и убеждение как доминирующий признак политического дискурса // Вестник Харьковского университета. – Харьков, 2001. - № 520. – Сер. филология. – Изд.33. – С.57-60.
4. Кусько К.Я. Проблемы дискурсной лингвистики // Иноземна філологія. Укр.наук.зб. – Л.: ЛНУ, 2001. – 158с.
5. Фоменко О.С. Політичний дискурс демократичного суспільства // Вісник Київського університету. – Иноземна філологія. – Випуск 27. – Київ, 1998. – С.10-12.
6. Большой толковый словарь немецкого языка. – М.: Март, 1998. – 1248 с.
7. www.bundesregierung.de
8. www.bundespraesident.de

Стукаленко Віктор Авксентійович,
студент 5 курсу спеціальності «Філологія (Переклад)»,
Полтавський інститут економіки і права
Науковий керівник:
Данилюк Людмила Всеволодівна
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри перекладу та іноземних мов,
Полтавського інституту економіки і права

ТРУДНОЩІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ НЕОЛОГІЗМІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Вступ. Неологізми — це нові слова, що з'являються в мові в результаті різних змін в суспільному житті, в області науки, культури та мистецтва. Варто розрізнити неологізми двох видів: нові слова з новими значеннями чи нові значення, які з'явилися у існуючих слів. Обидва види створюють певні труднощі для перекладу, тому що такі слова і їх значення неможливо знайти у звичайних словниках і навіть не завжди можна знайти у найновіших словниках. Будь-якому перекладачеві відомо, що словники фіксують нові слова з відставанням на кілька років. Варто порівняти словники, видані до початку Другої Світової Війни і словники післявоєнного періоду, щоб чітко побачити значну різницю. Однак відставання словників з фіксацією - це ще не найбільша проблема для перекладача. Іншим фактором, який гальмує фіксацію нових слів є те, що неологізми, так само як і сленгізми, з'являються так швидко, особливо у сфері публіцистики, науки та техніки, що, за словами І. Р. Гальперіна, “ніякий словник не може, та і не повинен одразу фіксувати їх появу”. [1, с. 107]

Виклад основного матеріалу. Більшість словників неологізмів видаються у англійськомовних країнах, наприклад: Oxford Advanced Learners Dictionary of Current English [2], The Longman Register of New Words [3], The Oxford Dictionary of New Words [4]. Також в нагоді стануть інтернет-джерела нової лексики, такі як: вищезазначений словник The American Heritage [5], розділи нових слів у Merriam Webster Open Dictionary [6] та Oxford English Dictionary [7].

Процес перекладу неологізмів з англійської мови на українську проходить у 2 етапи [8, с. 164]:

1. З'ясування значення неологізма (коли перекладач або використовує останні видання англійських тлумачних словників, або усвідомлює значення нового слова взявши до уваги його структуру і контекст).

2. Власне переклад, тобто передача засобами української мови, а саме: транскрипція, транслітерація, калькування, описовий переклад.

Що ж до вибору того чи іншого способу перекладу, він залежить від багатьох суб'єктивних факторів, таких як: особистість перекладача, його досвід, інтелект, здатність оперувати абстрактними поняттями, обстановка під час процесу перекладу, стиль тексту, стиль конкретного автора. Однак, перш за все необхідно прагнути до того, щоб еквівалент неологізма у англійській мові максимально відповідав нормам і правилам української мови.

Що ж робити перекладачу, коли він зустрічається з неологізмом? Перш за все йому варто зрозуміти суть та значення нового слова на основі контекста та аналізу його структури. Щоб наочно продемонструвати труднощі перекладу неологізмів розглянемо кілька прикладів. Фрази *I can dig it* та *Do you dig this song* неможливо перекласти на основі звичних значень дієслова *to dig*. Лише скориставшись словником "The American Heritage" можна знайти наступне значення цього слова, не зареєстроване у інших словниках більш раннього року видання: *to comprehend, to appreciate, to enjoy (slang)*, тобто, в перекладі українською: розуміти, оцінювати, подобатися (сленг) [2]. Тобто переклад вищенаведених речень повинен бути таким: "Я люблю це", "Тобі подобається ця пісня?". Подальше вивчення етимології дієслова *to dig* показує, що у цьому своєму значенні він прийшов з жаргону бітників (*the beat jargon*), а потім був підхваченим засобами масової інформації. В результаті чого нині дане значення слова стало широко відомим.

В іншому випадку може допомогти коренева структура слова. Слово *peacenik* відносно недавно з'явилося у англійській мові. Розбивши це слово на 2 частини *peace* + *nik*, легко здогадатися, що *nik* - це суфікс для створення іменників. Під впливом російського суфікса (наприклад, у словах *sputnik, lunik*) в англійській мові такі слова почали з'являтися все частіше. Тобто *peacenik* - це учасник мирних демонстрацій, маніфестант, борець за мир. Те ж саме можна сказати про термін *nixonomics*. Так американські журналісти назвали економічну політику колишнього президента США Ніксона. Спершу даний термін використовувався лише жартівливо, але в наш час він вже досить широко використовується у друці і його можна зустріти навіть у офіційних текстах.

Ще одним прикладом є прикметник *heavy*, який у останній час використовується в розмовному спілкуванні не лише у значенні "важкий", але і в значеннях "сильний", "вагомий" (наприклад, *a heavy idea* – переконлива ідея).

3 точки зору психолінгвістичного аналізу дуже цікавим є ряд політичних неологізмів, які означають символічну силу і вдавану владу: *straw man, paper tiger, stalking horse*. Загальнолітературний фразеологізм *puppet government* - "маріонетковий уряд" відомий всім, однак більш нові неологізми із вищезазначених можуть спантеличити навіть дуже досвідченого перекладача. Як перекласти такий політичний неологізм як *straw man* (або *man of straw*). Буквальне його значення - "солом'яна людина". Звісно, це метафора і необхідно передати цей метафоричний аспект українською мовою. Можна прийняти варіант "ненадійна людина", однак переосмислення цього неологізму пішло ще далі. *Straw man* у сучасній політичній мові означає "фіктивний кандидат, що висувається для того, щоб відволікти виборців від іншого кандидата". Неологізм *paper tiger* перекладається методом кальки, як "паперовий тигр", тобто використовується у значенні "безпечний супротивник". Словосполучення *stalking horse* важко перекласти, не знаючи сфери його застосування. У словнику "The American Heritage" цей неологізм визначають як "*any sham candidate put forward to conceal the candidacy of another or divide the opposition*", тобто "будь-який фіктивний кандидат, що висувається для того, щоб відволікти увагу від іншого кандидата або розколоти опозицію". Таке багатослівне тлумачення не можна використовувати для перекладу, але модно виділити основні ознаки і тоді перекласти цей неологізм як "фіктивний кандидат, підставна фігура в політичній грі".

Зовсім недавно з'явився у політичній мові термін *off the reservation*, цей неологізм означає "залишатися в рядах партії, але не підтримувати кандидата, висунутого партією". Цей термін використовується, зазвичай, у мові політиків в може бути невідомим навіть носіям мови.

Отже, які ж способи перекладу неологізмів варто рекомендувати?

Перший спосіб — це переклад шляхом транскрипції або транслітерації. Так, фразу *steel lobby* ми перекладаємо як "лоббі сталеварних компаній". Це найбільш короткий варіант. Переклад-пояснення -

“група людей, які в кулуарах Конгресу намагаються тиснути на членів Конгресу в інтересах власних сталеварних компаній” - не можна назвати вдалим.

Транскрипція і транслітерація — це квазібезперекладні методи передачі неологізмів, їх називають так тому, що при використанні цих прийомів факт перекладу ніби обходиться і замінюється актом запозичення звукової (при транскрипції) або графічної (при транслітерації) форми слова разом із значенням в мові оригіналу. Однак, безперекладним цей прийом насправді лише здається: фактично тут запозичення використовується лише як необхідна передумова для його здійснення. По суті цей метод перекладу є одним із найдавніших і найбільш розповсюджених на стадії дописьмових мовних контактів, але він продовжує відігравати велику роль і у нинішні часи. Однак в наш час використання цього методу перекладу пов'язане з багатьма обмеженнями, такими як: стилістичні норми, мовна політика, традиції різних соціолінгвістичних колективів та ін.

Метод **транслітерації** полягає у тому, щоб за допомогою букв української мови передати букви, з яких складається слово англійської мови. Для цього перекладачу не обов'язково було навіть знати вимову англійського слова, можна було обмежитися його зоровим сприйняттям. Наприклад, *Nikkei* - “Ніккей”, індекс курсів цінних паперів на Токійській фондовій біржі”.

Значно більш популярним в перекладацькій практиці має прийом **транскрибування**, що полягає у передачі не орфографічної форми слова, а фонетичної. Така передача завжди досить умовна і відтворює лише деяку подобу англійського звучання.

У окрему гілку серед перекладних способів виділяється **калькування**, яке займає проміжне положення між повністю перекладними і безперекладними способами передачі неологізмів. Безперекладним калькування можна назвати тому, що під час його використання зберігається незмінною внутрішня форма слова. Калькування як прийом створення еквівалента схожий на буквальный переклад — еквівалент цілого слова створюється шляхом простого об'єднання його складових частин. Із цього можна зробити висновок, що калькування використовується для перекладу неологізмів складних слів. Наприклад, слово *multicurrency* складається зі двох слів, *multy* можна перекласти як “багато” і *currency* як “валюта”, при їх об'єднанні отримуємо “багатовалютний”. Або слово *interbank*, що складається з *inter*, що перекладається як “між” та *bank* – “банківський”, отримуємо “міжбанківський”. Перевагою калькування є стислість і простота еквіваленту. Його короткість та потенційна термінологічність робить їх дуже привабливими для використання у газетно-публіцистичних та суспільно-наукових роботах.

Також одним із способів передачі неологізмів є **описові еквіваленти**. Описовий переклад полягає у передачі значення англійського слова за допомогою більш-менш розповсюдженого пояснення. Цей спосіб можна використовувати для пояснення значення слова у словнику, так і при перекладі неологізмів у конкретному тексті.

Описовий переклад виконується різними способами. Розглянемо два приклади:

1. Біржевий термін *open outcry* можна було б буквально перекласти як “відкритий викрик”, тому що всім відомо, що на біржі необхідно дуже швидко реагувати на попит і пропозицію, і при позначенні ціни, і для того, щоб випередити конкурентів не кричати просто неможливо. Однак такий спосіб передачі (а тим паче транскрибування і транслітерація) є неприйнятним. Найкращим прийомом було б використання описового перекладу. Варто використати значення терміну з достатньо авторитетного словника *The Oxford Dictionary for the Business World* (1993) [10], який тлумачить термін *open outcry* як “*a meeting of commodity brokers with dealers in order to form a transaction. Traders form a ring around the person shouting out bids and offers*”, а переклад у цьому випадку буде звучати так: “метод біржової торгівлі шляхом прямого контакту продавця з покупцем”.

Розглянутий у даному прикладі спосіб описового перекладу варто назвати **пояснювальним**, тому що в еквіваленті пояснюються важливі елементи значення слова. Хоча пояснювальний переклад більш близький до тлумачення слова, але він все ж залишається перекладом і може бути використаний у справжньому тексті. Однак, навіть при оптимальному підборі пояснювального еквівалента він має такі недоліки як багатослівність і деяка факультативність еквівалента.

2. Прийом описового перекладу можна здійснити і по-іншому. **Метод підстановки** використовується коли для передачі неологізма використовується слово чи словосполучення, що уже існує у мові, на яку перекладають. Це слово не є неологізмом у цій мові, однак має схоже значення зі словом, яке перекладається. Повне співпадіння значень можна спостерігати дуже рідко, набагато частіше при методі підстановки має місце семантична трансформація. Така трансформація може бути концентричною чи зміщеною. При концентричній трансформації має місце розширення або звуження значення слова при перекладі, наприклад: *industrial country* - країна з розвинутою промисловістю, або

transition country - країна з перехідною економікою. При зміщеній трансформації має місце неповне співпадіння значень слова, яке перекладають з його еквівалентом у мові перекладу. Наприклад, *exchange rate* перекладаємо як “курс обміну валют”.

Висновки. Отже, неологізм необхідно сприймати як нормальне мовне явище і відсутність слова у словнику не має бути перешкодою для його перекладу, тому що саме перекладацька практика дає найбільший вклад у поповнення лексичного складу мови перекладу неологізмами, що приходять з інших мов. У будь-якому випадку, коли відоме значення нового слова, можна передати його за допомогою розглянутих способів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гальперин И.Р. О термине сленг / И.Р. Гальперин // Вопросы языкознания. – М. : Наука, 1956. – № 6. – С. 107–114
2. American Heritage Dictionary <https://ahdictionary.com/>
3. Hornby A.S. Oxford Advanced Learners Dictionary of Current English / A.S. Hornby. - Oxford: University Press, 2003.
4. The Longman Register of New Words. - М., 1990.
5. The Oxford Dictionary of New Words. - Oxford. New York, 1997.
6. http://nws.merriam-webster.com/opendictionary/newword_display_recent.php
7. <http://public.oed.com/the-oed-today/recent-updates-to-the-oed/>
8. Виноградов, В. С. Перевод: общие и лексические вопросы / В.С. Виноградов. – 3-е изд. – М. : КДУ, 2006. – 240 с.
9. The Oxford Dictionary for the Business World, Oxford University Press (January 27, 1994), 1022 pages

Стукаленко Ольга Володимирівна,
магістр, спеціальності «Філологія (Переклад)»,
Полтавського інституту економіки і права

Науковий керівник: Рябокінь Наталія Олександрівна,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри перекладу та іноземних мов,
Полтавського інституту економіки і права

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ТЕРМІНОЛОГІЇ АНГЛОМОВНОГО МЕДИЧНОГО ДИСКУРСУ

Вступ. Переклад медичних текстів являє собою складний інтегрований процес, що потребує навиків як лінгвістично-перекладацької практики, так і досвіду в медичній діяльності, оскільки принципове значення має передача правильного змісту контексту, що впливає на подальше практичне застосування інформації. Один і той же термін може мати кілька значень, що складно вирізнити перекладачам, які зазвичай працюють з текстами загальної тематики. Додатковим фактором, що ускладнює процес такого перекладу, являється велика кількість медичних термінів, в основі яких лежать латинські та грецькі корені, що робить їх інтернаціональними. Проте, вони можуть бути перекладені як за правилами транслітерації, так і мати загальноприйнятій в медичній сфері еквівалент. Окрім питання являє собою переклад епонімів.

Виклад основного матеріалу. Основними способами перекладу медичних термінів являються: транскодування (транскрипція, транслітерація); калькування; описовий переклад; переклад варіантним відповідником; переклад еквівалентом. Окрім того, можуть використовуватись такі перетворення граматичних структур, як: перестановка, заміна, додавання та вилучення.

Метою роботи було визначення найбільш розповсюджених помилок в перекладі англо-українських та україно-англійських текстів медичної тематики на основі аналізу наукових статей, опрацьованих перекладачами загального профілю.

Часто перекладач не уявляє конкретного змісту українських епонімів-термінів. В основі цього явища лежить те, що в термінології будь-якої з окремих медичних дисциплін присутні функціональні компоненти: вузькоспеціальна лексика, що є приналежністю тільки даної термінології; професійна медична лексика, до якої відносяться терміни, що функціонують в декількох медичних дисциплінах;

загальномедична лексика, тобто терміни, що позначають поняття, загальні для всіх медичних дисциплін. Поєднання всіх цих функціональних компонентів призводить до такого стану термінологічної системи, коли різко зростає термінологічна синонімія, що перешкоджає адекватному сприйняттю наукової інформації, адекватному перекладу наукової медичної літератури, взаєморозумінню.

Наприклад, термін «прогенія» може бути перекладений транслітерацією, а також еквівалентом «мезіальний прикус», а «прогнатія» – як «дистальний прикус», що не відіграє значної ролі в передачі загального значення. Проте, переклад слів «верхній» як «дистальний» та «нижній» як «проксимальний», не дивлячись на те, що їх прийнято вважати синонімами, принципово змінює суть інформації. Так, якщо певний дефект знаходиться «дистально» - це вказує на його віддалене розміщення, а «проксимально» - означає близьке розміщення по відношенню до певного орієнтира. В той час як «верхній» та «нижній» вказують на розташування в інших площинах. При перекладі слова «видалення» можна використати суміжні значення «ампутація», «ектомія», «резекція», «екстирпація», проте не всі ці терміни являються можливими для використання в різних сферах медицини. Так «ампутація» здебільшого стосується травматології, а «екстирпація» вживається в конкретних випадках та зі сталими назвами оперативних втручань. При перекладі терміну «гіпертонічна хвороба» як «артеріальна гіпертензія», а «жовчно-кам'яна хвороба» як «хронічний калькульозний холецистит» втрачається значення про суть хвороби. У лінгвістичній літературі немає єдиної думки про термінологічну синонімію. Хоча, безумовно, наявність синонімів не бажане в термінології явище.

Іншою проблемою являється так звана «русифікація» термінів, коли за прикладом кальки мовна одиниця перекладається еквівалентно вихідній мові. Так термін «рН-метрія», як правило, перекладається як «рН-metry», хоча даний еквівалент в англійській мові відсутній і має бути замінений терміном «рН-monitoring». В той час визначення «загальний аналіз крові» має еквівалент «complete blood test» і не має перекладатись дослівно, оскільки втрачається розуміння даного терміну серед носіїв інших мов.

Зважаючи на велику кількість термінів, що походять з латинської мови, необхідно звертати значну увагу на правильність їх написання. Основою помилкою в цих випадках являється заміна латинських літер «і» та «у», що впливає на загальне враження про переклад тексту, хоч і не веде за собою спотворення значення.

Проаналізувавши ряд статей, визначено, що однією з важливих проблем перекладу являється неправильність використання прийменників, оскільки вони часто ототожнюються з тими, що використовуються в українській мові.

При перекладі англійських текстів постає окреме важливе питання щодо перекладу аббревіатур, які перекладачі часто лишають у вихідній формі, використовуючи метод прямого запозичення. Проте, велика кількість скорочень несе важливе інформативне значення. Наприклад якщо мова йде про призначення ліків, аббревіатури «qd», «qid» та ін. мають бути чітко перекладені, оскільки надають інформацію про кратність прийому медикаментів «кожного дня» та «чотири рази на день» відповідно.

Висновки. Таким чином, серед основних помилок, що допускаються при перекладі текстів медичної тематики можна виділити: синтаксичні помилки, пов'язані з особливостями написання термінів, що походять з латинської мови; помилки при перекладі аббревіатур; змістові помилки, що обумовлені поліморфністю можливих значень одного слова в мові перекладу, наявністю ряду синонімічних одиниць, що може призводити до грубих порушень змісту перекладеного тексту.

Тож важливою проблемою досягнення еквівалентності перекладу науково-технічних текстів є передача первинного змісту тексту за допомогою терміносистеми перекладної мови, що потребує подальшого поглибленого вивчення методики перекладу текстів медичного дискурсу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Андрианов С.Н. Некоторые вопросы построения словарей специальной терминологии// Тетради переводчика. - Вып. 2. - М.: Международные отношения, 2004. - 78-91 с.
2. Кирилова Т.С. Проблемы формирования научовой терминологии (на матеріалі назв медицини та екології)/Т.С. Кирилова- М.: Дискус, 1999. - 238 с.
3. Корунець І.В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад): Підручник. – Вінниця: „Нова книга”, 2001. – 448 с.
4. Кутина Л.Л. Языковые процессы, возникающие при становлении терминологической системы// Лингвистические проблемы научно- технической терминологии. - М: Наука, 2000. - 82-94 с.

Теличко Ігор Петрович,

студент 5 курсу

спеціальності «Філологія (Переклад)»

Полтавського інституту економіки і права

Науковий керівник: Рябокiнь Наталія Олександрівна,

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри перекладу та іноземних мов,

Полтавського інституту економіки і права

ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ У ЛІНГВІСТИЦІ

Розширення сфери інтересів дискурсології у зв'язку з орієнтованістю новітніх лінгвістичних студій на розгляд типів дискурсу з комунікативно-прагматичної точки зору обумовлює актуальність вивчення феномену політичного дискурсу. Цим явищем наука стала цікавитись віднедавна, відтак політичний дискурс є своєрідним міждисциплінарним полем дослідження мовознавців і політологів, тому слугує дискусією між представниками обох галузей.

У вузькому розумінні політичний дискурс – це дискурс політиків- професіоналів. Політичний дискурс – це також «сукупність дискурсивних практик, що ідентифікують учасників політичної комунікації або формують її конкретну тематику» [2, с. 246]. Лінгвісти Н.М. Мухарямов, Л.М. Мухарямова трактують дискурсивні практики як «явища, що визначаються стійкими наборами мовних засобів, властивих певному політичному суб'єктові, або ж властивих для актуалізації певної теми політичного характеру» [5, с. 76].

Науковці львівської лінгвістичної школи розуміють під політичним дискурсом «зв'язний (усний чи письмовий) текст, висловлений за допомогою вербальних та невербальних засобів вираження, зумовлених ситуацією політичного спілкування у сукупності з прагматичними, соціокультурними, психологічними та іншими факторами» [6, с. 45].

Отже, політичний дискурс розуміється нами як мовленнєві утворення, що стосуються сфери політики, виступають у певному ситуативному контексті і спрямовані на здійснення конкретної прагматичної семантики з використанням вербальних засобів виразності. Доцільно наголосити, що «вивчення політичного дискурсу було ініційоване щонайменше трьома факторами. По-перше, внутрішніми потребами лінгвістичної науки, яка в різні періоди своєї історії зверталася до реальних сфер функціонування мови. По-друге, власне політологічними проблемами вивчення політичного мислення, його зв'язку з політичною поведінкою, необхідністю побудови передбачуваних моделей у політології та розробки методів аналізу політичних текстів і текстів засобів масової інформації. По-третє, важливим фактором виступає соціальне замовлення, ініціатором якого є певна частина суспільства, що прагне зрозуміти суть політичної комунікації» [1].

Важливою рисою сучасного політичного дискурсу є його широке «розчинення» у ЗМІ. Деякі дослідники мови, наприклад В. Мантль, вважають, що «саме мас-медіа надали поштовх поглибленому інтересові до політичної комунікації як явища, який із допомогою соціальних наук розрісся до масштабів загальної зацікавленості мовними проблемами і отримав назву «політична культура» (politische Kultur)» [7, с. 150].

Як зазначає В.З. Дем'янков, «політичний дискурс можна розглядати з чотирьох точок зору: політологічної, лінгвістичної, соціопсихолінгвістичної та індивідуально-герменевтичної. Політологічна слугує підґрунтям для політичних висновків; філологічна інтерпретує політично-ідеологічні концепції; соціопсихолінгвістика досліджує ефективність досягнення прихованих та явних політичних цілей мовця; індивідуально-герменевтична вісь політичного дискурсу виявляє особистий зміст мовлення автора в певних обставинах». Отож і виникнення «політологічної лінгвістики», на думку В.З. Дем'янкова, «є передбачуваним явищем, оскільки досліджує співвідношення характеристик дискурсу із такими термінами, як «влада», «вплив», «авторитет». Вона пронизує мовні рівні синтаксису і семантики» [3, с. 57].

Підтвердити той факт, що політичний дискурс не обмежується суто діалогічним мовленням комунікантів, нам допоможе виокремлення дослідницею Н. В. Кондратенко форм політичного дискурсу залежно від формальних, комунікативних, інтенціональних та інших чинників. Вона вирізняє «політичний дискурс за формою («усний та писемний»), за чинником мовця («адресантно прямий та опосередкований»), за метою («інформативний, спонукальний, іміджевий, мотиваційний,

експресивний»), за чинником адресата («особисто та масово адресований»), за сферою функціонування («телевізійний, газетно-журнальний, радіо-, рекламний, PR»)» [4, с.51].

Усним політичним дискурсом є інтерв'ю з політиками, їхні промови, офіційні заяви, а от політичні тексти, оприлюднені через ЗМІ, зараховуємо до письмового політичного дискурсу. Агітаційні листівки, буклети, іміджеві тексти, поштове листування також вважаємо політичним дискурсом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бутова І. С. Політичний дискурс як об'єкт лінгвістичних досліджень. - ЛНУ, 2009.
2. Баранов А.Н. Введение в прикладную лингвистику / МГУ им. М.В. Ломоносова. Филос. фак. – М.: Эдиториал, УРСС, 2001.– 358 с.
3. Демьянков В. З. Политический дискурс как предмет политологической филологии // Политическая наука. Политический дискурс: История и современные исследования. М.: ИНИОН РАН, 2002. №3.
4. Кондратенко Н.В. Український політичний дискурс: Текстуалізація реальності / Н. В. Кондратенко; відп. ред.: О. В. Александров; ОНУ ім. І.І. Мечникова. - Одеса: Чорномор'я, 2007. - 155 с.
5. Мухарямов Н. М., Мухарямова Л. М. Политическая лингвистика как научная дисциплина // Политическая наука / Отв. ред. и сост. В.И. Герасимов, М.В. Ильин. М., 2002. № 3.
6. Семотюк О. Л. Політична комунікація як об'єкт політичної лінгвістики: міждисциплінарний аспект // Мова і культура (Науковий журнал). - К.:Видавничий дім Дмитра Бураго, 2009. - Вип.12. - Т.ІІІ.
7. Mantl Wolfgang. Sprache und Politik // Nachdenken über Politik /hrsg. von Josef Krainer. - Graz; Wien; Köln. Verlag Styria, 1985. - 407 S.

Тімашов Віктор Олександрович,

магістр, спеціальності «Філологія (Переклад)»,
Полтавського інституту економіки і права

Науковий керівник: Рябокін Наталія Олександрівна,
кандидат філологічних наук,

доцент кафедри перекладу та іноземних мов,
Полтавського інституту економіки і права

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПЕРЕКЛАДУ ДОКУМЕНТІВ

Вступ. Для того, щоб здійснювати практичний переклад документів, необхідно визначити для себе, за допомогою яких методів, способів та прийомів перекладу це здійснюється.

Науковці виділяють кілька основних методів перекладу: повний та реферативний. Перший, у свою чергу, підрозділяють на буквальный, комунікативний і семантичний, із яких для перекладу документів застосовують переважно перші два [1, с. 80].

Виклад основного матеріалу. Перш ніж переходити до процесу перекладу, текст, що підлягає перекладу, необхідно поділити на певні смислові частини, які будуть перекладатися. З цією метою вводиться поняття «одиниця перекладу», що визначається як найменша частина тексту оригіналу, якій можна підшукати відповідник у мові перекладу, однак її складові частини у мові перекладу самостійних відповідників не мають [2, с. 31].

Різновиди одиниць перекладу виділяють відповідно до мовних рівнів, на яких вони виділяються. Таким чином, існує переклад на рівні фонем / графем, морфем, слів (лексем), словосполучень, речень або ж цілого тексту. Більшість із них можуть використовуватися при перекладі текстів офіційно-ділових документів. Процес виділення структурних одиниць необхідний для підбору відповідника (еквівалента) або ж вибору перекладацького прийому для здійснення міжмовної трансформації [2, с. 32].

Різні дослідники виділяють різноманітний перелік перекладацьких прийомів / трансформаций. Але здається правильним дослідити максимально повний перелік прийомів, для того, щоб мати можливість вибрати потрібні для того, щоб використовувати їх для практичного перекладу [3, с. 112].

Загалом перекладацькі прийоми підрозділяють на три основні групи: лексичні, граматичні та стилістичні, кожна з яких має свій, досить розгалужений, перелік прийомів [3, с. 112].

Окрім загальних прийомів перекладу, враховуючи стильову специфіку документів, слід також звернути увагу на специфічні прийоми перекладу термінів та скорочень, які є важливими елементами стандартних документів [3, с. 116].

Відповідно до одного із визначень, «термін – це спеціальне слово (або словосполучення), прийняте у професійній діяльності, що вживається в особливих умовах». Однією із найважливіших ознак терміну є його однозначність, що означає, що більшість термінів не має близьких синонімів, а, з іншого боку, трактувати термін можна тільки однозначно, без наявності підтексту і переносного значення [4, с. 5].

Серед основних способів перекладу термінів виділяють прямий і непрямий переклад, для кожного з яких існує своя підбірка прийомів [4, с. 5].

Висновки. Специфічні прийоми також використовуються і під час перекладу скорочень та абrevіатур.

Загалом можна зробити висновок, що наявні перекладацькі прийоми створюють багатий інструментарій для досягнення максимально можливої адекватності та еквівалентності перекладу стандартних документів, з огляду на їх стильові особливості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Виноградов В.С. Введение в переводоведение (общие и лексические вопросы). – М.: Издательство института общего среднего образования РАО, 2001. – 224 с.
2. Білоус О. М. Теорія перекладу : Курс лекцій: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О. М. Білоус; Кіровоград. держ. пед. ун-т ім. В.Винниченка. - Кіровоград, 2002. – 116 с.
3. Алексеева И.С. Введение в переводоведение: учеб. пособ. для вузов / И.С. Алексеева. – М.: Академія, 2004. – 352 с.
4. Анисимова А.Г. Методология перевода англоязычных терминов гуманитарных и общественно-политических наук. Автореферат диссертации. М., 2010. – 51 с.

Уварова Олена Вікторівна

студентка 5 курсу, спеціальності «Філологія (Переклад)»,
Полтавського інституту економіки і права

Науковий керівник: Рябокiнь Наталія Олександрівна,

к.ф.н., доцент кафедри перекладу та іноземних мов,
Полтавського інституту економіки і права

СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ НЕОЛОГІЗМІВ СФЕРИ ІНТЕРНЕТ- КОМУНІКАЦІЙ

Вступ. У зв'язку з стрімким розвитком інформаційно-комунікаційних технологій відбувається процес збагачення словникового складу англійської мови новими комп'ютерними лексичними одиницями. В середньому упродовж року в англійській мові з'являється близько 800 неологізмів, більшість з яких пов'язані зі сферою інформаційно-комунікаційних технологій. Зокрема, Ю. Зацний [4] наголошує, що комп'ютерні неологізми складають 10 % від загальної кількості усіх неологізмів.

Перекладаючи науково-технічні тексти, ми стикаємося з низкою проблем. Труднощі перекладу науково-технічних текстів зумовлені складністю перекладу певних неологізмів, бо вони позначають реалії, яких не існує в мові перекладу, недостатньою кількістю або взагалі відсутністю спеціалізованих словників українською мовою, необхідністю застосування правильних методів перекладу лексики, наявністю безеквівалентних абrevіатур, слів, що позначають певні нові явища, і власних імен. Варто зазначити, що проблемою неології займалися такі вчені, як І.В. Андрусяк, В.Г. Гак, В.І. Заботкіна, Ю.А. Зацний, Г.І. Міськевич та інші. Е.В. Бреус визначає неологізм як «нововведений або вжитий із новим значенням мовний вираз» [1, с. 104]. Л.Г. Верба вважає, що «неологізм – це є слово, значення якого з'являється в певний період часу в мові і його новизна усвідомлюється мовцями» [2, с. 95]. Тож дослідження засобів перекладу неологізмів сфери інтернет-комунікації й комп'ютерних технологій є актуальним з огляду на швидкий розвиток цієї галузі. Для здійснення адекватного фахового перекладу ми повинні якомога краще розуміти об'єкт нашого перекладу, тобто знати особливості тієї галузі, тексти якої перекладаються. Тому мета статті – ознайомити читачів із засобами перекладу неологізмів сфери інтернет-комунікації й комп'ютерних технологій.

Виклад основного матеріалу дослідження. У процесі міжмовних контактів було вироблено низку засобів передання неологізмів. Найпоширенішими з них є транскрибування і транслітерація.

Транслітерація завжди широко використовувалась перекладачами. Значно більш розповсюджений у перекладацькій практиці сучасності прийом **транскрибування**, який полягає в переданні не орфографічної форми слова, а фонетичної [1, с. 207]. Через значні відмінності фонетичних систем української, російської та англійської мов таке передання завжди є дещо умовним і відтворює тільки подібність англійського звучання. Наприклад: *screenshotting* – скриншотинг (миттєва копія з екрану, фіксування (копіювання) в потрібний момент зображення частини або всього екрану, яке збережене в одному з графічних форматів і використовується під час презентацій або в публікаціях для демонстрації дій, що може виконувати програма) [5]; *clicktivism* – кліктивізм – неологізм, утворений із двох слів “click” + “activism”, тобто «клікати» й «активність», який означає постійне швидке клацання по клавіатурі гаджета [8]. Наприклад: *The kind of mindless Internet advocacy Upworthy’s been accused of promoting has inspired a new word: clicktivism. Clicktivists mistake gratification for meaning. They conflate feeling good (or self-satisfied or inspired or righteously indignant) with doing good* [8]. Загалом перекладачеві потрібно завжди мати на увазі, що під час використання прийому транскрибування завжди наявний елемент транслітерації.

Калькування полягає в збереженні незмінної внутрішньої форми. Отже, калькуванню піддаються тільки ті неологізми, які представлені складними словосполученнями. Наприклад, неологізм *boiling the frog*, що трапився нам під час перекладу статті. Звичайно, доцільніше було б перекласти його за допомогою описового перекладу, щоб пояснити це явище читачеві. Але для того, щоб презентувати його як реалію англійської мови й пояснити його походження, ми маємо його дослівно перекласти (кип’ятити жабу), а вже пізніше надати визначення. Ідіома «кип’ятити жабу» походить від старої легенди, а у сучасній пресі цей вираз означає: повідомляти погані новини поступово та дозовано, щоб уникнути негативної реакції слухача, інакше кажучи, «щоб жаба не вистригнула». Наприклад: *Rudolf said under the IMF and World Bank policy, the Public Utilities Regulatory Commission (PURC) is expected to continue hiking water rates until a market rate is achieved. This policy, he called ‘boil the frog’ method of rate-setting explaining that just as a frog does not struggle if water temperature is gradually raised to the boiling point, it is assumed that consumers will not struggle if rates are increased gradually to market levels* [9].

Описовий переклад можна застосовувати як для пояснення значення слова в словнику, так і під час перекладу неологізмів у конкретному тексті. Нагадаємо, що до описового перекладу висуваються такі вимоги: 1) переклад має точно відбивати зміст позначеного неологізмом поняття; 2) опис не повинен бути надто докладним; 3) синтаксична структура словосполучення не повинна бути занадто складною [10, с. 85]. Описовий переклад здійснюється різноманітними засобами. В ідеальному випадку тут може бути досягнута семантична конгруентність, тобто збіг денотативних значень (за неминучого розходження в деяких конотативних значеннях). Наприклад: *digital dementia* – цифрове слабоумство, або цифрова деменція – люди настільки покладаються на цифрові пристрої, наприклад персональні комп’ютери або мобільні телефони, що не можуть навіть пригадати свої номери телефонів. Зміст поняття «цифрове слабоумство» описує і стосується конкретно порушення пам’яті й мислення. Наприклад: *Meanwhile, doctors in gadget-hooked South Korea have coined the term “digital dementia” after seeing appaddicts with memory and cognitive issues similar to brain injury* [11]. *Digital dementia is when people rely on digital devices like personal computers or cellular phones to the extent that they cannot even recall their own phone numbers* [11].

Описові еквіваленти принципово відрізняються від кальки тим, що в описових засобах передання неологізмів інваріантом перекладу є саме значення іншомовної одиниці безвідносно до характеру його зв’язку із зовнішньою структурою слова, тоді як під час калькування іншим варіантом перекладу є форма одиниці мови оригіналу. Так, наприклад, ми переклали термін “clicktivism” – неологізм, утворений із двох слів “click” + “activism”, тобто «клікати» й «активність», що означає «постійне швидке клацання». Можна також перекласти цей термін за допомогою транскрибування – «кліктивізм».

Також варто зазначити, що існує велика кількість аббревіатурних скорочень, які широко використовуються у сфері інтернет-комунікацій. Оскільки номінативна функція характерна для аббревіатур, вони часто перекладаються еквівалентом – назвою такого самого референта мовою перекладу, а за відсутності відповідного референта – часто назвою з близьким значенням. Перекладом це назвати можна лише умовно, оскільки аббревіатура, як правило, власного значення не має, а є лише зменшеним відображенням вихідної одиниці – співвідношення, яке має зберегтися й у перекладі українською мовою. Серед скорочень і аббревіатур, які досить часто використовуються в інтернет-сфері, можна навести такі: IT admins – ад-міністратор у відділі інформаційних технологій, iOS 8 – операційна

система для смартфонів, електронних планшетів, яка була розроблена та випускається американською компанією Apple, iPad – планшет фірми Apple, взаємодія користувача з пристроєм відбувається через сенсорний екран із підтримкою multi-touch, ICR – Intelligent Character Recognition або Image Character Recognition – інтелектуальне розпізнавання символів або машинне розпізнавання текстів, що складно читаються [5; 6; 7; 8; 9; 11]. Також багато абrevіатур зустрічається в інтернет-листуванні: НТН – Hope this helps – сподіваюся це допоможе, ІАС – In any case – у будь-якому разі, ІС – I see – зрозуміло, ІІРС – If I remember correctly – якщо я не помилюся, ІМ – Instant Message – миттєве повідомлення, ММО – Masively Multiplayer Online – багато користувачів он-лайн, МҮОВ – Mind your own business – займайся своєю справою, неІ – Anyone – будь-хто, РДА – Public display of affection – публічне вираження почуттів, РНАТ – Pretty hot and tempting – захоплююче та спокусливе, РІР – People in room – я не один, РЕ – Regarding – стосовно, РОFL – Rolling on the floor laughing – валяюся на підлозі від сміху, SP? – how is it spelled – як це правильно написати?, sup – What’s up – що трапилося, ТС – Take care – частіше за все перекладається як «до побачення», ТІА – Thanks in advance – дякую наперед, ТІSNF – That is so not fair – це так несправедливо, ТМІ – Too much information – забагато інформації, ТТҮЛ – Talk to you later – поговоримо пізніше, WB – Write back (e-mail) – напиши мені у відповідь, WOOT – Way out of topic – змінюючи тему [14].

Висновки. Отже, проаналізувавши процеси відтворення лексичних одиниць, притаманних текстам науково-технічної літератури, зокрема неологізми сфери інтернет-комунікації й комп’ютерних технологій, ми можемо зробити такі висновки. Так, неологізми можна перекладати словниковими відповідниками, передавати їх багатокомпонентними термінами (де один із компонентів є означенням іншого) тощо. Під час передання неологізмів часто використовуються різні способи перекладу для досягнення точного варіанту перекладу: транскодування (транскрибування і транслітерація), описовий переклад, добирання еквівалентних лексичних одиниць.

Список використаних джерел:

1. Бреус Е.В. Основы теории и практики перевода с русского языка на английский / Е.В. Бреус. – М. : УРАО, 2000. – 208 с.
2. Верба Л.Г. Порівняльна лексикологія англійської та української мов / Л.Г. Верба. – Вінниця : Нова книга, 2003. – 160 с.
3. Заботкина В.И. Новая лексика современного английского языка / В.И. Заботкина. – М. : ВШ, 1990. – 124 с.
4. Зацний Ю. А. Новая общественно-политическая лексика и фразеология английского языка / Ю. А. Зацний, В. Н. Бутов. – Запорожье : ЗГУ, 2000. – 198 с.
5. Notes to readers // The New York Times. – 2011. – Nov. 2. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nytimes.com>.
6. Beyond the Anternet // Eye on the IRC/. – 20/10/2012. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.eyeonirc.wordpress.com>.
7. Carey B. Stanford researches discover the “anternet” / B. Carey // Stanford Report. – 2012. – August 24. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.news.stanford.edu>.
8. Waldman K. For Love or Money / K. Waldman // Slate Magazine. – 2014. – May 23. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.slate.com> Upworthy audience reach and business success: Morality, clicivism, and the engagement ladder.
9. The effects of water privatization on women // Africa News. – 2003. – June 5. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://alafrica.com/stories/200306090356.html>.
10. Рецкер Я.И. Теория перевода и переводческая практика / Я.И. Рецкер. – М. : Р. Валент, 2007. – 244 с.
11. Roser M. “Digital dementia” for our screen-addicted kids / M. Roser // The Seattle Times. – 2014. – March 16. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.seattletimes.com>.
12. Дюжикова Е.А. Аббревиация сравнительно со словосложением на материале современного английского языка / Е.А. Дюжикова. – М., 1997. – 150 с.
13. World Wide Words. Investigating the English Language Across the Globe [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.worldwidewords.org>. Бережная Е. А. О

кандидат філологічних наук, доцент
кафедри перекладу та іноземних мов,
Полтавський інститут економіки і права
Халаш Карина Андріївна,
магістр, спеціальності «Філологія (Переклад)»,
Полтавського інституту економіки і права

ФУНКЦІОНАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА МЕТАФОРИ В АНГЛОМОВНІЙ ЕКОНОМІЧНІЙ ПУБЛІЦИСТИЦІ

Для різних стилів мови, особливо для публіцистичного, характерне використання таких мовних засобів, які мають змогу підсилювати дієвість висловлювання за рахунок того, що до їх логічного змісту додаються різні експресивно-емоційні відтінки. Мова публіцистичного стилю відрізняється від інших, насамперед, тим, що вона виконує здебільшого естетичну функцію. Реалізація такої функції означає відображення навколишньої дійсності в образній, конкретно-чуттєвій формі.

Так, як метою тексту є досягнення емоційного збудження або переконання читача, то очевидно, що без метафори як механізму перетворення значення слів або фрагментів тексту не обійтись. Роль метафори полягає в сугестивному насиченні тексту. Таким чином, можемо стверджувати, що економічний текст є природним середовищем для створення та функціонування метафори.

В останні десятиліття спостерігається підвищений інтерес до природи метафори, розкриття її механізмів, формування лінгвістичних концепцій метафори (М. Блек, Д. Девідсон, Н. Гудмен, М. Джонсон, Дж. Лакофф, В. Н. Телія [3], О. І. Глазунова, Г. Н. Склярєвська, Х. Ортега-і-Гассет, Ж. Варделашвілі та інші).

Сутність метафори полягає в тому, що вона «створює подібність за рахунок двоплановості – відношення до двох суб'єктів одночасно, так, що властивості того, про кого йде мова, проглядаються через властивості того, чийм іменем воно позначається» [3, с. 202]. План вираження лексем залишається незмінним, змінюється лише змістовий бік на основі складу сем. Ознаки, що послужили критерієм для вибору тієї чи іншої мовної форми, виділяються на основі аналогії.

Слід також зазначити, що метафора не тільки бере активну участь в процесі наукового усвідомлення навколишньої дійсності, але й надає йому творчий характер, а розгортання змісту тексту за рахунок використовуваних автором метафор може бути інтерпретовано як якісно нове, забезпечене новим знанням переосмислення.

На сьогодні кожен учений має власний погляд на кількісну характеристику метафоричних функцій. Так, М. В. Романюха вважає, що метафори в наукових текстах виконують три функції. Основною дослідниця виділяє номінативну функцію. Проте метафора і в економічному тексті, на її думку, залишається зображувальним засобом мови і демонструє здатність до розгортання образів (Yet look at the most important *barometer of economic health*, and the handwringing seems out of place [5, с. A2]). З огляду на це метафора виконує експресивну функцію, тому що при розгортанні образу стерті метафори-терміни оживають, прикрашаючи текст та привертаючи до нього увагу (But unless more is done to *cushion the fall* and ease the transition to new opportunities or decent retirements, displaced workers are bound to regard the surge of Chinese imports as a massive redistribution from their modest incomes to the professional classes and the wealthy [6, с. A11]). Особливого стилістичного ефекту набуває розгорнута метафора в межах усього повідомлення. Тут можна говорити про композиційну метафору або текстоформувальну функцію метафори. Розгорнута метафора в масштабі всього повідомлення надає тексту певної організованості [2, с. 153]. Текстоформувальну функцію метафори підсилює її присутність в сильних позиціях тексту – заголовку, зачині, підзаголовках та закінченні (Why Trade Critics Are Getting *Traction* [6, с. A11]).

Метафора демонструє неабияку здатність до творення та розгортання образу, надає тексту зв'язності, цілісності, робить його структуру більш зрозумілою та прозорою для читача. Так, О. П. Винник, досліджуючи економічну лексику, виокремлює сім функцій метафори (номінативна, інформативна, мнемонічна, текстотвірна, евристична, пояснювальна, емоційно-оцінна) [1, с. 4-5]. В. К. Харченко до названих додає ще вісім функцій – стилетворну, жанротворчу, етичну, аутосугестивну, кодуочу, конспіративну, ігрову, ритуальну [4, с.12].

Отже, метафора – це слово чи словосполучення, що вживають у переносному значенні для називання якогось поняття за подібністю певних ознак. Метафора в економічних текстах виконує номінативну, експресивну, текстотвірну, а також пояснювальну, емоційно-оцінну функції, які

перебувають у тісному взаємозв'язку. Широке використання метафори в економічній публіцистиці є виправданим та необхідним, що підкреслює роль аналізованого явища і у сфері економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Винник О. П. Метафоричні процеси у формуванні української економічної лексики: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.01 “Українська мова” / Олена Павлівна Винник. – Харків, 2007. – 17 с.
2. Романюха М. В. Особливості метафоричної номінації в англomовній фінансовій термінології / М.В. Романюха // Вісник СумДУ. Серія «Філологія». – 2007. – №1. – Т.2. – С.150-154.
3. Телия В. Н. Вторичная номинация и ее виды // Языковая номинация: Виды наименований. – М.: Наука, 1977. – С. 129–221.
4. Харченко В. К. Функции метафоры : учеб. пособие / В.К. Харченко. – Воронеж : Изд-во Воронеж. ун-та, 1992. – 87 с.
5. Low Unemployment Rates At Odds With Global Gloom // The Wall Street Journal [Електронний ресурс] – March 31, 2016 – Режим доступу: <http://www.wsj.com/public/page/archive-2016-3-31.html> .
6. Why Trade Critics Are Getting Traction // The Wall Street Journal [Електронний ресурс] – March 31, 2016 – Режим доступу: <http://www.wsj.com/public/page/archive-2016-3-31.html> .

Шаравара Роман Іванович

магістр, спеціальності «Філологія (Переклад)»,
Полтавського інституту економіки і права

Науковий керівник: Рябокiнь Наталія Олександрівна,

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри перекладу та іноземних мов,
Полтавського інституту економіки і права

АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕНЬ ПОНЯТТЯ «ВЛАСНИХ НАЗВ» ТА ЇХ КЛАСИФІКАЦІЯ

Вступ. У наш динамічний час в умовах розширення міжнародних зв'язків та обміну інформацією, розвивається перекладознавство і зростають вимоги до якості перекладу. Важливе місце посідає переклад власних назв (далі: ВН), які є невід'ємною частиною будь-якої сфери діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. За визначенням В. Виноградова, власні назви (оніми) – це слова, що називають дійсний чи вигаданий об'єкт, особу чи місцевість єдину в своєму роді [3, с. 150].

За визначенням М. Блоха, ВН – це «слово або словосполучення, яке служить для виділення іменованого об'єкту серед інших об'єктів для його індивідуалізації та ідентифікації» [1, с. 105].

У тлумачному словнику сучасної української мови ономастика визначається як: «1. Розділ мовознавства, що вивчає власні назви. 2. лінгв. Сукупність власних назв у словниковому складі мови» [18, с. 671]. Є. Мурзаєв зазначає, що ономастика – розділ мовознавства, який вивчає власні назви: імена та прізвища, прізвиська людей, клички тварин, географічні назви та етноніми [12, с. 20]. А. Попов стверджує, що сучасна ономастика – це комплексна наукова лінгвістична дисципліна, яка має своє коло проблем та методів. Ономастичні дослідження допомагають вивчити шляхи міграції окремих етносів, виявити місця їх попереднього проживання, визначити древніший стан окремих мов, визначити мовні і культурні контакти різних етносів [14].

М. Кочерган зазначає, що власні назви, на відміну від загальних, служать для виділення названого ними об'єкта з низки подібних для його індивідуалізації та ідентифікації, і пропонує таку класифікацію:

1. *Антропоніми* – одиничні власні імена або сукупність власних назв, що ідентифікують людину. У ширшому сенсі це ім'я будь-якої персони – вигаданої або реальної: *Elizabeth – Елізабет, Beaufort – Бофорт*.

2. *Топоніми* – географічні назви: *the Caucasus – Кавказ, the Atlantic Ocean – Атлантичний океан, the Volga – Волга, France – Франція, London – Лондон*.

3. *Теоніми* – назви божеств: *Dazhboh* – Дажбог, *Svitovid* – Світовид, *Perun* – Перун, *Dido* – Дідо, *Lada* – Лада, *Volos* – Волос.
4. *Зооніми* – клички тварин: *Spot* – *Cnom* (кличка собаки), *Pussy* – *Пуссі* (кличка кішки).
5. *Астроніми* – назви небесних тіл: *the Sun* – Сонце, *the Earth* – Земля.
6. *Космоніми* – назви зон космічного простору і сузір'їв: *Virgo* – Діва, *Capricorn* – Козеріг, *the Milky Way* – Чумацький шлях.
7. *Хрононіми* («квазівласні імена») – назви відрізків часу, пов'язані з історичними подіями: *Renaissance* – Відродження, *Hundred Years' War* – Столітня війна, *Jurassic period* – Юрський період.
8. *Ідеоніми* – назви об'єктів духовної культури: *House of Commons* – Палата громад, *the New Testament* – Новий Заповіт.
9. *Хремотоніми* – назви об'єктів матеріальної культури: *the Coronation Chair* – Коронаційне крісло, *the Philosopher's Stone* – Філософський камінь, *the Holy Grail* – Святий Грааль.
10. *Ергоніми* – назви об'єднань людей: товариства, організації тощо: «*Pierre Cardin*», «*Lady Braska*», «*Reporter*», «*Adidas*», «*Megasport*», «*Стокер*», «*Тузрес*», «*Дарлінг*», «*Тем-а-тем*».
11. *Гідроніми* – назви водоймища (річки, озера, ставка, моря, болота): *the Thames* – Темза, *Potomac river* – Потомак, *Dnepr river* – Дніпро.
12. *Етноніми* – назви народів, етнічних груп: *Congolese* – конголезці, *Moldovan* – молдавани, *Belorussian* – білоруси, *Bosnian* – боснійці [8, с. 187].

На думку Д. Шмельова, основним аспектом розгляду природи найменування лексичними одиницями є лінгвосеміотичний, що ґрунтується на наступних теоретичних положеннях: 1) природна мова є знакова система особливого роду з подвійною структурацією її одиниць і із дворазовим їх позначенням – у системі номінативних засобів (первинне означення) і в якості або в складі предикативних одиниць у мові (вторинне означення); 2) людська мова як складне матеріально-ідеальне утворення поєднує у собі стосовно об'єктивної дійсності сімультану властивість позначення й відбиття; 3) психо-фізіологічною основою репрезентації об'єктивної дійсності словами є друга сигнальна система дійсності [15].

Акти прямої (первинної) номінації за допомогою слів примітні тим, що вони одночасно сполучені з опредмечуванням людиною об'єктивного світу, з усіма етапами його суспільного досвіду й трудовою діяльністю, з виділенням і узагальненням необхідного й істотного в предметі пізнання.

У гносеологічному аспекті пряма лексична номінація є завжди процес перетворювання фактів дійсності в знаки й надбання людей шляхом перетворення фактів дійсності у факти системи мови, у значення й категорії, що відбивають суспільний досвід носіїв мови.

Становлення найменування будь-якого типу (елементарне первинне й – просте, складене, складне однослівне або декількаслівне найменування й т.д.) сполучено із процесом знакоутворювання.

Власні назви, хоча й зараховуються в розряд повнозначних лексичних знаків, однак різко протистоять останнім як за своїм значенням, так і по сфері й обсягу функціонування, займаючи периферійне положення в лексиці будь-якої мови. По характеру знакового значення, по сфері функціонування й функції індивідуалізації власні імена можна назвати лексично неповноцінними, збитковими [15, с. 54].

О. Курилович зазначає: «Якщо серед іменників конкретні загальні імена є центральною семантичною категорією, то це саме тому, що вони володіють двома здатностями: значити (*signifier*) і позначати (*designer*), у них є певний семантичний зміст, і в той же час вони застосовні до реальних об'єктів. Загальні імена мають повну семантичну структуру» [9, с. 252]. Власні назви, на противагу загальним, обмежуються однією функцією – позначення, що дозволяє їм тільки розрізнати, пізнавати позначувані предмети, особи, без вказівки на якісну, змістовну характеристику даного індивідуума або одиничного предмета, факту.

На думку С. Ульмана, основним дефектом власних назв є «нездатність» виражати узагальнене поняття; їхня роль у мові чисто називна, у силу чого їх називають «розпізнавальними знаками» [17, с. 73].

Класифікація власних назв, за О. Леоновичем, може бути проведена по предметній сфері, по позначуваним ними предметам: 1) назви осіб (ім'я, прізвище, по батькові); 2) імена (прізвиська) тварин, птахів тощо; 3) топографічні імена – річок, океанів, морів, заток, проток, озер, країн, гір, гірських хребтів, міст, поселень, парків, вулиць, доріг тощо.; 4) імена будинків, установ, пароплавів, літаків і інших засобів пересувань; 5) назви книг, журналів п'єс, музичних груп і виконавців тощо [10].

До власних імен іноді зараховуються «квазівласні імена», такі, як назви періодів історії, культурних і політичних рухів, імена історичних особистостей, героїв і місць, зображуваних у літературі, а також назви (етикетки) товарів, продуктів харчування, брендівих назв [22].

А. Гардинер вважає, що перераховані групи власних назв, розмежованих по предметній області, різні по характеру свого значення й сфері функціонування: 1) імена, які позначають (прізвища, імена осіб, прізвиська тварин, назви місць, історичних подій, дат і т. п.), і 2) імена, які тільки називають (заголовки книг, назви журналів, етикетки на продуктах, виробу парфумерії тощо). У власних іменах першого типу значення носить денотативний характер, тобто в його основі лежить подання про категорію, клас осіб, предметів. Значеннєвий потенціал цих імен у порівнянні з повнозначними знаками, що мають денотативно-сигніфікативний або сигніфікативний тип значення, дуже малий, проте він є. У імен, що позначають особу, набір концептуальних ознак, властивих самому денотату, включає «стать» (жіноча, чоловіча) [16].

Л. Булаховський стверджує, що «межа, що відокремлює загальні іменники від власних, звичайно, не абсолютна. Більшість власних імен походять від загальних слів, що раніше вказували на якусь ознаку (зміст)» [2, с. 102–103]. Загальновідомий і той факт, що значна кількість загальних імен походять в результаті «лексикалізації», тобто в результаті процесу вторинного перейменування власних імен у загальні.

Поряд з денотативною функцією індивідуалізації, власним іменам властива прагматична функція, що виявляється в тім, що ідентифікуючі знаки, як і ті, що характеризують, використовуються в мові як засіб вираження емоційно-оцінних значень. «Сам спосіб найменування по імені, або по імені та по батькові, або по прізвиську, – писав Д. Шмельов, – певним чином відбиває й взаємостосунки осіб, і суспільне становище називаного» [15, с. 141].

Розглядаючи план змісту власної назви у художньому творі, К. Зайцева пропонує класифікацію власних назв відповідно до рис персонажа, місця дії та часу дії. Вона виділяє, по-перше, назви, релевантні рисам персонажа, по-друге, назви, іррелевантні рисам персонажа. До першої групи належать «етимологічні» або «значущі» назви, «назви-характеристики». Дослідниця вважає, що «цей підклас літературних антропонімів тільки прямо характеризує героя. Другу групу становлять такі імена, які своєю прозорою семантикою зовсім не описують образ, але просто викликають певну емоцію, усмішку або, скажімо, неприязнь у читача» [5].

У власних назвах, що не мають у силу своєї семантичної неповноцінності значеннєвої структури, а отже, асоціативних і структурних зв'язків по лінії змісту, матеріальна сторона словесного знака (його звучання або акустичний образ) здобуває більшу значимість, чим це має місце в іменах загальних.

Власні назви із сугубо денотативним значенням не мають значеннєвої структури й у силу цього обмежуються сферою номінативно-класифікаційної діяльності мови, являючи собою своєрідну номенклатуру одиничних імен або однакових предметів реального світу.

Людина користується словесними знаками для того, щоб з їх допомогою виразити своє сприйняття дійсності, роботу своєї думки. Словесні знаки є результатом прагнення людини до економії сил, до зручності в спілкуванні: якщо треба привернути увагу іншої людини до якого-небудь предмета, необов'язково кожного разу підводити її до цього предмета і показувати на нього.

Таку вказівку на предмет можна замінити словом (чи декількома словами), тому у словесних знаків є *форма* і *зміст*. Форма у словесного знаку подвійна – звукова (фонетична) і письмова (графічна). Це умовний набір деяких звуків і графічних знаків (букв), який усвідомлюється як єдине ціле. Формальна сторона словесного знаку доступна і наочна, саме з нею мають справу в першу чергу лінгвісти і перекладачі. А зміст словесного знаку визначається тими початковими предметами і поняттями, до яких він відноситься. Якщо зміст словесного знаку невідомий, то визначити його нелегко, оскільки словесні знаки умовні, та і вказувати на предмет вони можуть по-різному. Зв'язок між формою і змістом словесного знаку Н. Мар'янова позначає терміном «*номінація*» [11, с. 50].

У власних імен варто розмежовувати пряму (первинну) і непряму (вторинну) номінативні функції. У прямій номінативній функції ВН служать для вказівки на той предмет, якому вони присвоєні в індивідуальному порядку. Непряма номінативна функція ВН характеризується перенесенням найменування на інший предмет, у зв'язку, з чим воно отримує здатність приписувати якісь властивості ряду об'єктів.

Предмет, що позначається власною назвою, називають носієм імені, або *референтом*. Референтами ВН можуть бути люди, тварини, установи, компанії, географічні й астрономічні об'єкти,

кораблі та інші найрізноманітніші предмети. До ВН можна зарахувати також назви книг, фільмів, інших творів літератури і мистецтва [11, с. 51].

ВН містять у собі інформацію саме про конкретний предмет, про його властивості. Ця інформація може бути багатою або бідною, і вона буває різною мірою відома в різних сферах спілкування. Якщо ця інформація набуває поширення в масштабах усього мовного колективу, то це означає, що відомості про цей предмет є частиною мовного значення власної назви.

У значенні ВН А. Живоглядів виділяє щонайменше чотири компоненти:

1. *Буттєвий*, або *інтродуктивний* – існування і предметність означеного поняття. Цей компонент значення є згорнутим повідомленням.

2. *Класифікуючий* – приналежність предмета до певного класу. Такий клас називається денотатом імені. Денотатами антропонімів, наприклад, є люди (а денотатами багатьох антропонімів – також класи чоловіків і жінок); денотатами зоонімів – тварини; денотатами топонімів можуть бути континенти, океани, моря, країни, річки, острови, населені пункти, вулиці тощо.

3. *Індивідуалізуючий* – спеціальна призначеність цього імені для називання одного з предметів у рамках денотата. Як вже відзначалося, такий окремий предмет називається референтом імені.

4. *Характеризуючий* – набір ознак референта, достатніх, щоб співрозмовники розуміли, про що або про кого йде мова [4, с. 37].

У художній літературі склався спеціальний прийом використання «характерних» імен. Останнім часом багато лінгвістів говорять про особливе положення онімів у контексті художнього твору: власне ім'я наділяється автором багатством і різноманітністю асоціативних зв'язків, які розкриваються в контексті твору. Стає очевидним, що вивчення мови художньої літератури неможливе без дослідження власних назв, що знаходяться в тому чи іншому тексті.

Літературна ономастика вивчає особливості вживання ВН в тексті художнього твору і за його межами. Цей напрям, за виразом Д. Єрмоловича, досліджує «віддзеркалення елементів реальної і вигаданої ономастики, сукупність яких складає ономастику художнього тексту – на основі їх індивідуального переломлення і застосування в творчості кожного письменника і окремого тексту» [6, с. 61]. Це заломлення можна розглядати як взаємозв'язок категорій «загального» (мовного) – «окремого» (мовленнєвого), «особливого» (індивідуального) у семантико-стилістичній системі мови письменника, елементом якої і являються власні імена.

Учені неодноразово підкреслювали, що при дослідженні якого-небудь тексту треба підходити до нього з різних сторін, враховуючи різні аспекти лінгвістичного аналізу. Так, аналіз лише літературної ономастики без урахування специфіки художнього тексту буде, на думку Т. Немировської, «дещо однобоким і малоефективним, незважаючи на вираженість і приналежність таких досліджень» [13]. Щоб дослідження носило цілісний характер, потрібний також і лінгвістичний аналіз (як загальна характеристика) усього літературного твору.

«Організуюча роль ономастичного простору в структурі художнього тексту зумовлюється системністю цього простору: угрупованням власних імен за лексичними розрядами в залежності від семантичної функції, за словотворчими особливостями, стилістичною приналежністю, відношенням до категорії узуальності, мірою експресивності», – відмічає О. Леонович [10, с. 3]. Усе це відбивається в художньому творі і грає конструктивну роль в передачі людських відносин, відтінків інтимності, офіційності, вікових оцінок й інших модальних характеристик.

Деякі дослідники, що займаються проблемами літературної ономастики, вказують на її специфіку по відношенню до ономастики в цілому. Так, О. Карпенко виділяє декілька її істотних ознак:

1) Вторинність літературної ономастики. Загальномовна система дає письменникові свої моделі і норми відповідно до місця, часу і соціального середовища зображення.

2) Літературна ономастика народжується на основі вільного творчого пошуку, вибору, здійснюваного письменником відповідно до жанру і стилю тексту, – на відміну від природного і тривалого історичного розвитку реальної ономастики в певному соціальному середовищі і мові народу. Літературна і реальна ономастики мають різні причини появи.

3) Літературна ономастика виконує стилістичну функцію. Власне ім'я в звичайній мовній комунікації називає, щоб розрізнити об'єкти, а власне ім'я в художній мові цю диференційну функцію поєднує з естетичною, образотворчою функцією і підкоряється їй.

4) Якщо реальна ономастика належить цілому словарному складу мови, топонімічному масиву, то літературна ономастика – це факт мови, і не просто мови, а мови художньої, оскільки функції власних імен у повсякденній і художній мовах абсолютно різні.

5) Літературно-художній твір завжди має заголовок, який є головним компонентом ономастичного простору [7, с. 15].

Висновки. Усі вище названі особливості літературної ономастики, на думку дослідників, є певними універсальними, властивими усім літературно-художнім текстам.

Можемо зробити висновок, що ВН складаються із форми та змісту. Кожне ВН має свого референта і позначається буттєвим, класифікуючим, індивідуалізуючим та характеризуючим компонентами. Літературні ВН мають певну специфіку по відношенню до загальних. У художній літературі навіть склався спеціальний прийом використання «характерних» імен. У контексті твору вони займають особливе положення. Але у будь-якому разі головною ознакою літературних онімів є їх вторинність порівняно з загальними.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

8. Блох М.Я. Имена личные в парадигматике, синтагматике и прагматике // М.Я. Блох, Т.Н. Семёнова. – М.: Готика, 2001. – 194 с.
9. Булаховский Л.А. Введение в языкознание / Л.А. Булаховский. – М.: Учпедгиз, 1984. – 174 с.
10. Виноградов В.С. Введение в переводоведение / В.С. Виноградов. – М.: Издательство института общего среднего образования РАО, 2001. – 224 с.
11. Живоглядов А.А. Поэтические имена собственные личные в системе национального антропонимикона современного английского языка / А.А. Живоглядов // Словообразование и лексические системы в разных языках. – Вып. 2. – Уфа, 1996. – с 39–49.
12. Зайцева К.Б. Английская стилистическая ономастика. Тексты лекций / К.Б. Зайцева. – Одесса: Типография «Одесского вестника», 1983. – 51 с.
13. Ермолович Д.И. Функционально-семантические особенности индивидуализирующих знаков: автореф. дис. канд. фил. наук.: 10. 01.01 / Д.И. Ермолович. – М.: МГПИИЯ им. М. Тореза, 1981. – 27 с.
14. Карпенко О.Ю. Проблематика когнітивної ономастики / Карпенко О.Ю. – Одеса: Астропринт, 2006. – 325 с.
15. Кочерган М.П. Вступ до мовознавства / М.П. Кочерган. – К.: Академія, 2005. – 368 с.
16. Курилович Е.Р. Положение имени собственного в языке / Е. Курилович // Очерки по лингвистике. – М.: Изд-во иностр. лит-ры, 1982. – С. 251–266.
17. Леонович О.А. Очерки английской ономастики: Пособие для преподавателей / О.А. Леонович. – М.: Интерфакс, 1994. – 128 с.
18. Марьянова Н.В. Символика личных имён в языке и переводе / Н.В. Марьянова // Межкультурная коммуникация и перевод: Материалы межвузовской конференции. – М., 2002. – С. 175–176.
19. Мурзаев Э.М. Очерки топонимики / Э.М. Мурзаев. – М.: Мысль, 1984. – 382 с.
20. Немировская Т.В. Собственное имя в творчестве М.М. Коцюбинского: автореф. дис. канд. филол. наук: 10.02.16 / Т.В. Немировская – К., 1988. – 20 с.
21. Попов А.И. Географические названия (Введение в топонимику) / А.И. Попов – М.: Наука, 1985. – 181 с.
22. Рябокiнь Н.О. Квазілексеми та особливості їх утворення в жанрі фентезі // Матеріали II Регіональної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми суспільно-політичного дискурсу в лінгвістиці». – Полтава, 2017. – С.3-6.
23. Шмелев Д.Н. Очерки по семасиологии русского языка / Д.Н. Шмелев. – М.: УРСС, 2003. – 244 с.
24. Gardiner A. The theory of proper names / A. Gardiner. – London: Longman, 1984. – 362 p.
25. Ullmann S. The Principles of semantics / Ullmann S. – Glasgow: Jackson, 1989. –73 p.
26. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В.Т. Буслен. — К.; Ірпiнь: ВТФ «Перун», 2005. — 1728 с.

II Регіональна науково-практична конференція
«Актуальні проблеми суспільно-політичного дискурсу в лінгвістиці»

ЗМІСТ

Musiienko Oleksii Romanovich, Chebotarova Anastasiia	THE INFLUENCE OF CONTEXT ON TRANSLATION OF MODALS	2
Рябокінь Наталія Олександрівна, Шаравара Роман Іванович	КВАЗІЛЕКСЕМИ ТА ОСОБЛИВСТІ ЇХ УТВОРЕННЯ В ЖАНРІ ФЕНТЕЗИ	3
Чеботарьова Анастасія Миколаївна	ПЕРЕКЛАД МЕДИЧНИХ ТЕРМІНІВ ВАРІАНТНИМ ВІДПОВІДНИКОМ ТА СИНОНІМІЯ	6
Якимеко Яна Вадимівна Белиба Ярослав В'ячеславович	СИНТАКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛОМОВНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ТЕКСТІВ (НА МАТЕРІАЛІ ЕКОНОМІЧНИХ ЖУРНАЛІВ)	9
Білокінь Руслан Михайлович	ПОЛІТИЧНИЙ ДИСКУРС ЯК СФЕРА ФУНКЦІОНУВАННЯ КЛЮЧОВИХ СЛІВ ПОЛІТИКИ	12
Бова Євген Юрійович Якименко Яна Вадимівна	ЕКСТРАЛІНГВІСТИЧНІ ЧИННИКИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНОЇ ЛЕКСИКИ: ЛІНГВОКУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ	13
Волошко Аліна Олександрівна	ДОСЛІДЖЕННЯ ТОПОНІМІВ ЯК ПРОБЛЕМА СУЧАСНОЇ ЛІНГВІСТИКИ	18
Грінченко Наталія Олександрівна	ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ВЛАСНИХ НАЗВ У ПРАКТИЦІ ПЕРЕДАЧІ РЕАЛІЙ	19
Дедушно Алла Володимирівна	ОСОБЛИВОСТІ АНГЛОМОВНОГО ПУБЛІЦИСТИЧНОГО ДИСКУРСУ В СУЧАСНІЙ ЛІНГВІСТИЦІ	24

II Регіональна науково-практична конференція
«Актуальні проблеми суспільно-політичного дискурсу в лінгвістиці»

Дрюченко Ольга Якименко Яна Вадімовна	ПЕРЕКЛАД МЕДИЧНОГО ТЕКСТУ З ІСПАНСЬКОЇ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ	26
Жорник Ірина Іванівна	СПЕЦИФІКА ВИЗНАЧЕННЯ ТА РОЗМЕЖУВАННЯ ПОНЯТТЯ “ПРИСЛІВ’Я” ТА “ПРИКАЗКА”	31
Келемеш Антон Олександрович	СПОСОБИ ВІДТВОРЕННЯ АНГЛІЙСЬКИХ ПАРЕМІЙ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ	34
Лифар Анна Сергіївна	НАУКОВА ПЕРСПЕКТИВА ІСНУВАННЯ ПРИСВІЙНОГО ВІДМІНКА В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ	35
Малимон Ірина Іванівна	ПОЛІТИЧНИЙ ДИСКУРС У СУЧАСНІЙ ЛІНГВІСТИЦІ	38
Назаренко Аліна Володимирівна	СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ	41
Опанасюк Марк Вікторович	СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ ЛЕКСИКИ КОРПОРАТИВНОГО ПРАВА США	45
Петрицький Андрій Леонідович	РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ МАГІЇ В БРИТАНСЬКІЙ КОНЦЕПТУАЛЬНІЙ КАРТИНІ СВІТУ	48
Радіонова Тетяна Олександрівна	ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ МЕДИЧНИХ ТЕРМІНІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ	48
Сарана Сергій Володимирович	СПЕЦИФІЧНІ ВЛАСТИВОСТІ ТЕКСТІВ ЮРИДИЧНОГО ДИСКУРСУ	53
Слущка Світлана Геннадіївна	ХАРАКТЕРИСТИКА РЕКЛАМНОГО ДИСКУРСУ	56
Голуб Анатолій Геннадійович	ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ НІМЕЦЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ	59
Крайник Каріна Володимирівна	ОСОБЛИВОСТІ ТА СПОСОБИ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНОГО ОФІЦІЙНО-ДІЛОВОГО СТИЛЮ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ	62

II Регіональна науково-практична конференція

«Актуальні проблеми суспільно-політичного дискурсу в лінгвістиці»

Сторчак Марія Григорівна	АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ В СУЧАСНІЙ ЛІНГВІСТИЦІ	64
Стукаленко Віктор Авксентійович	ТРУДНОЩІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ НЕОЛОГІЗМІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ	67
Стукаленко Ольга Володимирівна	ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ТЕРМІНОЛОГІЇ АНГЛОМОВНОГО МЕДИЧНОГО ДИСКУРСУ	70
Теличко Ігор Петрович	ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ У ЛІНГВІСТИЦІ	72
Тімашов Віктор Олександрович	МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПЕРЕКЛАДУ ДОКУМЕНТІВ	73
Уварова Олена Вікторівна	СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ НЕОЛОГІЗМІВ СФЕРИ ІНТЕРНЕТ- КОМУНІКАЦІЙ	74
Чеботарьова Анастасія Миколаївна Халаш Анна Андріївна	ФУНКЦІОНАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА МЕТАФОРИ В АНГЛОМОВНІЙ ЕКОНОМІЧНІЙ ПУБЛІЦИСТИЦІ	77
Шаравара Роман Іванович	АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕНЬ ПОНЯТТЯ «ВЛАСНИХ НАЗВ» ТА ЇХ КЛАСИФІКАЦІЯ	78

II Регіональна науково-практична конференція
«Актуальні проблеми суспільно-політичного дискурсу в лінгвістиці»

Наукове видання

«Актуальні проблеми суспільно-політичного дискурсу в лінгвістиці»
Збірник матеріалів
II Регіональної науково-практичної конференції

м.Полтава, 7 грудня 2017 року

Верстка Мусієнко О.Р.
Редагування Рябокінь Н.О.
Дизайн обкладинки Глоба А.С.

Матеріали подано в авторській редакції
Редакційна колегія не несе відповідальність за зміст матеріалів

Формат 60x84/16. Умовн. Друк. арк.88

Полтавський інститут економіки і права
вищого навчального закладу «Відкритий міжнародний університет розвитку людини
«Україна»:
36011, м. Полтава, проспект Першотравневий, 19/2
Тел. (0532) 50-99-66
E-mail: piel-admin@ukr.net